

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

**ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
освітній ступінь (магістр)**

на тему:

**ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ
СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ У СЛУЖБАХ СПРАВАХ ДІТЕЙ**

Виконала: студента ІІ курсу, 261 групи
заочної форми навчання
спеціальності 231 Соціальна робота
Освітня програма
«Соціальна робота (Соціально-
психологічна реабілітація)»
Дубіна Л. В.

Керівник: доктор філософії, доцент
Моргай Л. А.

Рецензент:
канд. пед. наук, доцент
Бойко О. М.

Умань – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ ІЗ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ	8
1.1. Особливості професійної діяльності соціального працівника в системі соціального забезпечення	8
1.2. Здійснення інтернет-комунікації у професійній діяльності соціальних працівників.....	27
1.3. Введення професійної документації як важлива складова професійної підготовки майбутніх соціальних працівників.....	38
Висновки до першого розділу.....	41
РОЗДІЛ II. РОБОТА ДІЯЛЬНОСТІ СЛУЖБ У СПРАВАХ ДІТЕЙ	45
2.1. Основні завдання та повноваження Служб у справах дітей.....	45
2.2. Статистичні дані дітей сиріт в Україні.....	55
2.3. Аналіз результатів експериментального дослідження на базі Новоархангельської Служби у справах дітей.....	58
Висновки до другого розділу.....	77
ВИСНОВКИ	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	82
ДОДАТКИ	88

ВСТУП

В сьогоденні надзвичайно складних соціально-економічних умовах особливого значення набуває соціальна робота, основна мета якої – регулювання правових, економічних відносин індивіда і суспільства, надання кожній людині допомоги і підтримки у вирішенні її проблем, забезпечення соціального захисту кожного члена суспільства.

Професійна соціальна робота – один з основних способів реагування суспільства на нову соціальну ситуацію, її завдання, проблеми, можливості [27].

Разом з тим не можна стверджувати, що основний зміст соціальної роботи полягає тільки в підтримці і соціальному захисті людей, оскільки соціальна робота є одночасно одним з найбільш важливих і складних інструментів соціального контролю.

Соціальна робота досить сильно розвинена в багатьох Західних країнах. Останнім часом вона набуває все більшого розповсюдження в Україні в найрізноманітніших сферах: освіті, охороні здоров'я [27].

Чинники, що можуть зумовити складні життєві обставини (обставини, що негативно впливають на життя, стан здоров'я та розвиток особи, функціонування сім'ї, які особа/сім'я не може подолати самотійно) відносять: похилий вік; часткова або повна втрата рухової активності, пам'яті; невиліковні хвороби, хвороби, що потребують тривалого лікування; психічні та поведінкові розлади, у тому числі внаслідок вживання психоактивних речовин; інвалідність; бездомність; безробіття; малозабезпеченість особи; поведінкові розлади у дітей через розлучення батьків; ухилення батьками або особами, які їх замінюють, від виконання своїх обов'язків із виховання дитини; втрата соціальних зв'язків, у тому числі під час перебування в місцях позбавлення волі; жорстоке поводження з дитиною; насильство за ознакою статі; домашнє насильство; потрапляння в ситуацію торгівлі людьми; шкода,

завдана пожежею, стихійним лихом, катастрофою, бойовими діями, терористичним актом, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією [13].

Коли людина зіштовхується із вищеперерахованою життєвою обставиною, то обов'язково має звернутися до спеціальних установ (закладів), щоб їй надали допомогу. Найчастіше – це соціальні служби.

Досить часто із проблемами допомагають розібратися спеціально навчені люди, у даному випадку соціальні працівники.

Соціальний працівник – це професійно підготовлений фахівець, який має необхідну кваліфікацію у сфері соціальної роботи та виконує різноманітні види соціальної роботи; людина, яка внаслідок своїх посадових і професійних обов'язків надає всі (або окремі) види соціальної допомоги в подоланні людиною, сім'єю або групою людей проблем, що виникли у них [50].

Соціальний працівник працює в службах соціальної роботи, осередках соціального захисту та допомоги, центрах зайнятості та працевлаштування, системі навчальних закладів, будинках та центрах дитячої освіти і виховання, культурологічних центрах і школах художнього мистецтва, соціально-виховних службах та клубах, дитячих і громадських організаціях, службах опіки, службах у справах неповнолітніх.

Вищезгаданий фахівець може займати посади: соціальний робітник, соціальний педагог; інспектор з охорони дитинства; вихователь-методист; помічник вихователя; менеджер соціальної роботи; педагог-консультант; керівник самодіяльного об'єднання; керівник спеціалізованої соціальної служби; культорганізатор дитячих та позашкільних закладів; начальник кабінету; вихователь; завідувач центру; організатор позакласної та позашкільної виховної роботи; фахівець соціальної роботи; завідувач гуртожитку; завідувач кімнати матері і дитини [50].

Соціальний працівник – це «універсальний борець».

Соціальний працівник мусить володіти фаховими знаннями з психології, соціології, психіатрії, знати законодавство, правові аспекти соціального захисту, теорії та методи соціальної роботи, наявні ресурси та

методи їх використання; уміти спілкуватися та надавати інформацію, оцінювати потреби та представляти інтереси людини, підвищувати її можливості та сприяти розвитку, створювати «мережу допомоги» та керувати процесом допомоги. Таким чином, значно розширюється кругозір, чи, навіть, збільшується простір існування особи [50].

Але з іншого боку його універсалізм зумовлений і має задані межі, які залежать від життєвих проблем клієнта. Соціальний працівник не замінює психолога, соціолога або педагога. Так само, як і всі разом узяті фахівці не можуть підмінити або замінити соціального працівника. Соціальна робота як професія має ще одну ключову особливість: вона включає в себе елементи різних професій.

Соціальні працівники мають можливість отримувати різну професійно-рівневу кваліфікацію і спеціалізацію у середніх навчальних закладах (училищах, технікумах, коледжах, ліцеях) та у вищих навчальних закладах (інститутах, університетах, академіях та ін.).

В Україні підготовка і перепідготовка соціальних працівників здійснюється різними шляхами: в університетах, педагогічних інститутах та університетах, в педагогічних та інших училищах, коледжах, на різноманітних курсах підвищення кваліфікації та ін [50].

Також, соціальний працівник має володіти такими навичками як: емпатія – вміння бачити світ очима іншої людини; повага, реагування на проблему клієнта так, щоб вселити йому впевненість у здатності подолати її; конкретність і чіткість; знання себе і вміння допомагати іншим у самопізнанні; щирість, вміння природно поводитися у стосунках з клієнтом; дотримання правила «тут і тепер», що зобов'язує до невідкладного розв'язання проблеми, задоволення потреб клієнта [50].

Проведений нами аналіз джерел та публікацій засвідчив, що інформаційне наповнення щодо проблем особливостей професійної діяльності соціальних працівників завжди будуть актуальні.

Аналіз наукових досліджень та публікацій показав, що про особливості професійної діяльності соціальних працівників Служб у справах дітей є багато праць, у яких висвітлюється питання у Службах прав дітей. Зокрема, такі науковці як Т. Семигіна, Л. Мельник, О. Новроцький, Т. Федорченко, В. Ролінський, О. Пилипенко, В. Ролінський, О. Тютюнник та інші, все це пояснює, що дана проблема є актуальною і знаходиться у центрі досліджень.

Не легко визначити на скільки дана тема висвітлена у наукових працях. Всі вищезазначені фактори зумовили вибір теми дослідження – **«Особливості професійної діяльності фахівців соціальної роботи у Службах справах дітей»**.

Мета дослідження полягає у визначенні особливостей діяльності фахівців соціальної роботи у Службах справах дітей.

Об'єкт дослідження – професійна діяльність фахівців соціальної сфери у Службах справах дітей.

Предмет дослідження – особливості професійної діяльності соціальних працівників у Службах справах дітей.

Відповідно до теми та мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. Розкрити особливості професійної діяльності соціального працівника;
2. Висвітлити особливості інтернет-комунікації у професійній діяльності соціального працівника;
3. Проаналізувати введення професійної документації як важливої складової майбутніх соціальних працівників;
4. Провести та описати еспериментальне дослідження на базі Новоархангельської Служби у справах дітей.

Методи дослідження. Для розв'язання завдань дослідження використовувалися такі методи:

– *теоретичні*: аналіз психологічної та педагогічної літератури з метою з'ясування сутності, особливостей, критеріїв і показників роботи соціальних працівників у Службах у справах дітей;

– *емпіричні*: спостереження, бесіда; за допомогою педагогічного експерименту провести та описати роботу соціальних працівників у службах у справах дітей;

– *експериментальні*: з метою виявлення, обґрунтування, перевірки ефективності умов підготовки майбутніх соціальних працівників до роботи у службах у справах дітей.

Експериментальна база дослідження. Дослідження проводилося на базі Новоархангельської Служби у справах дітей.

Практичне значення дослідження полягає у тому, що фактичний матеріал, основні положення і висновки дослідження можуть бути використані як навчально-методичне забезпечення курсів: «Вступ до спеціальності», «Соціально-психологічні аспекти спілкування в професійній діяльності», «Соціальна робота на підприємстві», «Соціальна робота з різними соціальними групами», при написанні наукових праць та навчальних посібників із спеціальності 231 Соціальна робота.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження висвітлені на всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Актуальні питання підготовки докторів філософії в Україні та закордоном» (21 лютого 2022 р., м.Умань); «Актуальні проблеми соціальної педагогіки та соціальної роботи» (11 жовтня 2022 р., м. Умань); II-й Всеукраїнській студентській науково-практичній онлайн-конференції «Проблеми та перспективи соціальної роботи та психології в умовах війни» (2 березня 2023 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано одноосібно 3 тези доповідей автора.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг тексту магістерської роботи становить 131 сторінки, із них обсяг основного тексту 81 сторінки. Робота містить 3 додатки.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ ІЗ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

1.1. Особливості професійної діяльності соціального працівника в системі соціального забезпечення

Останнім часом проблеми соціального захисту населення стали одними з найбільш обговорюваних у світі. На межі тисячоліть світова спільнота стикнулася із значними проблемами у сфері соціального захисту населення, що пов'язано як з погіршенням загальносвітової економічної ситуації, так і демографічними процесами, які супроводжуються збільшенням частки людей похилого віку та зменшенням кількості працездатного населення [26].

У вітчизняній та зарубіжній науці проблеми, пов'язані із соціальним захистом населення, висвітлені доволі широко. Значний внесок у розкриття даної проблеми здійснили відомі західні науковці ХХ століття Т. Ганслі, Е. Гідденс, Б. Дікон, Г. Еспінг-Андерсен, Т. Скочпол, П. Спікер, Р. Титмус, Ф. Хайєк [26].

Проблемам моделювання та класифікації соціального захисту присвячені роботи зарубіжних учених Г. Бонолі, Дж. Вобруби, С. Лейбфріда, А. Сіарова, У. Лоренца [26].

Питання, пов'язані з глобальними аспектами формування й розвитку соціального захисту, розглядаються в роботах В. Артса, П. Пірсона, П. Стабса, П. Тейлор-Губі, П. Флори.

Фундаментальними дослідженнями, які визначили науковий пошук у сфері соціальної політики та соціального захисту, стали роботи відомих вітчизняних учених С. Алексєєвої, В. Бабкіної, Н. Борецької, К. Гаджиєва, В. Куценко, Е. Лібанової, О. Лукашевої, О. Новікової, А. Сіленко, О. Скрипнюка, В. Скуратівського, О. Єрмоловської, О. Скомарохової, В. А. Поліщук та інших.

У системі соціального захисту соціальна робота є ланкою, що поєднує

адміністративно-правову систему соціального захисту з тими, для кого вона призначена – населенням. Носієм функції поєднання є соціальний працівник, основне завдання якого – зробити доступними наявні соціальні служби для їх клієнтів [26].

Зміни, що відбуваються в нашій країні, викликали необхідність появи нової спеціальності «Соціальна робота» та відповідно нової професії – соціальний працівник.

Соціальна робота – діяльність, спрямована на допомогу людям, які опинилися у скрутних життєвих обставинах, на забезпечення соціальної підтримки найменш захищених верств суспільства.

Основна функція соціального працівника полягає в допомозі людям пристосуватися до складного, спеціалізованого, технологічно орієнтованого суспільства, частиною якого є найближче оточення – сім'я, трудовий колектив, сусіди, однолітки тощо.

Окрім цього, соціальний працівник повинен також надавати ефективні послуги індивідам, сім'ям, групам, громадам і суспільству з метою поліпшення якості життя та функціонування соціуму [26].

Підготовка соціальних працівників як окремий напрямок суспільної практики і самостійний вид професійної діяльності почала формуватися в Україні на початку 1990-х років. У квітні 1991 року Постановою Держкомпраці був запроваджений Кваліфікаційний довідник посад керівників, спеціалістів і службовців був поповнений кваліфікаційною характеристикою «спеціаліст із соціальної роботи», «соціальний педагог» та «соціальний працівник».

У наступні роки відбувається інтенсивний розвиток соціальної роботи як нового виду професійної діяльності і як спеціальності у системі вищої освіти. У значній мірі цьому сприяло створення у 1992 році Української асоціації соціальних працівників та спеціалістів із соціальної роботи.

В Україні протягом останніх років відкрито факультети, відділення, школи соціальної роботи у більш ніж у 30 університетах, інститутах і

коледжах. Формується система різновидностей спеціалізацій [26].

Приклади державної підтримки та благодійної допомоги ми можемо знайти ще у давні часи. Проте професійна соціальна робота зародилася наприкінці XIX ст. в Європі та Північній Америці. Тоді ж з'явилася і така професія, як соціальний працівник [26].

За понад 100 років існування ця професія зазнала докорінних змін – від простого піклувальника до фахівця, який здатен побачити й активізувати внутрішній потенціал людини, допомогти їй подолати психологічні проблеми і конфлікти, повернути контроль за власним життям [26].

Особливістю сучасної професійної соціальної роботи є те, що вона має на меті не лише підтримку людини, але й її повернення до повноцінного самостійного активного життя.

Такий підхід забезпечує сталий соціальний і духовний розвиток суспільства, дозволяє попередити загострення соціальних проблем, не відволікає ресурси суспільства, а збільшує їх. Тому сьогодні соціальна робота вимагає від тих, хто її виконує, оволодіння найсучаснішими методами роботи з людиною та впливу на суспільні процеси.

Соціальна робота орієнтована, насамперед, на людину, тому можлива тільки на партнерському рівні. Клієнт довіряє соціальному працівнику свої особисті проблеми, пускаючи його до своєї інтимної сфери. Робота з клієнтом можлива лише тоді, коли між ним та соціальним працівником виникають і зберігаються довірчі стосунки [27].

Клієнт має право вимагати збереження таємниці. Не менш важливою є посередницька діяльність соціального працівника. Бути посередником – означає пояснювати інтереси і погляди однієї сторони іншій: клієнтам, родинам, чиновникам, представникам інших професій, вислуховувати обвинувачення в упередженості з різних боків.

Це призвело до створення специфічного стилю мислення й особливої мови соціальних працівників. Зазвичай, до посередника звертаються по допомогу лише після того, як протягом тривалого часу людина перебувала у

важкій ситуації і не змогла самотужки її подолати. Посередницька діяльність соціальних працівників часто приймає форму координації зусиль представників різних професій для комплексного вирішення проблем окремої людини чи родини [26].

Як уже зазначалося, в Україні соціальна робота як професійна діяльність почала розвиватися з початку 1990-х років. Передумовами її впровадження стали загострення економічних і соціальних проблем, криза суспільної моралі; різке збільшення кількості людей, які виявилися неспроможними самостійно забезпечити необхідні умови свого життя; психологічна криза у значній кількості людей внаслідок різких змін у суспільстві, а також поширення таких негативних соціальних явищ, як безробіття, дитяча бездоглядність, злочинність, алкоголізм і наркоманія тощо [26].

У таких умовах виникла потреба у створенні різноманітних соціальних агентств та залученні до них професіоналів, здатних використовувати сучасні технології попередження і подолання соціальних проблем та активізації потенціалу особистості [26].

Сьогодні у соціальній сфері України діють центри зайнятості і праці; соціальні служби для молоді та служби у справах неповнолітніх; кризові центри й притулки для дітей і дорослих; територіальні центри по роботі з населенням, будинки-інтернати та пансіонати; реабілітаційні центри для людей із особливими потребами, а також тих, хто страждає на важкі захворювання; соціально-психологічні відділи на підприємствах, у навчальних закладах, військових частинах, установах внутрішніх справ, місцях відбування покарання; а також близько 60 тис. громадських організацій, що надають соціальні послуги, захищають права, проводять роботу з профілактики соціальних та особистих проблем [26].

Організації, що займаються соціальною роботою, мають активну підтримку як держави, так і національних та міжнародних благодійних фондів.

Найближчим часом кількість таких організацій збільшуватиметься, адже

запобігати соціальним хворобам набагато легше, ніж боротися із соціальними епідеміями.

Найперспективнішими напрямками соціальної роботи є профілактика негативних явищ та формування здорового способу життя; організація роботи приватних центрів соціального обслуговування; організація ринку соціальних послуг; робота в громадах, спрямована на згуртування й активізацію внутрішніх резервів; упровадження альтернативних форм соціальної опіки дітей-сиріт, людей із обмеженими можливостями, альтернативних форм реабілітації осіб із відхиленнями в поведінці; соціально-психологічна робота на підприємствах та в організаціях [26].

Із прийняттям у 2003 р. Закону України «Про соціальні послуги» (Додаток А) зростає потреба у фахівцях, які мають освіту за спеціальністю «Соціальна робота» [26].

Тому зміст підготовки фахівців повинен включати такі компоненти: глибокий аналіз сучасного соціального розвитку і формування вміння дати об'єктивну оцінку соціальній політиці, запропонувати альтернативні варіанти; чітке уявлення та класифікацію сучасних моделей, форм і методів самої практики соціальної роботи; процес формування особистісних якостей у майбутніх соціальних працівників; теорії, концепції, моделі і технології, спрямовані на ефективне виконання соціальним працівником своїх професійних функцій; розробку й реалізацію програм, що сприяють формуванню професійної компетентності соціального працівника [26].

У соціальній сфері працюють фахівці різних спеціальностей: психологи, юристи, лікарі, соціологи тощо. Проте провідна роль належить фахівцям із соціальної роботи.

Соціальний працівник – це людина, яка не лише допомагає неблагополучним людям і родинам, а й деякою мірою суспільним діячем, котрий бере участь у реформуванні соціальної політики і законів країни. Головне для соціального працівника – вміння, бажання йти до людей, знаходити форми спілкування з ними, причому на різних рівнях: соціальний

працівник – представник держави; соціальний працівник – група; соціальний працівник – клієнт. Тому набуття навичок спілкування є дуже важливим для соціальних працівників [31].

Сучасний соціальний працівник вбачає своє завдання в тому, щоб людина, якій він допомагає, у подальшому мала змогу обходитися без цієї допомоги, що і є показником професійного успіху.

Головне завдання соціальної роботи полягає в тому, щоб повернути клієнту здатність діяти самостійно за певних соціальних умов [26].

Характер діяльності вимагає від соціального працівника знання широкого кола питань: організації системи соціального забезпечення в цілому, відповідного законодавства, елементів соціології та економіки, конкретних прийомів індивідуальної роботи з людьми. Тобто передбачає необхідність знань про людину у прикладній психології [26].

Соціальний працівник повинен уміти виявляти соціальну проблему, встановлювати її причини, а потім сприяти її вирішенню. Він допомагає людям, які опинилися у скрутній життєвій ситуації, почувати себе повноцінними членами суспільства. Разом з тим соціальній роботі притаманні певні особливості. Характер проблем, з якими вона стикається, не дозволяє запропонувати однозначні методи їх ефективного розв'язання. Будь-які недоліки тут особливо помітні. Тому прорахунки сім'ї, суспільства у багатьох країнах вважаються виною саме соціальних працівників. «Молодість» професії пояснює відсутність у неї міцних позицій в академічному та адміністративному світі. Спроби спеціалістів соціальної сфери розробити об'єктивно наукові спроби вирішення людських проблем часто викликають недовіру у зв'язку з тим, що ця сфера розглядається, перш за все, як особиста і побутова [26].

Сукупність особистісних якостей втілюється у стилі поведінки соціального працівника і системі стосунків, які він формує. Деякі з них вільно почувуються в конфліктних ситуаціях, інші віддають перевагу співробітництву та взаємодопомозі колег. Одні вміють спілкуватися з

балакучими клієнтами, інші швидше «знаходять мову» із небагатослівними й мовчазними. Одні більш чутливі до дітей, інші-до людей похилого віку. Деякі витримують і агресивне ставлення, а дехто сприймає болюче найменшу недовіру до себе [26].

Подібні приклади можна довго продовжувати. Та вони лише підтверджують одне: велику роль індивідуальних якостей соціального працівника у його професійній діяльності. Серед них виділимо насамперед такі: гуманістична спрямованість, особиста і соціальна відповідальність, загострене відчуття добра й справедливості, власна гідність і повага гідності іншої людини, терпеливість, ввічливість, порядність, емпатичність, готовність зрозуміти клієнта й прийти йому на допомогу, стриманість, адекватність самооцінки, щирість, щедрість, соціальна адаптованість [26].

Ці та інші риси можна поділити на три групи: психологічні характеристики, що є складовою частиною придатності до соціальної роботи; психолого-педагогічні якості, орієнтовані на вдосконалення утвердження соціального працівника як особистості; методичні навички і зусилля, спрямовані на створення особистого іміджу (привабливості).

Позиція соціальних працівників як спеціалістів-професіоналів передбачає об'єктивність і неупередженість, проте вони рідко залишаються байдужими, постійно стикаючись з потужним зарядом людських страждань. Професіоналів соціальної роботи вирізняють особливий статус та знання, спираючись на які вони об'єктивно оцінують ситуацію. Основою професійних знань соціальних працівників є дві функціональні концепції: по-перше, власне ідея професіоналізму, по-друге, ставлення до прав людини [26].

Спеціаліст соціальної роботи наділений різноманітними посадовими обов'язками. Основні з них такі: виявляти і надавати підтримку дітям та дорослим, яким потрібна опіка і піклування, влаштування в лікувальні й навчально-виховні заклади, матеріальна та соціально-побутова допомога; виявляти на підприємствах, в мікрорайонах, селах сім'ї окремих осіб, які потребують соціально-медичної, юридичної, психолого-педагогічної,

матеріальної й іншої допомоги, охорону морального, фізичного і психічного здоров'я; володіти основами пенсійної справи, соціального захисту сімей з дітьми, інвалідів, одиноких та інших соціально незахищених громадян; організувати громадський захист неповнолітніх правопорушників, при необхідності – брати в ньому особисту участь; сприяти створенню і діяльності центрів соціальної служби для молоді; допомагати організації й виховній діяльності інтернатів, притулків для інвалідів, людей похилого віку, бездомним та ін.; брати участь у роботі із соціальної адаптації і реабілітації осіб, які повернулися зі спеціальних навчально-виховних установ та місць позбавлення волі, розв'язанні інших гострих соціальних проблем [26].

Сьогодні в Україні ми спостерігаємо вельми неприємні тенденції. Це зменшення чисельності населення, збільшення кількості розлучень, а отже і проблемних сімей, сиріт, відбувається старіння населення, зубожіння, а тому поширюється жебрацтво, через неякісне медичне обслуговування зростає кількість неповноцінних дітей, інвалідів, широко розповсюджені венеричні хвороби, у тому числі СНІД, що зазвичай трапляється під час суспільних негараздів, зростає захворюваність на наркоманію і токсикоманію, зростає злочинність [26].

На соціальну сферу впливає економічна ситуація в країні: спад виробництва, зниження продуктивності праці, знецінення заощаджень населення внаслідок гіперінфляції, зниження реальної заробітної плати і пенсій, падіння рівня зайнятості, зростання безробіття. За таких умов населення деморалізується. Тому діяльність соціальних працівників сьогодні залишається вкрай перспективною і необхідною [26].

Отже, ефективна робота установ соціального захисту неможлива без висококваліфікованих працівників, які досконало володіють усіма необхідними професійними навичками та вміннями. Тому одним із найважливіших напрямків роботи у цій сфері є підготовчий, навчальний етап, етап професійної орієнтації і професійного відбору кадрів для соціальних служб [26].

Якщо говорити про підготовку соціальних працівників, а саме про широкий профіль чи вузьку спеціалізацію?

Серед чинників, що негативно впливають на становлення соціальної роботи в Україні, не останню роль відіграють: відсутність державних стандартів, неузгодженість кваліфікаційних характеристик та навчальних програм різних рівнів підготовки соціальних працівників, відсутність належного співробітництва між різними закладами освіти, невизначеність оптимальних пропорцій між аудиторними заняттями і практикою, недостатня навчально-матеріальна база [33].

У цьому контексті постійною проблемою залишається забезпечення відповідності між вельми широким профілем професії соціального працівника і вузькою професійною спеціалізацією всередині неї. Вона актуальна як для тих, хто займається підготовкою фахівців соціальної сфери, так і тих, хто сьогодні здобуває цю професію. Уже біля десяти років перед навчальними закладами стоять питання: «Яку спеціалізацію давати студентам?» і «Чи потрібна вона взагалі?». Це питання турбує не тільки викладачів. На нього змушені шукати власні відповіді абітурієнти (студенти), їх батьки та соціальні служби. При цьому для більшості з них ці відповіді важливі не в теоретичному чи пізнавальному аспекті, а в суто практичному, повсякденному. Адже переважна частина випускників розпочинає професійну діяльність на посадах практичних соціальних працівників, а керівники установ розглядають кадрові ресурси як одну з умов ефективної діяльності. Тому і розгляд даної проблеми зумовлений рівною мірою науковими інтересами та потребами практики [33].

Віддаючи належне науковій і практичній значимості робіт українських фахівців, в яких розглядаються питання професійної підготовки соціальних працівників, відзначимо, що цілісний аналіз окресленої у даній статті проблеми відсутній. В наявних матеріалах спостерігається епізодичність постановки, неузгодженість і розрізненість уявлень про типи спеціалізації. Оглядову характеристику зарубіжного досвіду у цій сфері наводить

Поліщук В., Мельник С. розглядає спеціалізацію в контексті визначальних перспектив підготовки фахівців для соціальної сфери в Україні. Її доцільність у вітчизняній практиці наразі залишається дискусійною [33].

Спеціалізація – це проблема не тільки нових незалежних країн, які започаткували професійну підготовку у галузі соціальної роботи недавно. Той факт, що більшість зарубіжних країн нині характеризуються добре розвинутою інфраструктурою соціальної роботи і мають широкий вибір спеціалізацій і професій у цій сфері, є наслідком тривалих наукових дискусій та відносно стабільного розвитку практики. Отже, короткий теоретичний аналіз зарубіжного досвіду, вважаємо, буде цікавим і корисним [33].

Роблячи спробу проаналізувати рівні спеціалізації, можна зазначити, що вони знаходять переважно таке відображення: методика практичної роботи, специфіка роботи з різними категоріями клієнтів, сфери практики і т.п. Типологія, яку запропонували А. Мінахен і А. Пінкус, пояснює ці рівні наступним чином:

- 1) методи – вирішення виникаючих проблем (ситуаційно), робота з групою, організація населення на території і вирішення проблем територіальної общини;
- 2) сфери практичної діяльності – психічне здоров'я, зловживання алкоголем і наркотиками, виправні заклади, затримка розумового розвитку і т.п.;
- 3) групи населення – діти, люди похилого віку та ін.;
- 4) методологічні функції – соціальна робота в клінічних умовах, соціальне планування, організація і розвиток територіальних общин, соціальні дослідження, адміністративна робота, освіта у галузі соціальної роботи;
- 5) географічні зони – сільська, міська, приміська;
- 6) розмір об'єкта – індивід (мікро), сім'я (мезо), група або організація (макро);
- 7) специфічна модальність відносин – зміна поведінки,

психологія особистості, гештальт-терапія;

8) кваліфікований спеціаліст широкого профілю [33].

У США найпоширенішою спеціалізацією на рівні магістратури є перша і третя з перерахованих вище моделей: так звана безпосередня практика або втручання на мікрорівні (робота з окремими індивідами, сім'ями та групами). Можна обрати також спеціалізацію у будь-якій зі сфер соціальної роботи: з людьми похилого віку, сім'ями, людьми з особливими потребами, правопорушниками та ін. [33].

У Франції один з рівнів університетської підготовки включає наступні спеціалізації: культурна і соціальна анімація, розробка і реалізація культурних проєктів, соціальна інформація і комунікація, соціальний розвиток, соціальна політика розвитку громади, диференційована дидактика роботи з інвалідами та ін. Більшість шкіл соціальної роботи у Польщі організаційно пов'язані із медичною підготовкою і студентам пропонуються спеціалізації: соціальна робота в психіатрії, соціальна робота з сім'єю, з людьми, залежними від алкоголю. У Болгарії переважна більшість навчальних закладів не передбачають спеціалізації. Проте в окремих можна опанувати наступними спеціалізаціями: соціальна опіка (робота із людьми похилого віку), соціальна робота з дітьми і молоддю, перепідготовка і перепрофілювання трудових ресурсів [23].

Таким чином, світова практика володіє дуже різноманітним досвідом спеціалізації. По суті, використовуються всі варіанти типології, запропонованої А. Мінахеном і А. Пінкусом. Не менш широким є і перелік відповідних професій. У Франції існує група професій так званої «соціальної кар'єри». До неї входять: асистент соціальної служби, радник з питань соціальної та сімейної економіки, спеціалізований вихователь, вихователь дітей віком до 6-7 років, вихователь із соціального правоохоронного захисту молоді, аніматор соціально-культурної діяльності. Основною характеристикою професій «соціальної кар'єри», незалежно від профілю і спеціалізації, є «здатність забезпечувати допустиме і доречне посередництво

між особистістю і сім'єю – з одного боку, і суспільством, державними і суспільними структурами – з іншого; виконувати роль партнера, важливої ланки між особистістю і соціумом, між дітьми і дорослими, сім'єю і суспільством» [33].

Перелік професій соціальної і соціально-педагогічної сфер у ФРН не має чіткої розмежованості і включає наступні: соціальний працівник і помічник соціального працівника по догляду за людьми похилого віку, психотерапевт із дитячих та юнацьких проблем, дипломований педагог, консультант із питань сім'ї, вихователь, помічник з сімейного побуту, соціальний працівник по догляду за інвалідами, вихователь дитячого будинку, консультант з питань реабілітації, соціальний педагог, соціальний працівник зі справ іноземних громадян та ін. [33].

Її різноманітність визначається за двома основними напрямками: предмета (об'єкта) діяльності або ж за галузевою ознакою. За першим пропонується введення наступних спеціалізацій із присвоєнням відповідної кваліфікації: організація соціального захисту населення (організатор соціального захисту населення); соціально-економічна підтримка населення (економіст соціальної служби); соціально-правова підтримка населення (юрист соціальної служби); медико-соціальна робота з населенням (медико-соціальний працівник); соціальна реабілітація осіб з обмеженими можливостями (спеціаліст з соціальної реабілітації); трудова терапія осіб з обмеженими можливостями (трудотерапевт); психосоціальна робота з населенням (психолог соціальної служби); соціально-педагогічна робота з сім'ями і дітьми (соціальний педагог соціальної служби); соціальна робота з асоціальними сім'ями і дітьми з девіантною поведінкою (спеціаліст соціальної роботи з сім'ями і дітьми групи ризику); соціальна реабілітація осіб без певного місця проживання і занять (спеціаліст з соціальної реабілітації...); соціальна робота з людьми похилого віку (спеціаліст соціальної роботи з людьми похилого віку) [33].

За галузевою ознакою виділяються спеціалізації: соціальна робота в

зкладах охорони здоров'я, в навчальних закладах, в службі зайнятості, в службі міграції, в пенітенціарних закладах, на виробництві, з військовослужбовцями.

Порівняно із зарубіжним досвідом, навчальні заклади України орієнтовані переважно на підготовку спеціалістів широкого профілю. Варіанти спеціалізацій досить обмежені: соціально-правовий захист, соціальна реабілітація, соціальна політика. Натомість аналіз Державного класифікатора професій ДК 003-95 дає можливість виокремити близько 40 професій, які безпосередньо стосуються соціальної роботи. Серед професій, підготовка яких повинна здійснюватися вищими навчальними закладами за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістра, спеціаліста (повна вища або післядипломна освіта), виділяються такі: вчитель соціальний по роботі з дітьми-інвалідами; вчитель-дефектолог; вчитель-реабілітолог; консультант психолого-медико-педагогічної консультації; перекладач-дактилолог навчальних закладів; вихователь-методист; інспектор з дошкільного виховання, позашкільної роботи; інженер з охорони дитинства; інструктор з праці; економіст з праці; експерт з умов праці; інженер з підготовки кадрів; інженер з профадаптації; фахівець з аналізу ринку праці; профконсультант; фахівець з вирішення конфліктів (побутова сфера); фахівець з питань зайнятості; фахівець з допомоги неблагополучним родинам, грошової допомоги дітям і т. ін.; фахівець із соціальної роботи; наглядач у громадському центрі; наглядач за умовно засудженими [33].

За освітньо-кваліфікаційними рівнями молодшого спеціаліста, бакалавра (базова вища освіта), а в ряді випадків – спеціаліста, може здійснюватися підготовка таких фахівців, як інспектор з охорони праці; культурорганізатор дитячих позашкільних закладів; асистент вчителя-реабілітолога; інструктор-методист у справах глухих; фахівець з найму робочої сили; інспектор з виплати пенсій; інспектор з соціальної допомоги; інспектор з призначення пенсій; соціальний працівник; соціальний інспектор. Сьогодні ж підготовка фахівців для соціальної сфери здійснюється лише за окремими з них.

Розвиток професійної підготовки фахівців для соціальної сфери пов'язаний також із завданням оформлення їх державно-правового статусу в залежності від різних форм і рівнів освіти. У відповідності зі світовими аналогами кожен із рівнів повинен мати кваліфікаційний або посадовий статус. Загальноприйнятим є виділення наступних статусів практичних соціальних працівників: сертифікований соціальний працівник, соціальний працівник, соціальний працівник-спеціаліст, соціальний працівник-дослідник соціальний працівник-керівник [33].

Таким чином, у питаннях спеціалізації, як і соціальної роботи взагалі, відображаються зміни суспільного ставлення до професійної освіти і прагнення соціальних працівників надавати широкий спектр соціальних послуг. Це пов'язано з її спрямованістю як на індивідуальні, так і загальносуспільні потреби. Тому практикується як робота з окремими клієнтами і вирішення їх конкретних проблем, так і більш широкий підхід і акцент на загальні суспільні проблеми [33].

Отже, цілком очевидно, що якісні зрушення у підготовці фахівців для соціальної сфери в Україні пов'язані із врахуванням зарубіжного досвіду спеціалізації та виробленням на його основі власних моделей, які б відповідали потребам вітчизняної практики. Цьому, на нашу думку, могли б послужити моніторингові дослідження серед студентів, науковців, працівників соціальної сфери. Їх результати допомогли б визначити якщо не траєкторію руху, то, по меншій мірі, вихідну точку у розв'язанні означеної проблеми.

Якщо говорити про професійну підготовку соціального працівника, то вона здійснюється у вузах різних напрямків: університетах класичного профілю, педагогічних університетах, академіях, педагогічних, медичних, технічних, юридичних, економічних інститутах [39].

На даний час в Україні можна виділити наступні рівні підготовки кадрів для соціальної сфери:

1. Допрофесійна підготовка на курсах, у школах, ліцєях. Випускники цих

закладів, отримавши середню освіту, можуть працювати у відповідних закладах і обслуговувати хворих, престарілих, самотніх.

2. Навчання у середніх навчальних закладах дає можливість очолити відділення обслуговування на домі, відділення денного перебування, невідкладної соціальної допомоги та інші відділення із обслуговування хворих, престарілих, самотніх.

3. Навчання у вищих закладах освіти (термін навчання 4-5, 5 років); особи, які мають вищу освіту, можуть навчатись на спеціальних факультетах післядипломної освіти (від 1 до 3 років). У свою чергу, вища професійна освіта має 3 ступені: підготовка бакалаврів (4 роки), спеціалістів (5 років), магістрів (6 років). Останні після отримання диплому мають право займатись навчально-педагогічною та науково-дослідницькою роботою.

4. Перепідготовка і підвищення кваліфікації працюючих спеціалістів (система різноманітних курсів, стажувань і т.д.).

5. Підготовка науково-викладацьких кадрів. На сьогодні в Україні діють вчені ради по захисту дисертацій, у яких успішно захищаються докторські і кандидатські дисертації із різноманітних проблем соціальної роботи та соціальної педагогіки. Характерно, що поряд із викладачами успішно захищають свої наукові дослідження практики: спеціалісти комітетів соціального захисту населення, спеціалісти центрів соціальних служб для молоді, управлінські кадри [39].

Заслуговує на увагу той факт, що в Україні здійснюється розробка державних освітніх стандартів професійної освіти, розробляються освітньо-кваліфікаційні програми та освітньо-кваліфікаційні характеристики фахівців, документи навчально-методичного супроводу навчального процесу.

Після закінчення середнього професійного навчального закладу випускники можуть приступати до професійної діяльності або ж продовжити навчання у вищих навчальних закладах.

Наступний рівень освіти в Україні, який може освоїти випускник закладу початкової або середньої професійної освіти – це рівень вищої освіти [39].

Вищу професійну освіту можна отримати на базі середньої (повної) загальної або середньої професійної освіти у вищому навчальному закладі. У системі вищої освіти прийняті законодавчі документи, які нормативно закріплюють вимоги як до системи вищої освіти так і до рівня підготовки випускника.

В Україні підготовка і перепідготовка соціальних працівників і соціальних педагогів здійснюється різними шляхами. Вона здійснюється в університетах, педагогічних інститутах та університетах, в педагогічних та інших училищах, коледжах, на різноманітних курсах підвищення кваліфікації та ін. Терміни навчання різні: від декількох місяців до 4-5 років. Форми підготовки соціальних працівників і соціальних педагогів можна умовно розділити на три рівні:

1) курсова або допрофесійна підготовка (різноманітні курси, школи, ліцеї, коледжі);

2) навчання в університетах, галузевих вищих навчальних закладах на денних, вечірніх, заочних відділеннях, (4-5 років), на дистанційній, екстернатній формі навчання:

3) післядипломна освіта (перекваліфікація на факультетах післядипломної освіти; особи, які мають вищу освіту, навчаються на них 1-1,5 роки , підвищення кваліфікації, оволодіння новою спеціалізацією).

Вища професійна освіта в свою чергу включає три ступені: підготовку бакалаврів (4 роки), спеціалістів (5 років) і магістрів (6 років). Останні, як правило, після отримання диплому мають право вести навчально-педагогічну або науково-дослідницьку роботу [39].

Сьогодні в Україні застосовуються різноманітні форми допрофесійної підготовки, які здійснюються у наступних типах освітніх закладів:

- у загальноосвітніх закладах (школах, ліцеях, гімназіях, технікумах);
- у закладах додаткової освіти (будинках дитячої творчості, соціально-педагогічних клубах, гуртках, факультативах, групах помічників соціальних педагогів);

– у вищих закладах освіти (факультетах майбутнього соціального педагога, очно-заочних школах соціального педагога);

– у взаємодії «загальноосвітній заклад – вищий заклад освіти» (соціально-педагогічних класах, спеціалізованих класах з конкретного профілю, педагогічних коледжах та ліцеях, школах майбутнього соціального педагога).

Сьогодні в нашій країні, як і в інших країнах світу питання стоїть так : навчання соціальній роботі не може тільки пасивно відображати соціальний розвиток, воно повинно вести активний пошук шляхів вирішення соціальних проблем, що з'являються. Професіоналів для соціальної сфери потрібно готувати таким чином, щоб вони були здатні змінити, усунути і коректувати негативні соціальні прояви у суспільстві. А це можливо лише у закладах освіти, які будують навчання на нових позиціях і враховують тенденції розвитку соціальної політики в країні [39].

Тому зміст підготовки спеціалістів повинен включати наступні компоненти:

– глибокий аналіз сучасного соціального розвитку і формування вміння дати об'єктивну оцінку соціальній політиці, запропонувати альтернативні варіанти;

– чітке уявлення і класифікацію сучасних моделей, форм і методів самої практики соціальної роботи;

– власне педагогічний процес підготовки соціальних працівників;

– розробку теорій, концепцій, моделей і технологій, спрямованих на ефективне функціонування соціального працівника;

– розробку і реалізацію програм, що підвищують компетентність соціального працівника [39].

Якщо проаналізувати зарубіжний досвід функціонування соціальної освіти, то варто зауважити, що кожна країна поряд з певними надбаннями має і свої проблеми, часто наводять наступні проблеми, чи, точніше сказати, недоліки у процесі підготовки:

– недостатньо уваги приділяється проблемам, що є джерелом людських страждань;

– процес підготовки здійснюється поза економічними, політичними і соціальними інститутами, які в цілому визначають розвиток соціальної політики а, значить, і соціальної роботи;

– навчальні заклади, які готують фахівців для соціальної сфери, досить часто виключають себе і студентів із проблем соціальної сфери на місцевому рівні і не беруть участі у їх вирішенні;

– система освіти не дає можливості усім здібним і бажаючим із місцевої громади отримати підготовку в галузі соціальної роботи, не віддає перевагу цим людям;

– практика і навчання соціальній роботі часто відображають «статус кво» і не направлені на її зміни і розвиток;

– у багатьох країнах гострою залишається проблема взаємовідносин між державною системою і неурядовими організаціями;

– у процесі підготовки фахівців для соціальної сфери акцент робиться на міське середовище, на середній клас, а це означає, що соціальна освіта далека від життя переважної більшості бідних і нещасних людей і не може їм надати суттєвої допомоги у поліпшенні їх благополуччя;

– більша частина випускників все ще в основному працює в державних структурах по наданню соціальної допомоги [39].

Так чи інакше сучасна система навчання соціальної роботи вимагає суттєвих змін і потребує удосконалення. Д. Кокс у своїй доповіді на 28-ому Міжнародному конгресі Шкіл соціальної роботи (Гонконг, 1996р.) виділив ряд таких змін, які носять універсальний характер у світовому масштабі і яких, на його думку, потребує система освіти будь-якої країни, звичайно, в адаптованому варіанті.

По-перше, він виділив три рівні втручання соціальної роботи у вирішення проблем, які відповідно обумовлюють необхідність впровадження трьох рівнів підготовки соціальних працівників.

Базовий рівень навчання потрібен тим, хто буде виконувати роль каталізатора на «передовій лінії фронту», на рівні особистості, сім'ї, громади. «Я глибоко впевнений, – зауважив Д. Кокс, – що ми повинні спеціально готувати людей для виконання цієї надзвичайно важкої роботи, і таке навчання за змістом і формою повинно відображати реальні життєві ситуації» Сім'я, громада, сімейно-сусідська спільність як пріоритетна сфера соціальної роботи, проблема спеціальної, особливо ґрунтовної підготовки соціальних педагогів, соціальних працівників для роботи із сім'єю одна із головних ідей всіх останніх світових форумів, які об'єднують провідних спеціалістів більшості країн світу.

Другий рівень покликаний дати випускникам знання і уміння, необхідні для того, щоб ввести, провести, знайти витoki фінансування для різноманітних соціальних послуг, які вимагаються даним соціумом, тобто для профільних соціальних служб, спеціально орієнтованих на ті чи інші групи, категорії клієнтів, що потребують негайної допомоги.

На третьому рівні студенти одержують знання та вміння, які необхідні для того, щоб брати участь в управлінні, плануванні і розробці стратегічних напрямків соціальної роботи.

Кожен рівень повинен мати свого абітурієнта, всі три рівні пов'язані між собою. Кожен рівень важливий і унікальний по-своєму, і жоден з них не може досягти своєї мети без двох інших [39].

Підготовка фахівців для соціальної і соціально-педагогічної роботи в нашій країні також має певні проблеми. Перш за все вимагає серйозного вдосконалення технологія підготовки майбутніх фахівців; вищі учбові заклади потребують серйозної державної підтримки в плані фінансової допомоги, матеріально-технічного забезпечення навчального процесу, активізації процесів підготовки професорсько-викладацького складу як у країні так і за рубежом. Актуальною є проблема перепідготовки працівників соціальних служб: адже функціонуючі соціальні служби на 60-70% укомплектовані фахівцями, які не мають відповідної професійної підготовки.

Гострою для України є проблема підготовки підручників, посібників з соціальної і соціально-педагогічної роботи, пакетів навчально-методичної документації [39].

Реальність така, що у своєму прагненні підняти свій професійний статус, соціальна робота все далі відходить від своїх колишніх функцій, коли вона всього лише компенсувала, йшла слідом за проблемами. Для того, щоб зберегти віру в свою професію, її функціонування у світі, що змінюється, професія соціальний педагог і соціальний працівник повинна бути на передовій лінії фронту соціального розвитку, акцентуючи свою діяльність на створенні оптимальних умов для самореалізації кожної людини. Для виконання цього завдання і потрібна нова модель навчання соціальній роботі [39].

Отож, перед соціальною освітою в Україні стоїть складне завдання – збалансувати складну ситуацію сьогодення, поставивши в центрі уваги людину, зробивши на неї ставку, особливо людину, чия безпека, життєвий рівень, права і благоустрій бажають значно кращого. І саме тут навчання соціальній роботі повинно відігравати провідну роль. Для вирішення цього завдання потрібен весь досвід, знання, які нагромаджені в нашій країні таку і за рубежом і які ми повинні навчитися мудро використовувати і розвивати.

1.2. Здійснення інтернет-комунікації у професійній діяльності соціальних працівників

Комп'ютерна комунікація охоплює всі види мовлення: усне, писемне, монологічне, діалогічне. Це особлива форма комунікації, яка знімає просторово-часові обмеження в процесі роботи з різними джерелами інформації.

Для визначення категоріально понятійного апарату дослідження з'ясуємо насамперед сутність поняття «комунікація» та «Інтернет комунікація» [3].

Поняття «комунікація» пояснюється вченими неоднозначно. В тлумаченні присутні дефініції: «спілкування» і «комунікація», в яких основною категорією визначено спілкування, до структури якого входить комунікація (як обмін інформацією). Спільним у зазначених поняттях є: процес обміну і передання інформації, зв'язок із мовою як засобом спілкування. Мета спілкування – взаємодія, комунікації – обмін інформацією.

Однієї думки у науковців немає і щодо визначення поняття «Інтернет-комунікація». Оскільки в словосполученні є два поняття «Інтернет» та «комунікація», використовуються терміни: «комп'ютерна комунікація», «мережева комунікація», «спілкування в мережі Інтернет», «Інтернет спілкування» [18].

Так, у своїй праці науковець С. Бондаренко розглядає поняття «Інтернет-комунікація» як спілкування двох або більше осіб, що характеризується невидимістю комунікантів, письмовою формою повідомлень, які надсилаються, можливістю негайного зворотного зв'язку, а також взаємодією та обміном електронними повідомленнями, правом доступу до інформації, що зберігається в комп'ютерах комунікантів.

Науковець Н. Волкова під Інтернет-комунікацією розуміє специфічний процес взаємообміну інформацією у системах «людина-людина», «людина-машина», «людина-машина – людина»; процес самостійного пошуку інформації та її використання з метою самовдосконалення особистості, збагачення її за рахунок інформації [3].

На думку А. Краснякової, Інтернет-комунікація – взаємодія різних суб'єктів, що здійснюється за допомогою вербальних і невербальних засобів у мережі для обміну інформацією та створення нових соціальних зв'язків [3].

Загалом, «Інтернет-комунікація» тісно пов'язане з поняттям мережевого етикету (сетікет), дотриманні норм і правил спілкування, мовленнєвої інформаційної компетентності як здатності майбутнього соціального працівника професійно спілкуватися в різних комунікативно-мовленнєвих ситуаціях, демонструючи професійну компетентність та

обізнаність. Комунікаційні можливості, які надає Інтернет (пошук необхідної інформації, спілкування в соціальних мережах, листування, обмін медіафайлами, участь у проєктах, розробка реклами тощо), відкривають перед соціальними працівниками можливості здійснювати соціальні послуги, охоплюючи чимале коло осіб, навіть віддалених у просторі суб'єктів. Основною метою Інтернет-комунікації у професійній діяльності соціального працівника є: надання допомоги особам, які опинилися у складній життєвій ситуації; поширення в суспільстві знань і формування навичок із профілактики здорового способу життя, соціально небезпечної поведінки, самопомоги і взаємодопомоги в разі здійснення насильницьких дій, порушення прав та свобод громадян; соціальний супровід.

Важливою характеристикою Інтернет спілкування в професійній діяльності соціального працівника є спрямованість на вирішення соціальних проблем у суспільстві (насильство, алкоголізм, наркоманія, ВІЛ-інфекція/СНІД тощо), адже нерідко особи, які опинились у складній життєвій ситуації, соромляться особисто звернутися до соціального працівника та обговорити з ним проблеми, отримати кваліфіковану консультацію, а завдяки спілкуванню в мережі Інтернет, коли відсутній безпосередній, особистісний контакт, їм легше спілкуватися. Анонімність спілкування в Інтернеті надає можливість клієнтам самопрезентації, створюючи про себе враження за власним вибором, приховуючи істинне «Я» [19].

Важливими аспектами використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності соціального працівника є ведення та обробка ділової документації, електронного документообігу; виконання та планування діяльності; підтримка і консультування осіб, які опинились у складній життєвій ситуації, створення інформаційної бази даних клієнтів тощо.

Таким чином, Інтернет слугує вагомим засобом для здійснення ділової комунікації в професійній діяльності соціального працівника. У зв'язку з цим, важливим є створення на державному рівні спеціалізованих інтернет-

ресурсів, спрямованих на вирішення соціальних проблем у суспільстві. Розміщення інформації на веб-сторінках соціальних служб, on-line консультування буде корисним як для спеціалістів, так і для осіб, які потребують допомоги. On-line мережі, на думку М. Кастельса, – це своєрідні «спеціалізовані спільноти» комунікабельності, що вибудовуються навколо специфічних інтересів людей [3].

Перевагами віртуального консультування соціального працівника порівняно з безпосереднім консультуванням вважаємо: анонімність та конфіденційність, що є важливим для осіб, які не прагнуть публічності, замкнуті, некомунікабельні, сором'язливі; можливість здійснення письмового опису проблеми, що дає змогу клієнтові осмислити інформацію, доповнити, уточнити конкретними фактами, краще усвідомити проблему, а для соціального працівника – детально визначити її сутність, об'єктивні причини виникнення, що не завжди вдається зробити під час безпосереднього спілкування. Отримання кваліфікованої письмової відповіді дає можливість клієнтам переосмислити проблему, прочитати кілька разів інформацію, що сприяє її кращому усвідомленню; відсутність часових обмежень (клієнт не витрачає час на добирання та очікування); підвищення інтересу до використання комп'ютерних засобів в особистісному зростанні та самовдосконаленні [3].

Для повноцінної професійної комунікації соціальний працівник має використовувати інформаційні ресурси комп'ютерних технологій (діалог «людина – комп'ютер»), працювати з різними видами, носіями, електронними банками інформації; здійснювати швидко і кваліфіковано пошук необхідних даних в електронній базі; працювати з текстовими файлами (Web-сторінками); використовувати інформаційні ресурси мережі Інтернет для надання допомоги, здійснення консультування; розміщувати інформаційні дані про перелік послуг, які надаються працівниками соціальних служб, підтримувати зв'язок із клієнтами та їхніми сім'ями, розміщувати методичні та навчальні матеріали, повідомляти про

проведення різноманітних заходів та акцій, розміщувати відеосюжети, фотозвіти про діяльність соціальної служби, підвищувати власний професійний рівень, створювати сайти, блоги, інформаційні сторінки тощо [3].

Виділяють такі види спілкування за допомогою інформаційних технологій, як синхронність та асинхронність. До синхронних – належать: конференції в режимі on-line (інтернет-конференції, on-line-конференції) та бесіди (chats). До асинхронних – електронна пошта, форуми, письмові обговорення. Під час синхронних дискусій соціальні працівники мають можливість спілкуватися через Інтернет майже так само, як за допомогою телефону. В асинхронних дискусіях спілкування представлене у вигляді обміну повідомленнями [28].

Електронна пошта – асинхронний вид зв'язку на відміну від синхронних – чату та інтернет-конференцій. Організація писемного мовлення соціальних працівників із клієнтами за допомогою електронної пошти дає можливість клієнтам подолати відчуття страху, невпевненість у собі, оскільки наділена такими особливостями, які властиві спілкуванню у віртуальному просторі: анонімність, невидимість, створення «віртуального Я-образу», обмежене сенсорне переживання, емоційна невимушеність, використання особливих скорочень та сленгу. Натомість зауважимо, що писемна форма спілкування в мережі Інтернет, вимагає конкретності у формулюванні думок; цитування співбесідника задля уникнення неправильного тлумачення написаного; деформалізацію спілкування як засіб зменшення психологічного навантаження між комунікантами; інформація особистого характеру (посилання на власний сайт, блог); збільшення кількості каналів комунікації [3].

Окрім того, в мережі нівелюються вікові, соціальні, етнічні, гендерні, статусні кордони, що мають значення за межами медіапростору. Спілкування за допомогою соціальних Інтернет-сервісів є значно простішим, оскільки знімає напруження, позбавляє існуючих стереотипів та дає змогу вільно

почуватися будь-кому, конструюючи діалог зі світом на власний розсуд та за своїми правилами [3].

Характерними особливостями Інтернет-комунікації Г. Остапенко вважає: можливість одночасного спілкування чималої кількості людей, які перебувають у різних географічних площинах і сповідують різні культури; неможливість використання невербальних засобів комунікації і самопрезентації; збіднілий емоційний компонент спілкування; анонімність і зниження психологічного ризику в процесі спілкування, що призводить до вироблення нових форм і стилів взаємодії та виникнення своєрідного Інтернет-етикету, в якому текст повідомлення є результатом творчого та ігрового процесів. Основне завдання такої комунікації – вміти на письмі передати емоції та міміку усного мовлення [3].

Таким чином, для віртуального спілкування соціальному працівникові потрібно володіти такими комунікативними вміннями: розуміти і сприймати цифрову інформацію, вибудовувати віртуальні відносини, виробляти індивідуальну тактику і стратегію поведінки із віртуальним співрозмовником, адекватно реагувати на дії співрозмовника, вміти самопрезентувати себе. Окрім того, важливим способом спілкування в соціальних мережах є зручний обмін повідомленнями, оскільки можна надіслати співрозмовникові посилання на сайт, у якому зазначена інформація, замість того, щоб переповідати або набирати текст.

Здійснюючи ділову комунікацію в соціальних мережах, соціальному працівникові слід пам'ятати, що інформаційне наповнення є неструктурованим, спонтанним, ситуативним, де кожен висловлює свої думки, коментує інформацію, у процесі чого може виникнути дискусія, суперечка, яка потребує володіння он-лайн-етикою та вмінням коректно і тактовно виходити з конфліктних ситуацій [3].

Спілкування в Інтернет-мережі на основі писемного мовлення потребує точності у вираженні думок, адже важливо, щоб комуніканти правильно сприйняли смислове повідомлення. Уникненню непорозумінь

сприяє використанню словесних формул – усталених мовних конструкцій, за допомогою яких здійснюється встановлення міжособистісних взаємин та налагодження контакту. У процесі мовної практики в Інтернеті виникла й набула поширення специфічна Інтернет-мова (мовні скорочення, аббревіатури, символи), використання яких має відбуватися згідно з правилами етики. Соціальний працівник має вміти адекватно до ситуації вибирати засоби спілкування, ефективно й доречно використовувати його функціональні можливості відповідно до етичних правил, культури висловлювання та комунікативно-мовленнєвої ситуації.

Науковець Н. Волкова акцентує на таких правилах спілкування в мережі Інтернет, як: не робити іншому того, чого не хотів би для себе (культура висловлювання, не передавати СПАМ тощо); дотримуватися субординації під час взаємодії; відправляючи інформацію, слід уточнити в одержувача, чи він має можливість її прийняти [3].

Таким чином, спілкування в мережі, як і в реальному житті, передбачає дотримання правил хорошого тону (ввічливість, привітність, толерантність). Інтернет-спілкування позбавлене можливості використання невербальних засобів комунікації, натомість наділене можливістю використовувати смайли, картинки, слова-символи, відео, звукові повідомлення, що допомагають краще зрозуміти емоційний стан співрозмовника незалежно від тексту повідомлення та свідчать про своєрідну культуру спілкування в мережі. Різні засоби комунікації зорієнтовані на різні цілі, види і форми спілкування, що зумовлює певні правила етики спілкування та їх використання. Знання засобів Інтернет- спілкування, їхнє призначення (електронна пошта, чати, форуми, соціальні мережі) і закладені у них можливості становлять когнітивний компонент етики спілкування в мережі Інтернет [3].

Текст в Інтернеті – це самопрезентація мовця. Уміння писати грамотно, чітко та лаконічно – свідчить про грамотність та професійність соціального працівника.

Умовами ефективного застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у професійній діяльності студентів, майбутніх соціальних працівників є процес навчання та використання ІКТ викладачами під час проведення аудиторних занять [20].

До прикладу щодо застосування інтернет технологій можна взяти дослідження, яке було проведено анкетування студентів 2-4 курсів спеціальності 231 «Соціальна робота» педагогічного факультету ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» з метою з'ясування використання викладачами інтерактивних технологій у процесі викладання професійно спрямованих навчальних дисциплін [3].

На запитання анкети: «Які сучасні інноваційні методи та технології навчання використовують викладачі на лекційних та практичних заняттях?», більшість студентів (56,2 %) указали мультимедійні презентації; 23,6 % – робота в групах, парах; 18,7 % – ігрові технології навчання, 9,3 % – моделювання ситуацій. На запитання «Які інтерактивні вправи використовують викладачі під час навчання» – 41,8 % студентів не відповіли на запитання анкети; 27% зазначили – «ігрові», 18 % – «проектні», 9 % – «тренінги», 4,2 % – «дискусія». Наступне запитання анкети мало на меті з'ясувати, які інформаційні ресурси використовують студенти під час підготовки до занять, які знають офіційні сайти, на яких розміщена основна нормативно-правова та методична література, методичні розробки, відповіді виявилися не втішними. Більшість студентів (95 %) відповіли що вони використовують пошукову систему Google [3].

Як бачимо з результатів опитування, викладачі не використовують на належному рівні інформаційно-комунікаційні технології у здійсненні освітнього процесу. Студенти не назвали жодного інформаційного ресурсу, на яких розміщена інформація для соціальних працівників, не використовують у процесі підготовки до занять електронні онлайн-бібліотеки, на яких розміщена чимала кількість підручників, навчальних посібників для підготовки до занять; до інтерактивних вправ віднесли ігрові

та проєктні технології, дискусійний метод.

З метою з'ясування, на скільки студенти інформаційно обізнані з можливостями використання мережі Інтернет в професійній діяльності соціального працівника, було запропоновано написати есе на тему: «Як можна використовувати Інтернет-ресурси для вдосконалення професійної діяльності соціального працівника?», більшість студентів (54 %) назвали «розміщувати інформацію на сторінці соціальної служби»; 37,2 % – «поширювати інформацію в соціальних мережах (Facebook, YouTube, Twitter, Instagram, Telegram, Viber); 23,4% – вести Блоги; 11,4 % – «збільшувати кількість користувачів у соціальних мережах». Проте це далеко не всі можливості використання Інтернет-ресурсів у професійній діяльності соціального працівника [3].

Жоден із студентів не зазначив про доцільність створення онлайн простору для професійного зростання соціального працівника, надання соціальних послуг у режимі on-line, проведення інтернет та on-line-конференцій, створення професійних ресурсів з метою розміщення інформації, спілкуватися, ділитися думками, консультуватися з провідними фахівцями-практиками, створивши форум для обговорень актуальних питань у соціальній сфері, надавати рекомендації, розміщувати методичні розробки, результати досліджень та опитувань, публікуватися з метою поширення досвіду роботи, розміщувати нормативно-правові документи, положення, висвітлювати новинки сучасної літератури як теоретичного, так і практичного спрямування, поширювати пізнавальні відеоматеріали, які можна використовувати в роботі з клієнтами під час проведення профілактичних та інформаційних кампаній, створювати професійні кола, проводити, тренінги, семінари, розміщувати календар подій, поширювати соціальну рекламу тощо [3].

З метою формування у студентів, майбутніх соціальних працівників, уміння професійно спілкуватися в мережі Інтернет, (висвітлювати інформацію в соціальних мережах, вести переписку за допомогою

електронної пошти (e-mail), використовувати комп'ютерну техніку для проведення інтернет та on-line-конференцій, вебінарів, створювати мультимедійні презентації на практичних заняттях) у ході вивчення елективного курсу «Технології комунікативно-мовленнєвої діяльності соціальних працівників» до теми: «Особливості спілкування соціального працівника в мережі Інтернет було дібрано низку завдань з урахуванням принципів міждисциплінарного підходу до формування інформаційно-комунікаційної обізнаності, професійно зорієнтованого, діяльнісного та інформаційно-комунікативного підходів до побудови освітніх завдань на основі роботи з текстом. Суголосні з позицією Л. Мамчур, що формування комунікативних умінь відбувається в процесі виконання комунікативно орієнтованих мовних і мовленнєвих вправ, що мають завдання створити або відтворити текст, здійснити його аналіз [3].

Для реалізації мети заняття студенти повинні навчитися грамотно розміщувати інформацію в соціальних мережах, змістовно висвітлювати події, створювати мультимедійні презентації для проведення інтернет та on-line-конференцій, використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології в майбутній професійній діяльності [3].

Можна прикладом проілюструвати виконання окремих завдань.

Завдання 1. «Склади текст». Мета: розвивати вміння студентів грамотно висвітлювати інформацію в соціальних мережах, дотримуючись літературної мови, складати тексти, виправляти помилки. Матеріал: картки із завданнями. Процедура виконання. Студенти працюють в групі. Кожна група отримує на картці завдання: написати лист, привітання, оголошення, замітку щодо проведення круглого столу з питань попередження негативних явищ у молодіжному середовищі з метою розміщення її в соціальних мережах. Після написання текстів, відбувається взаємоперевірка завдань, коригування тексту, виправлення помилок (орфографічних, пунктуаційних, стилістичних).

Завдання 2. «Професійні здобутки». Мета: систематизувати професійні знання та вміння студентів, здобуті в процесі освітньо-

пізнавальної та науково-практичної діяльності під час навчання, оцінити результати своїх досягнень. Матеріал: інтерактивна дошка, персональні комп'ютери, мультимедійний проєктор, шкала оцінювання [21].

Процедура виконання. Студенти складають електронне портфоліо використовуючи Web-ресурси. Для складання е-портфоліо не давали студентам чітких вказівок, оскільки переслідували мету – виявити їхню індивідуальність, вміння творчо підходити до виконання завдань, оформлення портфоліо, обрання стилю викладу матеріалу, вміння добирати необхідну інформацію. Під час презентацій портфоліо, студенти оцінювали роботи за розробленою шкалою оцінювання: наочність презентації (оформлення, якість виконання, володіння інформаційно-комунікаційними технологіями); представлення себе як професіонала (вміння спілкуватися – грамотне, фахове мовлення, використання наукової термінології, правильна побудова тексту висловлювання, чітка аргументація); повнота та глибина презентації – студенти визначали свої сильні сторони, здійснювали поетапний аналіз діяльності, розкривали творчий потенціал; підсумовували здобуті результати (самоаналіз); визначали перспективи професійного самовдосконалення [3].

На самостійну роботу виносилося завдання: ознайомитися з електронними навчальними матеріалами, офіційними сайтами, якими користуються соціальні працівники у професійній діяльності та Інтернет сторінками соціальних установ, із якими співпрацює соціальний працівник (5-6 установ, організацій), здійснити їх аналіз. На практичному занятті студенти розробляли макет сайту для соціального працівника [3].

Отже, інформаційно-комунікаційні технології – ефективний засіб підвищення професійної компетентності майбутніх соціальних працівників, що включає володіння культурою спілкування в мережі Інтернет (дотримання етичних норм та правил комунікації), вміння висвітлювати інформацію в соціальних мережах, здійснювати консультування, вести переписку, працювати з різними видами та носіями інформації, ефективно здійснювати

пошук необхідних даних у мережі Інтернет.

1.3. Введення професійної документації як важлива складова професійної підготовки майбутніх соціальних працівників

В умовах швидких суспільних змін складність з адаптацією до нових умов життя виникає не лише в окремих людей, а й різних соціальних груп: молоді, наркозалежних, сім'ях, які опинилися у складних життєвих обставинах, людей із функціональними обмеженнями, колишніх в'язнів та ін. Вирішенням соціальних проблем та наданням професійної соціальної допомоги займаються соціальні працівники [1].

Підготовка спеціалістів соціальної роботи до професійної діяльності – одна з головних умов подолання сучасних соціальних проблем, що існують у нашій державі. Проте Україна не має багатого досвіду в підготовці таких кадрів. Це можна пояснити тим, що професійна підготовка фахівців соціальної роботи розпочалася в нашій країні тільки на початку 90-х років і була пов'язана зі значними труднощами, які зумовлені відсутністю як практичного досвіду роботи в цій галузі, так і вагомих науково-теоретичних розробок з актуальних питань соціальної роботи й підготовки фахівців для соціальної сфери [1].

Важливе місце у вивченні проблеми підготовки майбутніх працівників соціальної сфери займають праці українських науковців О. Безпалько, Д. Годлевської, І. Зверевої, А. Капської, В. Поліщук; вітчизняний та зарубіжний практичний досвід соціальної роботи розкривається в дослідженнях І. Андрєєва, Р. Вайноли, Г. Лактіонової, О. Оржеховської та ін.

На думку Капської А. Й. зазначає, що фахівцем із соціальної роботи є «особа, яка має спеціальну освіту і здійснює практичну соціальну роботу з різними категоріями дітей і молоді та соціальними групами» [1].

На думку Коваль Л. Г, Зверевої І. Д. спеціаліст із соціальної роботи це «соціальний працівник або соціальний педагог, зайнятий у сфері соціальної

роботи, освітньо-виховної, культурно-дозвільної діяльності який має спеціальну освіту, спеціальну кваліфікацію, знання та досвід соціальної роботи з окремими групами людей» [1].

Серед науковців існують й інші підходи до трактування поняття «фахівець із соціальної роботи». Зокрема Холостова О. І. відзначає, що «посада «фахівець з соціальної роботи» – еквівалент прийнятої в світі посади «соціальний працівник» [24].

Соціальний працівник повинен мати гарну професійну підготовку: володіти знаннями в галузі педагогіки, психології, фізіології, відзначатися професійним тактом, володіти емоційною стійкістю, вміти приймати правильні рішення в різних ситуаціях.

До обов'язкових знань соціального працівника належать: діагностичні, організаційні, інформаційні та корекційні. Основними функціями, на які повинен опиратися у своїй роботі соціальний працівник мають виступати: психологічна, правозахисна, соціально-медична, соціально-побутова, морально-гуманістична, рекламно-пропагандувальна, попереджувально-профілактична, комунікативна, охоронно-захисна, соціально-терапевтична та організаційна [1].

На думку Карпенко О.Г. «формування професійної діяльності соціального працівника має здійснюватися на основі єдності теорії і практики навчання, реалізації у навчальній діяльності репродукції і творчості, раціонального і емоційного...» [14].

Професійна підготовка у вищому навчальному закладі є цілеспрямованим процесом формування особистості професіонала, що забезпечується наявними в освітньому закладі засобами та передбачає готовність особистості до конкретного виду професійної діяльності.

У «Новому тлумачному словнику української мови» одне із значень слова «готовий» – той, який уже склався, набув досвіду, досяг високої майстерності, а «підготовляти» («підготувати», «підготовити») – давати необхідний запас знань, передавати навички, досвід і таке інше у процесі

навчання, практичної діяльності; «підготовленість» означає наявність підготовки до будь-якої справи, роботи [1].

У словнику С. Ожегова поняття «готовність» визначається як

1) погодженість зробити що-небудь і 2) стан, при якому все зроблено, все готове для чого-небудь. Поняття «підготовка» трактується як запас знань, одержаний ким-небудь.

Підготовка фахівців соціальної сфери залежить від якості змісту університетської освіти та наукових досліджень у цій галузі, передбачає засвоєння студентами категорій, понять та термінів при вивченні соціально-педагогічних дисциплін, оперування ними в практичній діяльності, що дозволить сформуванню теоретико-методологічну основу професійного світогляду майбутнього спеціаліста, допоможе осмислювати сутність соціально-педагогічних явищ та процесів.

Курс «Ведення професійних документів» є складовою частиною професійної підготовки майбутніх соціальних працівників [1].

Документування соціальної роботи є складовою частиною управління або менеджменту соціальної роботи, тобто невід'ємною частиною процесу та результату управління взаємодією соціальної служби з людиною або втручання соціальної служби в соціальну проблему мікросередовища.

Потреба в документуванні обумовлена складністю соціальної роботи та особливостями професійної діяльності типу «людина – людина»:

1) від рішень, які приймають соціальні працівники, залежить доля клієнтів, їхніх близьких;

2) існує постійна небезпека прийняття помилкового рішення, а тому збільшується кількість спірних питань та дилем в соціальній роботі;

3) увага громади, ЗМІ до діяльності соціальних служб вимагає від соціальних працівників знань та вмінь відкрито, аргументовано обговорювати концептуальні, технологічні, етичні проблеми професійної діяльності, систематично аналізувати результати власних зусиль; 4) діяльність соціального працівника розглядається у співвідношеннях: потреби

клієнтів – практичний досвід становлення держави; соціальні служби, формування суб'єктивних моделей клієнта – ідеал соціального працівника; напрацювання практичного досвіду – необхідність стандартизувати соціальні послуги [1].

При вивченні даного курсу майбутні соціальні працівники ознайомлюються з правилами надання консультації, методичної допомоги з питань організації та надання соціальних послуг за запитами та зверненнями громадян і посадових осіб підприємств, установ та організацій. Студенти повинні знати порядок опрацювання документу, пам'ятати ким і як вони повинні виконуватися і вміти контролювати цю роботу; знати основи права та трудового законодавства, норми охорони праці та виробничої санітарії; діловодство. Також фахівець повинен вміти вести первинну документацію з організації соціального обслуговування та допомоги, обліку та звітності; розглядати листи, заяви, скарги та у встановленому порядку надавати відповіді. Соціальний працівник повинен вміти самостійно, згідно з усними чи письмовими вказівками керівника, складати основні службові документи і оформляти їх; користуючись спеціальними довідниками, вміти відносити документи у встановлений для них термін зберігання [1].

Отже, фахівець із соціальної сфери відповідає за охоронність документації як в електронному, так і в друкованому виді: особових карток дітей, протоколів відвідувань клієнтів, копій вихідних листів на інші організації по проекту; стежить за збереженням конфіденційної та закритої інформації.

Висновки до першого розділу

У першому розділі проаналізовано теоретичні аспекти професійної діяльності фахівців із соціальної роботи.

Встановлено, що соціальна робота – це діяльність, спрямована на допомогу людям, які опинилися у скрутних життєвих обставинах.

Ефективна робота установ соціального захисту неможлива без

висококваліфікованих працівників, які досконало володіють усіма необхідними професійними навичками та вміннями. Тому одним із найважливіших напрямків роботи у цій сфері є підготовчий, навчальний етап, етап професійної орієнтації і професійного відбору кадрів для соціальних служб.

Зазначено, що основна функція соціального працівника полягає в допомозі людям пристосуватися до складного, спеціалізованого, технологічно орієнтованого суспільства, частиною якого є найближче оточення – сім'я, трудовий колектив, сусіди, однолітки тощо.

Особливістю сучасної професійної соціальної роботи є те, що вона має на меті не лише підтримку людини, але й її повернення до повноцінного самостійного активного життя.

Зазначено, що найперспективнішими напрямками соціальної роботи є профілактика негативних явищ та формування здорового способу життя; організація роботи приватних центрів соціального обслуговування; організація ринку соціальних послуг; робота в громадах, спрямована на згуртування й активізацію внутрішніх резервів; упровадження альтернативних форм соціальної опіки дітей-сиріт, людей із обмеженими можливостями, альтернативних форм реабілітації осіб із відхиленнями в поведінці; соціально-психологічна робота на підприємствах та в організаціях.

Сучасний соціальний працівник вбачає своє завдання в тому, щоб повернути клієнту здатність діяти самостійно за певних соціальних умов.

Характер діяльності вимагає від соціального працівника знання широкого кола питань: організації системи соціального забезпечення в цілому, відповідного законодавства, елементів соціології та економіки, конкретних прийомів індивідуальної роботи з людьми. Тобто передбачає необхідність знань про людину у прикладній психології.

Соціальний працівник повинен уміти виявляти соціальну проблему, встановлювати її причини, а потім сприяти її вирішенню. Він допомагає людям, які опинилися у скрутній життєвій ситуації, почувати себе

повноцінними членами суспільства.

Важливими аспектами використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності соціального працівника є ведення та обробка ділової документації, електронного документообігу; виконання та планування діяльності; підтримка і консультування осіб, які опинились у складній життєвій ситуації, створення інформаційної бази даних клієнтів тощо.

«Інтернет-комунікація» як спілкування двох або більше осіб, що характеризується невидимістю комунікантів, письмовою формою повідомлень, які надсилаються, можливістю негайного зворотного зв'язку, а також взаємодією та обміном електронними повідомленнями, правом доступу до інформації, що зберігається в комп'ютерах комунікантів.

Перевагами віртуального консультування соціального працівника порівняно з безпосереднім консультуванням вважаємо: анонімність та конфіденційність, що є важливим для осіб, які не прагнуть публічності, замкнуті, некомунікабельні, сором'язливі; можливість здійснення письмового опису проблеми, що дає змогу клієнтові осмислити інформацію, доповнити, уточнити конкретними фактами, краще усвідомити проблему, а для соціального працівника – детально визначити її сутність, об'єктивні причини виникнення, що не завжди вдається зробити під час безпосереднього спілкування. Отримання кваліфікованої письмової відповіді дає можливість клієнтам переосмислити проблему, прочитати кілька разів інформацію, що сприяє її кращому усвідомленню; відсутність часових обмежень (клієнт не витрачає час на добирання та очікування); підвищення інтересу до використання комп'ютерних засобів в особистісному зростанні та самовдосконаленні.

Спілкування в мережі, як і в реальному житті, передбачає дотримання правил хорошого тону (ввічливість, привітність, толерантність). Різні засоби комунікації зорієнтовані на різні цілі, види і форми спілкування, що зумовлює певні правила етики спілкування та їх використання. Знання засобів Інтернет-

спілкування, їхнє призначення (електронна пошта, чати, форуми, соціальні мережі).

Введення професійних документів є складовою частиною професійної підготовки майбутніх соціальних працівників.

Документування соціальної роботи є складовою частиною управління або менеджменту соціальної роботи, тобто невід'ємною частиною процесу та результату управління взаємодією соціальної служби з людиною або втручання соціальної служби в соціальну проблему мікросередовища.

Спеціаліст із соціальної сфери відповідає за оборонність документації як в електронному, так і в друкованому виді: особових карток дітей, протоколів відвідувань клієнтів, копій вихідних листів на інші організації по проекту; стежить за збереженням конфіденційної та закритої інформації.

Отже, щоб бути гарним фахівцем у галузі «Соціальна робота», потрібно завжди удосконалювати свої навички і здібності. У теперішній час це зробити досить просто, адже є ряд курсів, тренінгів для удосконалення своєї майстерності, які можна проходити дистанційно.

Сучасний соціальний працівник має бути готовий до різних соціальних викликів, він має бути компетентним у інтернет-комунікаційному просторі, що дуже покращить його роботу. Досить важливим аспектом у роботі соціального працівника є правильне введення документації, адже від правильної подачі інформації, яка фіксується багато що залежить.

РОЗДІЛ II. РОБОТА ДІЯЛЬНОСТІ СЛУЖБ У СПРАВАХ ДІТЕЙ

2.1. Основні завдання та повноваження служб у справах дітей

В результаті реформи децентралізації, об'єднанні громади отримали нові повноваження. Серед них – забезпечення та дотримання прав дитини.

Діяльність служби у справах дітей спрямована на виконання Законів України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», «Про охорону дитинства», «Про місцеве самоврядування в Україні», Указів та Доручень Президента України, постанов Кабінету Міністрів України від 24.09.2008 року №866 «Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини», від 08.10.2008 року №905 «Порядок провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей», Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 № 585 «Про забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах» [45].

Чим займається служба у справах дітей?

– наданням правової та інформаційної допомоги населенню щодо захисту прав дітей;

– готує документи про невідкладне відібрання дитини у батьків або осіб, які їх замінюють, у разі підтвердження факту загрози її життю та здоров'ю;

– профілактичними заходами для зменшення рівня правопорушень серед дітей;

– забезпечення реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіти, соціальний захист, сімейне виховання та всебічний розвиток;

– виявленням дітей, що опинилися в складних життєвих обставинах;

– вживає заходів щодо надання статусу дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування та їх влаштуванням;

– контролем за здійсненням профілактичних та виховних заходів в навчальних закладах, а також дотриманням трудового законодавства щодо неповнолітніх;

– здійснює контроль за умовами утримання і виховання дітей, які опинились у складних життєвих обставинах, дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування;

– обстежує житлово-побутові умови;

– складає протоколи про адміністративні правопорушення відповідно до частин п'ятої, шостої статті 184 (невиконання рішення органу опіки та піклування щодо визначення способів участі у вихованні дитини та спілкуванні з нею того з батьків, хто проживає окремо від дитини) та статті 18850 (недопущення до обстеження умов проживання дитини, створення перешкод посадовим (службовим) особам органу опіки та піклування при здійсненні інших покладених на них законом повноважень);

– представляє в судах інтереси дітей;

– здійснює контроль за утриманням та забезпеченням інтересів дітей, що виховуються в дитячих будинках сімейного типу, прийомних сім'ях, сім'ях опікунів, піклувальників, патронатних сім'ях.

У яких випадках слід звертатись до служби у справах дітей?

– одержання правової допомоги батькам і дітям;

– визначення статусу дитини;

– визначення форми влаштування дитини-сироти чи дитини, позбавленої батьківського піклування;

– представництво та захисту інтересів дитини в суді;

– доцільності підготовки та подання до суду позову чи висновку органу опіки та піклування про позбавлення, поновлення батьківських прав, відібрання дитини у батьків без позбавлення батьківських прав;

- вирішення спорів між батьками щодо визначення або зміни прізвища та імені дитини;
- вирішення спорів між батьками щодо визначення місця проживання дитини;
- вирішення спорів щодо участі одного з батьків у вихованні дитини та визначення способів такої участі;
- підтвердження місця проживання дитини для її тимчасового виїзду за межі України;
- доцільності побачення з дитиною матері, батька, які позбавлені батьківських прав;
- доцільності встановлення, припинення опіки, піклування;
- стану утримання і виховання дітей у сім'ях опікунів, піклувальників, прийомних сім'ях, дитячих будинках сімейного типу та виконання покладених на них обов'язків;
- стану збереження майна, право власності на яке або право користування яким мають діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування;
- розгляду звернень дітей щодо неналежного виконання батьками, опікунами, піклувальниками обов'язків з виховання або щодо зловживання ними своїми правами.

Перелік адміністративних послуг, які надає Служба у справах дітей:

- надання та скасування статусу дитини – сироти та дитини позбавленої батьківського піклування;
- встановлення та припинення опіки та піклування над дітьми сиротами та дітьми, позбавлених батьківського піклування;
- призначення опікуна, піклувальника над дітьми сиротами та дітьми, позбавлення батьківського піклування, та звільнення від повноважень опікунів, піклувальники;
- встановлення та припинення опіки над житлом та майном дитини – сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування.

– влаштування дітей – сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування до державних дитячих закладів;

– надання письмової згоди або заперечення на відчуження нерухомого майна (у тому числі житла) та іншого майна, право власного на яке або право користування яким мають діти;

– відібрання дітей у батьків, або осіб, що їх замінюють, якщо їх життю або здоров'ю загрожує небезпека;

– реєстрація в органах РАЦСу або іншому уповноваженому органі народження підкинутої, знайденої дитини або покинутої в пологовому будинку, іншому закладі охорони здоров'я;

– затвердження висновку Служби у справах дітей про підтвердження місця проживання дитини для її тимчасового виїзду за межі України;

– надання та скасування статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів;

– розв'язування спору, що виник між батьками, щодо визначення імені прізвища, по батькові дитини;

– розв'язання спору, що виник між батьками, щодо визначення місця проживання дитини, участі у вихованні дитини;

– влаштування та вибуття дитини з сім'ї патронатного вихователя [45].

Основними завданнями служби є:

– реалізація на території області державної політики з питань соціального захисту дітей, запобігання дитячій бездоглядності та безпритульності, вчиненню дітьми правопорушень;

– розроблення і здійснення самостійно або разом з відповідними органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями незалежно від форм власності, громадськими організаціями заходів щодо захисту прав, свобод і законних інтересів дітей;

– координація зусиль структурних підрозділів облдержадміністрації, районних державних адміністрацій і органів місцевого самоврядування,

підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності у вирішенні питань соціального захисту дітей та організації роботи із запобігання дитячій бездоглядності та безпритульності;

– забезпечення додержання вимог законодавства щодо встановлення опіки та піклування над дітьми, їх усиновлення, влаштування в дитячі будинки сімейного типу, прийомні сім'ї;

– здійснення контролю за умовами утримання і виховання дітей у закладах для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, спеціальних установах і закладах соціального захисту для дітей усіх форм власності;

– ведення державної статистики щодо дітей;

– ведення обліку дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, усиновлених, влаштованих до прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу;

– визначення пріоритетних напрямів поліпшення становища дітей, їхнього соціального захисту, сприяння фізичному, духовному та інтелектуальному розвитку дітей, запобігання дитячій бездоглядності та безпритульності, вчиненню дітьми правопорушень [45].

Служба відповідно до покладених на неї завдань:

1) організовує розроблення і здійснення заходів, спрямованих на поліпшення становища дітей, їхнього фізичного, інтелектуального і духовного розвитку, запобігання бездоглядності та безпритульності, вчиненню дітьми правопорушень;

2) надає місцевим органам виконавчої влади і органам місцевого самоврядування, підприємствам, установам та організаціям усіх форм власності, громадським організаціям, громадянам у межах своїх повноважень практичну, методичну та консультаційну допомогу у вирішенні питань щодо соціального захисту дітей і запобігання вчиненню дітьми правопорушень;

3) сприяє усиновленню, влаштуванню дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, під опіку, піклування, до дитячих будинків сімейного типу та прийомних сімей [45];

4) здійснює контроль і координацію діяльності служб у справах дітей районних державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування в частині делегованих їм повноважень, надає їм практичну і методичну допомогу, узагальнює і поширює позитивний досвід їх роботи;

5) подає пропозиції до проєктів державних та регіональних програм, планів і прогнозів у частині соціального захисту, забезпечення прав, свобод і законних інтересів дітей;

6) забезпечує у межах своїх повноважень здійснення контролю за додержанням законодавства щодо соціального захисту дітей і запобігання вчиненню дітьми правопорушень;

7) здійснює контроль за умовами утримання і виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, у сім'ях опікунів, піклувальників, дитячих будинках сімейного типу, прийомних сім'ях;

8) разом із відповідними структурними підрозділами центральних та місцевих органів виконавчої влади, науковими установами організовує і проводить соціологічні дослідження, вивчає і поширює передовий міжнародний досвід з питань соціального захисту дітей, їх прав та інтересів;

9) надає організаційну і методичну допомогу центрам соціально-психологічної реабілітації дітей, центрам соціальної підтримки дітей та сімей, малим груповим будинкам, здійснює безпосередній контроль за їхньою діяльністю [45];

10) організовує і проводить разом з іншими структурними підрозділами облдержадміністрації, уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України заходи щодо соціального захисту дітей, виявлення причин, що зумовлюють дитячу бездоглядність та безпритульність, запобігання вчиненню дітьми правопорушень;

11) розробляє і подає на розгляд обласної державної адміністрації пропозиції стосовно бюджетних асигнувань на виконання програм і здійснення заходів щодо реалізації державної політики з питань дітей, спрямованої на подолання дитячої бездоглядності та безпритульності, а також утримання підпорядкованих їй закладів соціального захисту для дітей;

12) розробляє заходи щодо захисту прав і законних інтересів дитини, яка постраждала від домашнього насильства, та дитини, яка вчинила домашнє насильство у будь-якій формі, та організовує їхнє здійснення;

13) інформує дитину, яка постраждала від домашнього насильства, її батьків, інших законних представників, якщо вони не є кривдниками дитини, а також дитину, яка вчинила домашнє насильство у будь-якій формі, її батьків, інших законних представників про права дитини, заходи та послуги, якими вони можуть скористатися;

14) забезпечує проведення з батьками, іншими законними представниками дитини профілактичної роботи із запобігання домашньому насильству стосовно дітей і за участю дітей, у тому числі із залученням представників уповноважених підрозділів органів Національної поліції;

15) порушує перед органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування питання про притягнення до відповідальності згідно із законом посадових осіб у разі невиконання або неналежного виконання ними обов'язків під час виявлення фактів домашнього насильства, у роботі з дітьми, які постраждали від домашнього насильства, та дітьми, які вчинили домашнє насильство у будь-якій формі [45];

16) здійснює контроль і координацію діяльності служб у справах дітей районних державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі їх утворення) рад, сільських, селищних рад, щодо захисту прав та законних інтересів дитини, яка постраждала від домашнього насильства, та дитини, яка вчинила домашнє насильство у будь-якій формі;

17) бере участь у підготовці пропозицій до проєктів програм соціально-економічного та регіонального розвитку області;

18) розробляє в межах компетенції проекти розпоряджень голови обласної державної адміністрації у визначених законом випадках;

19) бере участь у погодженні проектів нормативно-правових актів, розроблених іншими органами виконавчої влади;

20) бере участь у розробленні проектів розпоряджень голови обласної державної адміністрації, проектів нормативно-правових актів, головними розробниками яких є інші структурні підрозділи облдержадміністрації;

21) готує самостійно або разом з іншими структурними підрозділами інформаційні та аналітичні матеріали, статистичну, адміністративну, оперативну звітність з питань, що належать до її компетенції, для подання до облдержадміністрації, Мінсоцполітики та Нацсоцслужби;

22) забезпечує реалізацію заходів щодо запобігання корупції;

23) готує (бере участь у підготовці) проекту угод, договорів, меморандумів, протоколів зустрічей делегацій і робочих груп у межах своїх повноважень;

24) розглядає в установленому законодавством порядку звернення громадян;

25) опрацьовує запити і звернення народних депутатів України та депутатів відповідних місцевих рад;

26) забезпечує доступ до публічної інформації, розпорядником якої є Служба;

27) проводить інформаційно-роз'яснювальну роботу з питань, що належать до її компетенції, через засоби масової інформації;

28) контролює органи місцевого самоврядування та надає методичну допомогу з питань виконання наданих їм законом повноважень органів виконавчої влади у сфері соціального захисту дітей;

29) здійснює повноваження, делеговані органами місцевого самоврядування;

30) організовує роботу з укомплектування, зберігання, ведення обліку та використання архівних документів;

31) забезпечує у межах своїх повноважень виконання завдань мобілізаційної підготовки, цивільного захисту населення, дотримання вимог законодавства з охорони праці, пожежної безпеки;

32) забезпечує у межах своїх повноважень реалізацію державної політики стосовно захисту інформації з обмеженим доступом;

33) забезпечує захист персональних даних;

34) готує пропозиції стосовно вдосконалення нормативно-правової бази з питань, що належать до її компетенції, і вносить їх в установленому порядку на розгляд облдержадміністрації, Мінсоцполітики та Нацсоцслужби;

35) проводить моніторинг проблемних питань реалізації державної політики у сфері соціального захисту населення, готує та подає пропозиції щодо їх врегулювання до облдержадміністрації, Мінсоцполітики та Нацсоцслужби [45];

36) здійснює інші функції, які випливають з покладених на неї завдань, відповідно до законодавства [45].

Щодо питань з гуманітарної та інформаційної політики, то 21 липня 2022 року Комітет з питань гуманітарної та інформаційної політики розглянув дев'ять питань порядку денного на своєму засіданні. До наради у форматі відеоконференції долучилися новопризначена Міністр соціальної політики України Оксана Жолнович, Заступник Міністра культури та інформаційної політики України з питань європейської інтеграції Тарас Шевченко та Заступниця Міністра культури та інформаційної політики України Катерина Чуєва [45].

Першим питанням учасники засідання розглянули порівняльну таблицю до проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розмежування функцій органів державної влади та органів місцевого самоврядування з питань захисту прав дітей у зв'язку з утворенням Державної служби України у справах дітей (реєстр. №7087) [45].

Законопроект презентувала голова підкомітету у справах сім'ї та дітей Тетяна Скрипка. «Цей законопроект ми детально опрацьовували на засіданнях

робочої групи та підкомітету, тому зараз я б хотіла представити його основні концептуальні позиції, які стали базисом для підготовки проекту до другого читання. По-перше, ми дійшли висновку, що органом опіки і піклування щодо захисту прав дітей має бути виконавчий комітет міської, сільської, селищної рад, районні міст Києва та Севастополя державні адміністрації. Згідно із проектом, служба у справах дітей міських, сільських, селищних рад - це окремий структурний підрозділ відповідних рад, які мають власний бланк, печатку і вид структурного підрозділу. Тобто громади будуть самі вирішувати, чи це буде департамент, управління, відділ, сектор тощо. По-друге, ми залишили у проекті норми щодо участі прокуратури у питаннях захисту прав дітей. Крім того, у ньому залишаються норми щодо скорочення строків розгляду судових справ про усиновлення дітей. Також проектом визначено повноваження Державної служби у справах дітей як центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом», - проінформувала голова підкомітету [45].

За результатами розгляду законопроекту Комітет вирішив рекомендувати Верховній Раді України ухвалити його в другому читанні та в цілому з урахуванням пропозицій Комітету.

Другим питанням Комітет обговорив проект Закону про внесення змін до Прикінцевих положень Сімейного кодексу України щодо окремих питань влаштування та перебування дитини в сім'ї патронатного вихователя під час періоду дії воєнного стану (реєстр. №7443). Наразі, відповідно до ч.5 ст. 252 Сімейного кодексу України передбачено, що до сім'ї патронатного вихователя можуть бути одночасно влаштовані тільки діти, які є між собою рідними братами та сестрами, або діти, які виховувалися в одній сім'ї [44].

В умовах війни збільшилась кількість дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах. Як йдеться у пояснювальній записці, з метою забезпечення найкращих інтересів таких дітей, було б доцільно влаштувати їх, зокрема, у сім'ї патронатних вихователів. Проектом Закону пропонується дозволити одночасно влаштовувати в сім'ю патронатних вихователів не лише

дітей, які є рідними братами та сестрами або виховувались в одній сім'ї, але і дітей, які не поєднані родинними зв'язками і ніколи разом не проживали (проте не більше п'яти осіб). Це, на думку авторів, дозволить забезпечити виховання в сім'ї та догляд більшій кількості дітей, які позбавлені батьківського піклування. Також проектом передбачено збільшення встановленого в законі максимального шестимісячного строку перебування у сім'ї патронатного вихователя, але не довше ніж до припинення чи скасування воєнного стану [45].

Комітет пропонує прийняти цей законопроект за основу з метою доопрацювання його з урахуванням зауважень та пропозицій, які надійшли до Комітету.

Комітет підтримав за основу та в цілому проект Закону про приєднання України до Марракеського договору про полегшення доступу сліпих, осіб з порушеннями зору або іншими обмеженнями з причин інвалідності сприймати друковану інформацію до опублікованих творів (реєстр. №0159).

Отож, у «Іншому» розглянули звернення Національної спілки журналістів України щодо обговорення проблем функціонування засобів масової інформації в умовах широкомасштабної війни та погодили провести слухання щодо цієї теми спільно із Комітетом Верховної Ради України з питань свободи слова [45].

2.2. Статистичні дані дітей-сиріт в Україні

З початком повномасштабної війни із закладів інституційного догляду та виховання було переміщено 3 521 дитину-сироту.

Згідно з інформацією, наданою на запит директором департаменту з питань захисту прав дітей і забезпечення стандартів рівності Нацсоцслужби Валентиною Зозулею, станом на 24.02.2022 в закладах інституційного догляду та виховання дітей навчалось та перебувало 105 455 дітей.

Це нова цифра, вперше озвучена на офіційному рівні. Ще нещодавно ми вважали, що в інтернатних установах України перебувало понад 90 тисяч дітей [51].

Із цих понад 105 тисяч дітей з початком повномасштабної війни 96 454 дитини було повернуто батькам/законним представникам. Так само, як це вже було два роки тому, коли Україна пішла на карантин у зв'язку з ковідом. Тоді з інтернатних закладів Міносвіти в сім'ї було повернуто понад 42 тисячі дітей.

«Навряд чи можна говорити, що ми точно знаємо, що відбувається з цими дітьми», – говорить національна програмна директорка «СОС Дитячі містечка – Україна» Дар'я Касьянова.

«Про якихось дітей відомо. Я знаю випадки, коли дітей у перші дні війни повернули батькам. І через три дні вони повернулися назад до інтернатних установ. Є випадки, коли установу евакуювали, а за тиждень діти, яких раніше відправили до родин, повернулися до неї та залишилися там. Тому що батьки не могли їх годувати, йшли у глибокі запої тощо. Є ситуація, коли дитину повернули додому, потрапили під обстріл і загинули в Луганській області. А інтернат, де він був, виїхав і перебуває в Австрії», – додала вона [51].

З початком повномасштабної війни із закладів інституційного догляду та виховання дітей було переміщено (евакуйовано) 3 521 дитину-сироту та дитину, позбавлену батьківського піклування (907 – в межах України, 2 614 – за кордон). За оперативними даними служб у справах дітей обласних та Київської міської військових адміністрацій, станом на 01.09.2022 в сім'ї родичів та знайомих влаштовано 2 779 дітей, які залишились без батьківського піклування; в патронатні сім'ї – 98 дітей; в ДБСТ/прийомні сім'ї – 79 дітей; під опіку – 1231 дитину.

Згідно з оперативними даними, із січня по вересень 2022 року в Україні було усиновлено 479 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування [51].

«Відповідно до чинного законодавства, служби у справах дітей здійснюють контроль за дотриманням прав дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, в сімейних формах виховання та закладах інституційного догляду та виховання дітей. Разом з тим, здійснюється соціальний супровід фахівцями із соціальної роботи сімей опікунів/піклувальників, прийомних сімей, ДБСТ», – йдеться у відповіді Нацсоцслужби на запит ZN.UA.

Станом на 26.09.2022 повернувся 31 заклад, 537 дітей, із них 282 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування (Вінницька область – 2 заклади, Житомирська область – 7, Івано-Франківська область – 1, Київська область – 3, Кіровоградська область – 2, Львівська область – 5, Черкаська область – 1, Чернігівська область – 8, м. Київ – 2), з них: 16 закладів, які було переміщено в межах України, і 15 закладів, які було переміщено (евакуйовано) за кордон (з Чехії, Польщі, Швеції, Швейцарії, Іспанії, Литви, Італії, Нідерландів, Словаччини та Франції) [51].

«Урядом України було вжито всіх необхідних нормотворчих, розпорядчих і організаційних заходів, необхідних для своєчасного, точного та персоніфікованого обліку кожної дитини, яка після запровадження воєнного стану в Україні була переміщена з закладів незалежно від типу, форми власності та підпорядкування», – заявили у Нацсоцслужбі.

Про те, як зараз справи з процесами усиновлення та влаштування дітей-сиріт та позбавлених батьківського піклування у сімейні форми виховання, читайте в інтерв'ю Алли Котляр із національною програмною директоркою «СОС Дитячі містечка – Україна» Дар'єю Касьяною «День усиновлення: душевні пориви і реальність» [51].

Отже, за дев'ять місяців 2022 року в Україні було усиновлено 479 дітей.

2.3. Аналіз результатів експериментального дослідження на базі Новоархангельської служби у справах дітей

Метою Новоархангельської служби у справах дітей – своєчасне виявлення дітей, які опинилися в складних життєвих обставинах; постановка їх на облік з метою контролю за умовами проживання, виховання та навчання; у разі необхідності, вилучення з сім'ї в зв'язку з обставинами, які можуть загрожувати їх життю та здоров'ю; проведення профілактичної роботи з батьками даних дітей та позбавлення їх батьківських прав, а також проведення профілактичної роботи з дітьми з метою попередження вчинення правопорушень та ведення здорового способу життя [44].

Діяльність служби у справах дітей здійснює:

1. Організовує і здійснює разом з іншими структурними підрозділами селищної ради, старостами, депутатами ради, працівниками поліції, навчальними закладами, закладами охорони здоров'я, розташованими на території об'єднаної територіальної громади, заходи, спрямовані на поліпшення становища дітей, запобігання дитячій бездоглядності та безпритульності, вчиненню дітьми правопорушень.

2. Надає підприємствам, організаціям, установам незалежно від форм власності, громадським організаціям, громадянам у межах своєї компетенції практичну, методичну та консультаційну допомогу і координує їх зусилля у вирішенні питань соціального захисту дітей та профілактики правопорушень серед них.

3. Подає пропозиції до обласних, районних та місцевих програм і планів, заходів щодо соціального захисту, забезпечення прав, свобод і законних інтересів дітей [44].

4. Забезпечує у межах своєї компетенції контроль за виконанням законодавства щодо соціального захисту дітей, попередження дитячої бездоглядності та безпритульності, запобігання вчиненню дітьми правопорушень.

5. Розробляє і забезпечує здійснення заходів, спрямованих на поліпшення становища дітей, виявлення та усунення причин і умов, які сприяють вчиненню дітьми правопорушень, запобігання дитячій бездоглядності та безпритульності на території Новоархангельської селищної ради.

6. Аналізує стан справ у сфері соціального захисту дітей, запобігання вчиненню ними правопорушень та подає відповідним органам, підприємствам, установам, організаціям усіх форм власності пропозиції щодо удосконалення роботи з дітьми.

7. Залучає до реалізації програм з питань соціального захисту дітей, боротьби з правопорушеннями культурно-освітні, фізкультурно-спортивні товариства, дитячі, молодіжні та інші громадські організації.

8. В установленому законом порядку розглядає питання про доцільність відрахування неповнолітніх студентів, які не досягли 18-річного віку, з вищих навчальних закладів і надає відповідне погодження чи заперечення [42].

Даний заклад у своїй діяльності керується. Служба у своїй діяльності керується Конституцією України, Законами «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про службу в органах місцевого самоврядування», «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», «Про запобігання корупції» та іншими законами України, указами і розпорядженнями Президента України, постановами Верховної Ради України, постановами і розпорядженнями Кабінету Міністрів України, наказами відповідного Міністерства України, наказами служби у справах дітей Кіровоградської облдержадміністрації, іншими нормативними актами органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, рішеннями селищної ради та виконкому, розпорядженнями селищного голови Новоархангельської селищної ради, цим Положенням [45].

Основною метою діяльності організації є забезпечення виконання покладених на службу завдань Служба у справах дітей новоархангельської селищної ради є структурним підрозділом та виконавчим органом

Новоархангельської селищної ради, утворюється рішенням селищної ради відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», постанови КМУ «Про затвердження типових положень про службу у справах дітей» і в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці (Додаток Б).

Основними завданнями служби є:

1. Забезпечення реалізації на території Новоархангельської селищної ради державної політики з питань соціального захисту дітей і запобігання дитячій бездоглядності та безпритульності, вчиненню дітьми правопорушень.

2. Координація діяльності підприємств, установ, організацій усіх форм власності, розташованих на території Новоархангельської селищної ради, у вирішенні питань соціального захисту дітей та організації роботи, спрямованої на запобігання дитячій бездоглядності та безпритульності.

3. Розроблення і здійснення самостійно або разом з підприємствами, установами і організаціями незалежно від форм власності, громадськими організаціями заходів, спрямованих на поліпшення становища і соціального захисту дітей, забезпечення прав, свобод і законних інтересів дітей, запобігання дитячій бездоглядності та безпритульності, усунення причин, що породжують ці явища, а також здійснення контролю за виконанням цих заходів [42].

Класифікація соціальних послуг:

1. Соціальні послуги поділяються на послуги, спрямовані на:

1) соціальну профілактику - запобігання виникненню складних життєвих обставин та/або потраплянню особи/сім'ї в такі обставини;

2) соціальну підтримку - сприяння подоланню особою/сім'єю складних життєвих обставин;

3) соціальне обслуговування - мінімізацію для особи/сім'ї негативних наслідків складних життєвих обставин, підтримку їх життєдіяльності, соціального статусу та включення у громаду.

2. Соціальні послуги за типами поділяються на:

1) прості соціальні послуги, що не передбачають надання постійної або систематичної комплексної допомоги (інформування, консультування, посередництво, надання притулку, представництво інтересів тощо);

2) комплексні соціальні послуги, що передбачають узгоджені дії фахівців з надання постійної або систематичної комплексної допомоги (догляд, виховання, спільне проживання, соціальний супровід, кризове втручання, підтримане проживання, соціальна адаптація, соціальна інтеграція та реінтеграція тощо);

3) комплексні спеціалізовані соціальні послуги, що надаються певній категорії отримувачів соціальних послуг (ВІЛ-інфікованим особам, особам із залежністю від психотропних речовин, особам, які постраждали від торгівлі людьми, біженцям, особам із психічними розладами та іншим);

4) допоміжні соціальні послуги, що надаються у вигляді натуральної допомоги (продукти харчування, предмети і засоби особистої гігієни, санітарно-гігієнічні засоби для прибирання, засоби догляду, одяг, взуття та інші предмети першої необхідності, організація харчування) та технічних послуг (транспортні послуги, переклад жестовою мовою тощо) [45].

3. Соціальні послуги залежно від місця надання поділяються на послуги, що надаються:

1) за місцем проживання/перебування отримувача соціальних послуг (вдома);

2) у приміщенні надавача соціальних послуг:

стаціонарно - в умовах цілодобового перебування (проживання) отримувача соціальної послуги із забезпеченням харчуванням та умовами для проживання;

напівстаціонарно - протягом визначеного часу доби з умовами для нічного або денного перебування;

3) за місцем перебування отримувача соціальних послуг поза межами місця проживання та приміщення надавача соціальних послуг, у тому числі на вулиці [45].

4. Соціальні послуги залежно від строку надання поділяються на послуги, що надаються:

- 1) екстрено (кризово) - невідкладно (протягом доби) у зв'язку з обставинами, що загрожують життю та/або здоров'ю отримувача соціальних послуг;
- 2) постійно - не менше одного разу на місяць протягом більше одного року;
- 3) тимчасово - не менше одного разу на місяць протягом до одного року;
- 4) одноразово.

5. Перелік соціальних послуг визначається класифікатором соціальних послуг, який затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері соціального захисту населення.

6. Базовими є такі соціальні послуги:

- 1) догляд вдома, денний догляд;
- 2) підтримане проживання;
- 3) соціальна адаптація;
- 4) соціальна інтеграція та реінтеграція;
- 5) надання притулку;
- 6) екстрене (кризове) втручання;
- 7) консультування;
- 8) соціальний супровід;
- 9) представництво інтересів;
- 10) соціальна профілактика;
- 11) натуральна допомога;
- 12) фізичний супровід осіб з інвалідністю, які мають порушення опорно-рухового апарату та пересуваються на кріслах колісних, порушення зору;
- 13) догляд та виховання дітей в умовах, наближених до сімейних;
- 14) супровід під час інклюзивного навчання;
- 15) інформування [45].

7. *Перелік та порядок надання соціальних послуг за видами загальнообов'язкового державного соціального страхування регулюються законодавством про загальнообов'язкове державне соціальне страхування.*

Державний стандарт соціальних послуг

1. Соціальні послуги надаються надавачами соціальних послуг державного, комунального, недержавного секторів незалежно від джерел фінансування відповідно до державних стандартів соціальних послуг.

2. У державному стандарті соціальних послуг:

1) встановлюються вимоги щодо забезпечення необхідного рівня доступності соціальних послуг, зокрема на кожному етапі їх надання;

2) визначаються зміст та обсяг, норми і нормативи, умови та порядок надання соціальних послуг, показники їх якості.

3. Державні стандарти соціальних послуг та порядок їх розроблення затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері соціального захисту населення.

Умови надання соціальних послуг:

1. Надання соціальних послуг здійснюється шляхом ведення випадку, що включає такі етапи:

1) аналіз заяви/звернення про надання соціальних послуг, повідомлення про осіб/сім'ї, які перебувають у складних життєвих обставинах або в ситуаціях, що загрожують життю чи здоров'ю особи;

2) оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах;

3) прийняття рішення про надання соціальних послуг з урахуванням індивідуальних потреб особи/сім'ї;

4) розроблення індивідуального плану надання соціальних послуг;

5) укладення договору про надання соціальних послуг;

6) виконання договору про надання соціальних послуг та індивідуального плану надання соціальних послуг;

7) здійснення моніторингу надання соціальних послуг та оцінки їх якості [45].

2. Ведення випадку, не застосовується у разі надання соціальних послуг одноразово, екстрено (кризово).

Звернення про надання соціальних послуг

1. Підставою для розгляду питання надання соціальних послуг за рахунок бюджетних коштів є подання до структурного підрозділу з питань соціального захисту населення об'єднаної територіальної громади за місцем проживання/перебування особи:

1) заяви особи або її законного представника про надання соціальних послуг;

2) звернення, повідомлення інших осіб в інтересах осіб/сімей, які потребують соціальних послуг.

У разі звернення особи або її законного представника безпосередньо до надавача соціальних послуг такий надавач зобов'язаний надати їм допомогу в поданні заяви про надання соціальних послуг до структурного підрозділу з питань соціального захисту населення об'єднаної територіальної громади не пізніше наступного робочого дня [45].

2. Підставою для розгляду питання про надання соціальних послуг надавачами соціальних послуг недержавного сектору (крім соціальних послуг, що надаються за рахунок бюджетних коштів) є подані їм заява, звернення, повідомлення про надання соціальних послуг.

3. У разі виявлення особи, яка за станом здоров'я не спроможна самостійно прийняти рішення про необхідність надання їй соціальних послуг, заяву про надання соціальних послуг зобов'язані подати законний представник такої особи, орган опіки та піклування або структурний підрозділ з питань соціального захисту населення об'єднаної територіальної громади.

4. Порядок подання заяви, звернення, повідомлення про надання соціальних послуг визначається Порядком організації надання соціальних послуг [45].

Оцінювання потреб особи чи сім'ї у соціальних послугах

1. Оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах здійснюється шляхом аналізу документів, фактів та інформації, зібраних під час спілкування з особою/сім'єю та їхнім найближчим оточенням, а також отриманих від юридичних та фізичних осіб у встановленому порядку.

2. Оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах здійснюють фахівець із соціальної роботи, соціальний працівник, соціальний менеджер. У разі необхідності до оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах залучаються медичні, педагогічні працівники, психологи, реабілітологи, ерготерапевти та інші фахівці.

Оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах здійснюється протягом п'яти робочих днів з дня одержання заяви, звернення, повідомлення про надання соціальних послуг [45].

3. Порядок оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері соціального захисту населення.

Прийняття рішення про надання чи відмову у наданні соціальних послуг

1. Рішення про надання чи відмову у наданні соціальних послуг за рахунок бюджетних коштів приймає структурний підрозділ з питань соціального захисту населення уповноважених органів системи надання соціальних послуг. Рішення про надання чи відмову у наданні соціальних послуг надавачами соціальних послуг недержавного сектору приймає відповідний надавач.

2. Рішення про надання чи відмову у наданні соціальних послуг приймається протягом 10 робочих днів з дня одержання заяви, звернення, повідомлення про надання соціальних послуг за результатами оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах.

Рішення про надання чи відмову у наданні соціальних послуг екстрено (кризово) приймається невідкладно, не пізніше однієї доби з моменту одержання відповідної заяви, звернення, повідомлення.

3. Рішення про надання чи відмову у наданні соціальних послуг не пізніше трьох робочих днів після його прийняття видається або надсилається заявнику. У рішенні про надання соціальних послуг обов'язково зазначаються результати оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах та надавач соціальних послуг. Рішення про відмову у наданні соціальних послуг має бути вмотивованим.

4. Рішення про відмову у наданні соціальної послуги може бути оскаржено у судовому порядку.

5. Рішення про обов'язкове надання соціальних послуг (проходження індивідуальних корекційних програм) приймається стосовно:

- 1) батьків, які не виконують батьківських обов'язків;
- 2) осіб, які вчинили насильство за ознакою статі, домашнє насильство чи жорстоке поводження з дітьми;
- 3) осіб, до яких застосовуються заходи пробації відповідно до закону;
- 4) осіб, яких судом направлено на проходження програми для кривдників;
- 5) в інших випадках, передбачених законом.

Договір про надання соціальних послуг

1. Договір про надання соціальних послуг укладається в письмовій формі між надавачем та отримувачем соціальних послуг чи його законним представником.

Типовий договір про надання соціальних послуг затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері соціального захисту населення.

2. Істотними умовами договору про надання соціальних послуг є назва соціальних послуг, умови їх надання та вартість, права, обов'язки та відповідальність сторін, строк дії договору та інші умови, які сторони визнають істотними.

3. Невід'ємною частиною договору про надання соціальних послуг є індивідуальний план надання соціальних послуг.

В індивідуальному плані надання соціальних послуг, крім заходів, передбачених у державному стандарті соціальних послуг, зазначаються інші заходи, які потрібно здійснити для надання таких послуг, а також відомості про необхідні ресурси, періодичність і строки здійснення заходів, відповідальні виконавці [45].

4. Надання соціальних послуг, що надаються одноразово, екстрено (кризово), здійснюється без укладення договору.

5. У разі якщо надавач соціальних послуг надає особі одночасно кілька соціальних послуг, укладається один договір про надання соціальних послуг та складається один індивідуальний план надання соціальних послуг [42].

6. Продовження строку дії договору про надання соціальних послуг здійснюється за результатами оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах.

Оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах здійснюється не менш як за 30 календарних днів до закінчення строку дії договору, якщо інше не передбачено таким договором.

Послуги, що надаються екстрено (кризово)

1. Соціальні послуги екстрено (кризово) надаються у разі наявності загрози життю чи здоров'ю особи.

2. Підтвердженням надання соціальних послуг екстрено (кризово) повнолітній особі є акт про надання соціальних послуг, що містить відомості про отримувача та надавача таких послуг, надані соціальні послуги, строки, дати їх надання.

Форма акта про надання соціальних послуг затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері соціального захисту населення.

Підтвердженням надання соціальних послуг екстрено (кризово) дитині є акт проведення оцінки рівня безпеки дитини за затвердженою формою.

Служба у справах дітей Новоархангельської ОТГ активно співпрацює з ішими соціальними службами, що знаходяться на території Новоархангельської ОТГ.

Структура закладу служби у справах дітей Новоархангельської об'єднаної територіальної громади

Начальник служби у справах дітей Новоархангельської ОТГ	1
Головний спеціаліст	
1) Спеціаліст по опеке	1
2) Спеціаліст по СЖО	1
Інспектор по роботі з молоддю	1
Всього працівників:	4

Службу очолює начальник, який відповідно до вимог статей 5, 10 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» та частини 3 статті 54 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» призначається на посаду розпорядженням селищного голови на конкурсній основі, передбаченою законодавством України [45].

На посаду начальника служби призначається особа, яка має повну вищу освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра, спеціаліста, магістра.

Посадові особи служби відповідно до вимог статей 5, 10 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» призначаються на посади розпорядженням селищного голови на конкурсній основі чи за іншою процедурою, передбаченою законодавством України. Кваліфікаційні вимоги до посадових осіб служби визначаються їх посадовими інструкціями.

Начальник служби та інші посадові особи служби звільняються згідно загальних підстав, передбачених Кодексом законів про працю України. Служба в органах місцевого самоврядування припиняється також на підставі і в порядку, визначеному Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», статтею 20 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» [45].

Начальник служби:

Здійснює керівництво діяльністю служби, несе персональну відповідальність за виконання покладених на нього завдань.

Планує роботу служби і забезпечує виконання перспективних і поточних планів роботи.

Визначає завдання і розподіляє обов'язки між працівниками служби. Аналізує результати роботи. Вживає заходи щодо підвищення ефективності діяльності служби, забезпечує підвищення ділової кваліфікації працівників служби. Контролює стан трудової та виконавчої дисципліни в службі.

Видає у межах своєї компетенції накази, організовує і контролює їх виконання. Розпоряджається коштами у межах затвердженого кошторису на утримання служби.

Джерела фінансування соціальних послуг

Служба у справах дітей Новоархангельської ОТГ, утримується за рахунок коштів селищного бюджету. Аналіз кадрового забезпечення закладу (Додаток В).

Щодо Положення про службу у справах дітей Новоархангельської селищної ради, то вона дещо відрізняється від загально прийнятого положення. Для характеристики Положення потрібно дивитися.

Як і кожне підприємства або заклад у своїй діяльності оперується на посадові інструкції, яким обов'язково має користуватися працівник із соціальної сфери. Посадову інструкцію можна проглянути у (Додатку В).

Статистичні дані, що проводилися службою у справах дітей Новоархангельської служби у справах дітей за 2022 р.

Більше 20 років тому була прийнята Конвенція ООН про права дитини, яка складається з 54 статей, що передбачають практично всі моменти, пов'язані з життям та зі статусом дітей у суспільстві. Конвенція визнає дитину частиною людства та проголошує пріоритет інтересів дитини перед потребами держави, суспільства, релігії та сім'ї. За результатами соціологічного опитування дітей у віці від 9 до 17 років тільки 3 відсотки опитуваних вважають, що права дитини в Україні не порушуються, 48 відсотків вважають,

що права порушуються часто, і 49 відсотків зазначають, що права дітей порушуються іноді. Саме, з метою попередження порушення прав дітей складений та втілюється в життя Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН „Про права дитини” на період до 2022 року. Для реалізації вказаного документа розроблена районна програма, основна мета якої - забезпечити оптимальне функціонування цілісної системи захисту прав дітей в районі відповідно до вимог Конвенції ООН про права дитини. Вказана програма – комплексна і у її виконанні беруть участь відділи та служби, діяльність яких пов’язана з дітьми [45].

Загальна кількість дітей у районі 3997. На обліку служби у справах дітей на кінець III кварталу 2022 року знаходиться 158 дітей, з них 80 проживають у складних життєвих обставинах у 38 сім’ях.

З метою виявлення сімей чи дітей даної категорії службою у справах дітей районної державної адміністрації спільно з органами місцевого самоврядування, районним центром соціальних служб для сім’ї, дітей та молоді, кримінальною міліцією відділу поліції ГУНП в Кіровоградській області постійно проводяться рейди: «Діти вулиці», «Вокзал».

За 9 місяців 2021 року проведено 42 рейди по території району. Під час рейдів відвідано 175 сімей з малолітніми дітьми, в яких батьки не виконують у повному обсязі свої обов’язки або є кризовими з різних причин. За результатами попереджено 45 батьків про відповідальність за невиконання своїх обов’язків.

За звітний період у 2021 році влаштовувались на соціальні ліжка Новорахангельської центральної районної лікарні 7 дітей на обстеження та лікування, 1 дитина відібрана у батьків без позбавлення батьківських прав та тимчасово влаштована до комунального закладу «Кіровоградський обласний спеціалізований будинок дитини нового типу».

За 9 місяців 2021 року 2 батьків позбавлено батьківських прав відносно 4 дітей, за звітний період 1 дитина посиротіла, 1 дитину усиновлено.

З 3 дітей, які отримали статус протягом року 2 – влаштовані під опіку родичів, 1 дитина знаходиться в державному закладі. При влаштуванні дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, надається перевага сімейним формам влаштування дітей [45].

Сім'ї, які перебувають в складних життєвих обставинах виявляються службою у справах дітей або селищною, сільськими радами, після чого членами комісії перевіряються матеріально-побутові умови проживання сімей та виховання дітей в них. Виїзди в села здійснюються відповідно затвердженого графіку. Після того, як підтверджується дана інформація, сім'я перебуває під контролем служби у справах дітей та здійснюється соціальний супровід сімей районним центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Якщо після роботи відповідних служб та селищної, сільських рад сім'я продовжує вести аморальний спосіб життя, ухиляється від виконання батьківських обов'язків, готуються матеріали на позбавлення батьківських прав тої чи іншої сім'ї, про що служба у справах дітей повідомляє прокуратуру району для подальшого розгляду справи в судовому засіданні [45].

Виходячи з інтересів дитини, необхідно приділяти першочергову увагу сім'ям, які опинилися в складних життєвих обставинах, і потребують більш конкретної підтримки, забезпеченню права батьків на відповідну підтримку з боку органів місцевого самоврядування у виконанні своїх батьківських обов'язків. Виважено підходити до питання позбавлення їх батьківських прав.

При прийнятті рішення з питань сім'ї та дітей повинно враховуватись, що розірвання сімейних зв'язків означає позбавлення дитини її коріння, а це можна виправдати лише за виняткових обставин. Отже відповідне рішення має підкріплюватися достатньо переконливими і зваженими аргументами на захист інтересів дитини, і саме уповноважений орган повинен переконатися в тому, що було проведено ретельний аналіз всіх можливих наслідків для батьків та дитини. Зокрема, якщо рішення мотивується необхідністю захистити дитину від небезпеки, має бути доведено, що така небезпека справді існує.

При винесені рішення про відібрання дитини від батьків необхідно врахувати цілу низку чинників: визначити, чи виправдовується встановлення державної опіки над дитиною станом її фізичного і психічного здоров'я чи зазнаватиме дитина, якщо її залишать під опікою батьків, жорстокого поводження, чи страждатиме через відсутність піклування, через неповноцінне виховання та відсутність емоційної підтримки.

Сам факт, що дитина може бути поміщена в середовище, більш сприятливе для її виховання, не виправдовує примусового відібрання її від батьків. Такий захід не можна виправдовувати виключно посиленням на ненадійність ситуації, адже такі проблеми можна вирішити за допомогою менш радикальних засобів, не вдаючись до роз'єднання сім'ї [45].

Сільським та селищній раді при виявленні сім'ї, яка опинилася в складних життєвих обставинах обов'язково надсилати повідомлення в службу у справах дітей, після чого працівниками служби здійснюється перевірка житлово-побутових умов сім'ї, визначаються причини складних життєвих обставин сім'ї.

Щокварталу подавати інформацію про виявлених сімей, або знятих сімей з обліку, як таких що перебувають в складних життєвих обставинах.

При перевірці делегованих повноважень виконкомів сільських рад активізовано роботу опікунських рад, комісій в справах дітей які займаються захистом прав і законних інтересів дітей на належному рівні проводиться робота з сім'ями, які перебувають в складних життєвих обставинах, вчасно подається інформація про проведену роботу.

Щодо позбавлення батьківських прав батьків, по відношенню до неповнолітніх дітей протягом цього року за рішенням суду відібрано 1 дитину у батьків без позбавлення батьківських прав, 2 дітей було покинуто батьками у дитячому комунальному закладі «Будинок дитини», в даний час 6 дітей перебувають у державному дитячому закладі, ведеться робота щодо влаштування малолітніх в сімейні форми виховання [45].

В Новоархангельському районі на кінець III кварталу 2020 року із 78 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, 53 дітей проживають під опікою/піклуванням, 10 дітей у прийомних сім'ях та 6 дітей у дитячому будинку сімейного типу – це є реалізація права дітей виховуватись за принципом родинності та у сімейному оточенні, 9 дітей знаходиться в інтернатних установах на повному державному забезпеченні.

З моменту утворення ПС конфліктних ситуацій між дітьми та дорослими не було.

Мікроклімат у всіх прийомних сім'ях позитивний, відносини між прийомними дітьми та прийомними батьками теплі, родинні. Житлово-побутові умови проживання прийомних сімей добрі. Діти забезпечені одягом, взуттям відповідно сезонних потреб, предметами особистої гігієни, канцтоварами, шкільним приладдям в повному обсязі, повноцінним харчуванням, до раціону включаються вітаміни. Для дітей облаштовані окремі спальні місця, місця для занять та відпочинку, наявності настільні ігри, іграшки, конструктори, набори з творчості, які постійно поповнюються [45].

Прийомні батьки постійно слідкують за станом здоров'я дітей. Як свідчить аналіз стану здоров'я дітей, чим довше дитина проживає у нормальних умовах, тим краще стає стан здоров'я. Всі рекомендації щодо лікування дітей батьки виконують в повному обсязі.

Згідно вимог законодавства служба у справах дітей здійснює постійний контроль за умовами проживання та виховання вказаних дітей: проводяться відвідування за місцем проживання, навчання, проводяться співбесіди з прийомними батьками щодо труднощів у вихованні дітей, надаються педагогічні та психологічні поради, забезпечено спілкування між прийомними батьками з метою обміну досвідом.

Враховуючи вищевикладене, умови утримання, виховання та розвитку дітей у прийомних сім'ях, які функціонують на території Новоархангельського району, відповідають вимогам чинного законодавства, права дітей на повноцінний розвиток не порушуються [45].

Вчасно виплачується державна соціальна допомога на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, щорічно подаються звіти до служби у справах дітей про використанні кошти за попередній рік.

Діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, які досягли 16 років у разі відсутності в таких дітей житла мають право зараховуватись на квартирний та соціальний квартирний облік за місцем їх походження або останнього проживання до встановлення опіки, піклування, влаштування в прийомні сім'ї, дитячі будинки сімейного типу, заклади для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Станом на 1 жовтня 2016 року на квартирному обліку сільських рад перебуває 18 дітей з числа дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування віком від 16 до 18 років, які потребують забезпечення соціальним житлом після досягнення повноліття.

Захисту прав потребують діти, які скоїли злочини та правопорушення на території району. Протягом 9 місяців 2020 року на території району зареєстровано 2 злочини за участю 2 дітей, серед яких були учні загальноосвітніх закладів району.

На належному рівні проводиться профілактична робота у загальноосвітніх закладах району із залученням фахових спеціалістів поліції, служби у справах дітей, РЦСССДМ [45].

Аналізуючи сім'ї учасників злочинів та їх взаємовідносини слід відмітити, що жодна сім'я із зазначених не є малозабезпеченою, але батьки не приділяють належної уваги контролю за вільним часом дітей. У сім'ях є певні проблеми у вихованні дітей. В зв'язку з вищезазначеним, у ЗШ району необхідно активізувати роботу з батьками, вчасно надавати педагогічні та психологічні поради, навчати їх виходити з конфліктних ситуацій без завдання шкоди батьківському авторитету в очах дітей.

Питання попередження злочинів та правопорушень, профілактики бездоглядності планово розглядаються на апаратних нарадах райдержадміністрації, на Координаційних радах при службі у справах дітей.

Важливу роль в забезпеченні захисту прав дітей в районі відіграє комісія з питань захисту прав дитини районної державної адміністрації. Протягом звітнього періоду проведено 8 засідань комісії [45].

З метою захисту прав дітей прийнято 11 розпоряджень голови райдержадміністрації.

З 30 травня по 16 червня 2020 р. на території району працювали заклади відпочинку при ЗОШ, до роботи яких залучено 917 дітей. Особлива увага приділена дітям, які знаходяться на обліку служби.

Відвідано 3(три) ЗОШ та ПТУ № 30, проведені бесіди з дітьми, які знаходяться на внутрішкільному обліку та тими, які проживають у складних життєвих обставинах. Проведена перевірка організації роботи у 2 дошкільних закладах.

На підставі ст. 19 Закону України „Про охорону дитинства”, у межах заходів з виконання загальнодержавної програми ”Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН „Про права дитини” на період до 2016 року” з метою реалізації гарантованого права дітей на освіту, на підставі наказу служби у справах дітей Кіровоградської обласної державної адміністрації „Про організацію проведення заходів в межах Всеукраїнського профілактичного заходу „Урок” у 2021 році” сплановані та проведені заходи на виконання зазначених документів. До відома педагогічних працівників та батьківської громадськості доведено про проведення на території району Всеукраїнського рейду „Урок”.

Налагоджено взаємoinформування з районним відділом освіти щодо учнів, які не приступили до навчання або не прийшли до шкіл. Робота із залучення дітей до навчання проводиться протягом всього навчального року.

Стан справ з взяття під соціальний супровід сімей здійснюється на належному рівні, всі 38 сімей з 80 дітьми, які проживають у складних життєвих обставинах, знаходяться під соціальним супроводом РЦСССДМ. Проводиться ретельний аналіз сімей, що опинились у складних життєвих обставинах, та їх знаходження на обліку [45].

Продовжується цикл публікацій щодо діяльності служби з захисту прав дітей: розміщено 2 статті у газеті „Колос”, на сайті райдержадміністрації опубліковано 11 статей щодо роботи комісії з питань захисту прав дітей в районі та Координаційної ради служби у справах дітей.

Захист прав та інтересів дітей здійснюється під час особистого прийому громадян. Протягом даного року прийнято 45 громадян, яким надано консультації або практичну допомогу з питань соціально-правового захисту дітей та профілактики правопорушень серед них. Звернення, які надходили до служби, розглядались своєчасно. Основні питання, які порушувалися громадянами: консультування щодо участі у вихованні дітей, позбавлення батьків батьківських прав, питання щодо захисту житлових та майнових прав неповнолітніх, надання матеріальної, у тому числі речової допомоги [45].

Щодо експериментального дослідження нашої роботи, проходило із дітками дошкільного віку у Новоархангельській службі у справах дітей.

Мета ігор полягала у формуванні співбесіди та довіри дітей до дорослих. Було проведено 6 комунікативні гри.

1. *Гра «Ласкаве ім'я»*. Діти стають в коло, в центр якого виходить кожен з них по черзі. Решта дітей за допомогою вихователя називають варіанти ласкавого імені дитини, що знаходиться в центрі круга.

2. *Гра «Хто до нас в гості прийшов?»*. Сприяє формуванню самоповаги у дітей, розвитку доброзичливого ставлення до інших дітей. Дорослий домовляється з двома-трьома дітьми про те, яких тварин вони будуть зображувати, потім вони по черзі входять у коло, решта дітей повинні згадатися, який звірок прийшов до них в гості.

3. *«Дракончик ловить свій хвіст»* - відмінна комунікативна гра для дітей. Вона сприяє згуртуванню групи. Діти стають «паровозиком», тримаючись за пояс стоїть попереду. Під звуки музики перший учасник (голова дракона) намагається зловити останнього (хвіст дракона), решта міцно тримаються один за одного.

4. Гра «У пташки болить крильце» формує у дітей любов до оточуючих. Одна дитина зображує хвору пташку, він сумує, лягає на килимок, решта дітей за прикладом вихователя по черзі намагаються втішити її, підтримати ласкавими словами.

5. Гра «Хто краще розбудить» сприяє прояву своїх почуттів. Одна дитина зображує сплячу кішечку, решта дітей намагаються її розбудити різними ласкавими і ніжними словами і дотиками. Наприкінці гри діти вирішують, чий спосіб розбудити кішечку був найкращим.

6. Гра «Ввічливі слова» навчає поваги та ввічливості. Діти стають в коло і кидають один одному м'яч, вимовляючи ввічливі слова привітання, вибачення, прощання або подяки.

Отож, робота з дітьми є дуже відповідальною та нелегкою працею. Проводячи дані ігри, переконалася, що дітям не вистачає любові, опіки. Робота з дітьми пройшла досить вдало, та викликала посмішки та радість у дітей.

Висновки до другого розділу

Отож, аналізуючи стан роботи діяльності Служб у справах дітей, можна стрверджувати, що значну частину роботи виконують саме соціальні працівники.

Починаючи з 2014 року коли розпочалася децентралізація, об'єднанні громади отримали нові повноваження. Серед них – забезпечення та дотримання прав дитини. Загальна кількість центрів надання допомоги в Україні збільшилася, у тому числі і Служби у справах дітей. У даних закладах працюють соціальні працівники, психологи, педагоги та різні спеціалісти.

Діяльність Служби спрямована на виконання Законів України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей».

Служба у справах дітей виконує багато функцій, зокрема: наданням правової та інформаційної допомоги населенню щодо захисту прав дітей; готує документи про невідкладне відібрання дитини у батьків або осіб, які їх

замінюють, у разі підтвердження факту загрози її життю та здоров'ю; профілактичними заходами для зменшення рівня правопорушень серед дітей; забезпечення реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист, сімейне виховання та всебічний розвиток; виявленням дітей, що опинилися в складних життєвих обставинах; вживає заходів щодо надання статусу дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування та їх влаштуванням; контролем за здійсненням профілактичних та виховних заходів в навчальних закладах, а також дотриманням трудового законодавства щодо неповнолітніх; здійснює контроль за умовами утримання і виховання дітей, які опинились у складних життєвих обставинах, дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування; обстежує житлово-побутові умови; складає протоколи про адміністративні правопорушення відповідно до частин п'ятої, шостої [статті 184](#) (невиконання рішення органу опіки та піклування щодо визначення способів участі у вихованні дитини та спілкуванні з нею того з батьків, хто проживає окремо від дитини) та [статті 18850](#) (недопущення до обстеження умов проживання дитини, створення перешкод посадовим (службовим) особам органу опіки та піклування при здійсненні інших покладених на них законом повноважень); представляє в судах інтереси дітей; здійснює контроль за утриманням та забезпеченням інтересів дітей, що виховуються в дитячих будинках сімейного типу, прийомних сім'ях, сім'ях опікунів, піклувальників, патронатних сім'ях.

Щодо експериментального дослідження нашої роботи, проходило із дітками дошкільного віку у Новоархангельській Службі у справах дітей. Мета полягала у діалозі та довіри дітей до дорослих. Було проведено 6 комунікативні гри, а саме: *«Ласкаве ім'я»*, *«Хто до нас в гості прийшов?»*, *«Дракончик ловить свій хвіст»*, *«У пташки болить крильце»*, *Гра «Хто краще розбудить»*, *«Ввічливі слова»*.

Робота з дітьми пройшла досить вдало, та викликала посмішки та радість у дітей.

ВИСНОВКИ

У дослідженні обґрунтовано теоретичні основи дослідження. Результати проведеної роботи засвідчили досягнення мети й розв'язання поставлених завдань, що дало можливість дійти до таких висновків:

1. Розкрито особливості професійної діяльності соціального працівника.

Встановлено, що професійна діяльність «соціальний працівник, соціальний робітник, соціальний педагог» є досить відповідальною професією, від якої досить часто залежить майбутнє людини, яка звернулася по допомогу.

Професійна діяльність соціального працівника залежить від деяких двох факторів, а саме: від самої людини (наполегливість, бажання навчатися); від закладу вищої освіти (які знання та вміння надають викладачі студентам).

Якісна робота у закладах соціальної сфери залежить від висококваліфікованих працівників, які досконало володіють усіма необхідними професійними навичками та вміннями. Тому одним із найважливіших напрямків роботи у цій сфері є підготовчий, навчальний етап, етап професійної орієнтації і професійного відбору кадрів для соціальних служб.

Зазначено, що основна функція соціального працівника полягає в допомозі людям пристосуватися до складного, спеціалізованого, технологічно орієнтованого суспільства, частиною якого є найближче оточення – сім'я, трудовий колектив, сусіди, однолітки тощо.

Особливістю сучасної професійної соціальної роботи є те, що вона має на меті не лише підтримку людини, але й її повернення до повноцінного самостійного активного життя.

Сучасний соціальний працівник вбачає своє завдання в тому, щоб повернути клієнту здатність діяти самостійно за певних соціальних умов.

Характер діяльності вимагає від соціального працівника знання широкого кола питань: організації системи соціального забезпечення в

цілому, відповідного законодавства, елементів соціології та економіки, конкретних прийомів індивідуальної роботи з людьми, тобто передбачає необхідність знань про людину у прикладній психології.

2. Висвітлені особливості інтернет-комунікацій у професійній діяльності соціального працівника.

Доведено, що у нашій реальності інтернет-комунікації є незамінною річчю у роботі соціального працівника. Адже за допомогою даної комунікації можна проводити інформаційні бесіди, а для самого спеціаліста – це удосконалення своєї майстерності за допомогою навчання.

Важливими аспектами використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності соціального працівника є ведення та обробка ділової документації, електронного документообігу; виконання та планування діяльності; підтримка і консультування осіб, які опинились у складній життєвій ситуації, створення інформаційної бази даних клієнтів тощо.

«Інтернет-комунікація» як спілкування двох або більше осіб, що характеризується невидимістю комунікантів, письмовою формою повідомлень, які надсилаються, можливістю негайного зворотного зв'язку, а також взаємодією та обміном електронними повідомленнями, правом доступу до інформації, що зберігається в комп'ютерах комунікантів.

Спілкування в мережі, як і в реальному житті, передбачає дотримання правил хорошого тону (ввічливість, привітність, толерантність). Різні засоби комунікації зорієнтовані на різні цілі, види і форми спілкування, що зумовлює певні правила етики спілкування та їх використання. Знання засобів Інтернет-спілкування, їхнє призначення (електронна пошта, чати, форуми, соціальні мережі).

3. Проаналізовано введення професійної документації як важливої складової майбутніх соціальних працівників.

Введення професійних документів є складовою частиною професійної підготовки майбутніх соціальних працівників.

Документування соціальної роботи є складовою частиною управління або менеджменту соціальної роботи, тобто невід'ємною частиною процесу та результату управління взаємодією соціальної служби з людиною або втручання соціальної служби в соціальну проблему мікросередовища.

Спеціаліст із соціальної сфери відповідає за оборонність документації як в електронному, так і в друкованому виді: особових карток дітей, протоколів відвідувань клієнтів, копій вихідних листів на інші організації по проекту; стежить за збереженням конфіденційної та закритої інформації.

4. Проведено та описано експериментальне дослідження в Новоархангельській службі у справах дітей. Встановлено, що на обліку Служби у справах дітей на даний час знаходиться 158 дітей, з них 80 проживають у складних життєвих обставинах у 38 сім'ях.

Також, у службі проводяться систематичні перевірки (рейди) щодо умов проживання дітей у неблагополучних сім'ях. За останній рік було проведено 42 рейди по території району. Під час рейдів відвідано 175 сімей з малолітніми дітьми, в яких батьки не виконують у повному обсязі свої обов'язки або є кризовими з різних причин. За результатами попереджено 45 батьків про відповідальність за невиконання своїх обов'язків.

Експериментальнт нашого дослідження полягав у проведенні комунікативних ігор для дітей дошкільного віку. Метою яких було спілкування дітей із дорослими та довіра дітей до них.

Було проведено шість комунікативних ігор.

Проведене дослідження не вичерпує всієї проблематики даного дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балдинюк О. Д. Введення професійної документації як важлива складова професійної підготовки майбутніх соціальних працівників. URL: Vedennia_profesiinoi_dokumentatsii_yak_vazhlyva_skladova_profesiinoi_pidhotovky_maibutnik_sotsialnykh_pratsivnykiv.pdf.
2. Батищева Г. О. Робота соціальних служб для молоді з молодією сім'єю (методичні рекомендації). Г. О. Батищева, З. Г. Зайцева. К. : А.Л.Д., 2016. 145 с.
3. Березівська Л. І. Особливості здійснення інтернет-комунікації у професійній діяльності соціальних працівників. URL: <http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/7743/129.pdf>.
4. Ващенко О. П. Теорія та практика побудови організаційних систем управління: Навчальний посібник. Київ: ДУТ, 2017. 112 с.
5. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація: навч. посів. Київ: ВЦ «Академія», 2006. 256 с.
6. Горілий А. Г. Нагальні завдання підготовки фахівців із соціальної роботи. Ужгород, 2019. С. 151-154.
7. Гребя Р. Механізми реформування системи соціальних послуг в Україні: державно-управлінський аспект. Державне управління та місцеве самоврядування. 2017. Вип. 1(32). С. 62-67.
8. Децентралізація влади в Україні: оцінювання результатів формування та розвитку самодостатніх громад : монографія / за заг. та наук. ред. С. М. Серьогіна, І. А. Чикаренко. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2019. 292 с.
9. Децентралізація управління: переваги і ризики в умовах України. URL: <http://www.novageografia.com/vogels-139-1.html>.
10. Діяльність громад у сферах соціального захисту населення та захисту прав дітей. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/13140>.
11. Дубич К. В. Механізми державного управління соціальними послугами : зарубіжний досвід та українські реалії : монографія. К. : Вид-во

НАДУ при Президентіві України, 2015. 386 с.

12. Дубич К. В. Сучасна система надання соціальних послуг України. Електронне наукове фахове видання «Державне управління: удосконалення та розвиток» №3, 2015. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=821>

13. Закон України про соціальні послуги. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>

14. Карпенко О. Г. Професійна підготовка соціальних працівників в умовах університетської освіти: науково-методичний та організаційно-технологічний аспект: Монографія. Дрогобич: Коло, 2007. 374 с.

15. Кастельс М. Інтернет-галактика. Київ : Ваклер, 2007. 304 с.

16. Коваль Л. Г., Зверева І. Д., Хлебик С. Р. Соціальна педагогіка: Навч. посібник. К.: ІЗМН, 2012. 392 с.

17. Комітет з питань гуманітарної та інформаційної політики розглянув законопроект щодо створення Державної служби України у справах дітей. URL: <http://www.golos.com.ua/article/362480>.

18. Краснякова А. О. Інтернет-комунікація як чинник становлення політичної суб'єктності особистості. *Проблеми політичної психології*. 2015. Вип. 2. С. 243-253. URL http://nbuv.gov.ua/UJRN/pppr_2015_2_24.

19. Кубрак С. В. Мережа Internet та E-mails – важливі засоби комунікації під час вивчення іноземних мов. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2017. Вип. 58. С. 82-87. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/>.

20. Мамчур Л. І. Перспективність і наступність у формуванні комунікативної компетентності учнів основної школи: автореф. дис.... д. пед. наук: спец. 13.00.02. Херсон, 2012. 44 с.

21. Мельник С. Перспективи підготовки фахівців для соціальної сфери. *Соціальний захист*. 2002. №8. С. 22-25.

22. Мельничук Л. М. Державне управління соціальним розвитком регіонів. Монографія. Луцьк: Терен, 2018. 440 с.

23. Мигович І. І. Соціальна робота у вищій школі. Ужгород, 2001. 46 с.

24. Новий тлумачний словник української мови : у 3 т. : 200000 сл. / Василь Яременко (уклад.), Оксана Сліпушко (уклад.) – Вид. 2-е, випр. К. : Аконт, 2007. (Серія «Нові словники»). Т. 1 : А-К. К. : Аконт, 2007. 926 с.

25. Новікова О. Ф., Логачова Л.М. Особливості фінансування соціальної інфраструктури в процесі бюджетної децентралізації. Економічний вісник Донбасу. 2017. № 1 (47). С. 4–12.

26. Овод Ю. В. Особливості професійної діяльності соціального працівника в системі соціального забезпечення. URL: http://elar.khmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3255/3/Znpkhist_2013_1_40.pdf.

27. Особливості професійної діяльності фахівців соціальної роботи в органах внутрішніх справ в Україні. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/13917/3/knuga2001_2ukr-.pdf.

28. Остапенко Г. І. Особливості віртуального спілкування молоді в комунікаційному середовищі мережі інтернет. *Світ соціальних комунікацій*. 2013. Т.10. С. 113–117. URL: <http://wsc.kyumu.edu.ua/>.

29. Павлюк А. П. Секторальна децентралізація в Україні: результати реформи та пріоритети розвитку. Стратегічні пріоритети. 2017. №3 (44). С.113-124.

30. Плисенко Г. П. Практика вдосконалення системи соціальних послуг у форматі «прозорий офіс». Інфраструктура ринку. 2018. Випуск 19. С. 55-60.

31. Поліщук В. А. Професійна підготовка фахівців соціальної сфери: зарубіжний досвід. Посібник. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2003. 184с.

32. Попик Ю. В. Організація діяльності інтегрованих соціальних служб в територіальних громадах. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. 2016. Вип. 2. С. 193-196.

33. Попович Г. М. Підготовка соціальних працівників: широкий профіль чи вузька спеціалізація? URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/31131/1/Підготовка%20СП%20широкий%20профіль.pdf>.

34. Порядок організації надання соціальних послуг. Постанова

Кабінету Міністрів України від 1 червня 2020 р. № 587. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020>.

35. Посохова В. В. Стилi он-лайн спiлкування iнтернет-користувачiв в повсякденнiй мережнiй дiяльностi. *Теоретичнi i прикладнi проблеми психологiї*. 2013. № 3. С. 211-215. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Tippp_2013_3_36.pdf.

36. Про державнi соцiальнi стандарти та державнi соцiальнi гарантiї. Закон України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2017-14>.

37. Про державну допомогу сiм'ям з дiтьми. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/>.

38. Про забезпечення органiзацiйно-правових умов соцiального захисту дiтей-сирiт та дiтей, позбавлених батькiвського пiклування. Закон України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2342-15>

39. Професiйна пiдготовка соцiальних працiвникiв / соцiальних педагогiв в Україні. URL: <https://studentam.net.ua/content/view/3826/114/>.

40. Семигiна Т. В. Мунiципальна реформа i соцiальнi послуги у громадах: яку модель обрати? Мунiципальна реформа в контекстi євроiнтеграцiї України: позицiя влади, науковцiв, профспiлок та громадськостi: Тези доповiдей II щорiчної Всеукр. наук.-практ. конф. Київ: Вi ЕН ЕЙ ПРЕС, 2018. С. 235-238 72

41. Семигiна Т. В. Мунiципальна реформа i соцiальнi послуги у громадах: яку модель обрати? Мунiципальна реформа в контекстi євроiнтеграцiї України: позицiя влади, науковцiв, профспiлок та громадськостi: Тези доповiдей II щорiчної Всеукр. наук.-практ. конф. Київ: Вi ЕН ЕЙ ПРЕС, 2021. С. 235-238 72

42. Семигiна Т. Нове законодавство про соцiальнi послуги: що воно означає для територiальних громад? Мунiципальна реформа в контекстi євроiнтеграцiї України: позицiя влади, науковцiв, профспiлок та громадськостi: Тези доповiдей III щорiчної Всеукр. наук.-практ. конф. Київ: Вi ЕН ЕЙ ПРЕС, 2021.

43. Семигіна Т. Нове законодавство про соціальні послуги: що воно означає для територіальних громад? Муніципальна реформа в контексті євроінтеграції України: позиція влади, науковців, профспілок та громадськості: Тези доповідей III щорічної Всеукр. наук.-практ. конф. Київ: ВІ ЕН ЕЙ ПРЕС, 2019. С. 42-46.

44. Сирота І. М., Гудзь А. О. Принципи права соціального забезпечення в сучасних умовах. Держава та регіони. Серія: Право. 2019. № 4 (66). С.62-66.

45. Служба у справах дітей Новоархангельської селищної ради. URL: <https://clarity-project.info/edr/44127238>.

46. Служба у справах дітей. Основні завдання та повноваження. URL: <http://vyshnivetska-gromada.gov.ua/archives/27630>.

47. Соціальна і гуманітарна політика: підручник /В.П.Трощинський, В.А.Скуратівський, М.В.Кравченко [та ін.]; за заг.ред. Ю.В.Ковбасюка, В.П.Трощинського. Київ: НАДУ, 2016. 792 с.

48. Соціальна інфраструктура на шляхах реформування місцевого самоврядування: кол. моногр. / В.М. Новіков, Н.М. Дєєва, А. Г. Гвелесіані [та ін.]; за наук. ред. д.е.н., проф. В.М. Новікова; д.е.н.(хабілітованого), проф. Здіслава Сіройча. Київ-Варшава, 2018. 431 с.

49. Соціальний захист населення України : монографія / авт.кол. : І.Ф. Гнибіденко, М.В. Кравченко, О.Ф. Новікова та ін.; за ред. В.М. Вакуленка, М.К. Орлатого. К. : НАДУ, 2009. 184 с.

50. Соціальний працівник. URL: <https://dnp.dcz.gov.ua/publikaciya/sociale-lnyy-pracivnyk>.

51. Статистичні дані щодо усиновлення дітей під час війни. URL: <https://zn.ua/ukr/UKRAINE/za-devjat-misjatsiv-2022-roku-v-ukrajini-bulo-usinovlono-479-ditej-natssotssluzhba.html>.

52. Управління розвитком об'єднаних територіальних громад на засадах громадської участі: навч. посіб. / [О. В. Берданова, В. М. Вакуленко, Н. М. Гринчук, В. С. Колтун, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук] К. : 2017. 129 с.

53. Управління соціальним і гуманітарним розвитком: навч. посіб. /

[авт. кол. : В. А. Скуратівський, В. П. Трощинський, П. К. Ситник та ін.] ; за заг. ред. В. А. Скуратівського, В. П. Трощинського : у 2 ч. К. : НАДУ, 2009. Ч. 1. 456 с. 73

54. Устинов С. О. Співвідношення термінів «соціальний захист» та «соціальне забезпечення» в законодавстві України. Юридична наука і практика. 2011. № 2. С. 90–95.

55. Цільова програма соціального захисту населення на 2016-2020 рр. Матеріали Нововолинської міської ради. <https://nov-rada.gov.ua/category/zhyteliu-mista/servisy/dostup-do-publichnoi-informatsii>.

56. Чемеркін С. Г. Українська мова в Інтернеті: позамовні та внутрішньо-структурні процеси. Київ: НАН України. Інститут української мови, 2009. 240 с.

57. Шкільняк М. М., Васіна А. Ю., Мельник А. Ф., Монастирський Г.Л., Удосконалення механізмів публічного управління та адміністрування в контексті реалізації потенціалу децентралізації. Вісник економіки. 2021. № 2. С.193-199.

58. Шубна О. В., Денисова Ю. В., Санчич О.В., Марильова А. В. новітні методи удосконалення системи надання соціальних послуг в Україні. Економічний вісник Донбасу. 2020. № 3(61). С.213-221.

59. Яворська В. В., Яковлева Ю. К. Сутність та особливості соціальної сфери. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/45815/30-Javorskaya.pdf?sequence=1>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Закон України «Про соціальні послуги»

(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 18, ст.73)

{Зміни до Закону, що набувають чинності 31.12.2023, додатково див. в Законі № 2801-IX від 01.12.2022}

Цей Закон визначає основні організаційні та правові засади надання соціальних послуг, спрямованих на профілактику складних життєвих обставин, подолання або мінімізацію їх негативних наслідків, особам/сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах.

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення основних термінів

1. У цьому Законі терміни вживаються в такому значенні:

1) базові соціальні послуги - соціальні послуги, надання яких отримувачам соціальних послуг відповідно до цього Закону забезпечується Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями, районними, районними у містах Києві та Севастополі державними адміністраціями, виконавчими органами міських рад міст обласного значення, а також виконавчими органами сільських, селищних, міських рад об'єднаних територіальних громад, створених згідно із законом та перспективним планом формування територій громад і визнаних Кабінетом Міністрів України спроможними в порядку, встановленому законом (далі - ради об'єднаних територіальних громад);

2) визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці/територіальної громади у соціальних послугах - збір, узагальнення та аналіз інформації про наявність на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці вразливих груп населення, осіб/сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самостійно їх подолати, про їхні

потреби у соціальних послугах, на основі результатів яких приймаються управлінські рішення щодо організації надання таких послуг;

3) вразливі групи населення - особи/сім'ї, які мають найвищий ризик потрапляння у складні життєві обставини через вплив несприятливих зовнішніх та/або внутрішніх чинників;

4) забезпечення найкращих інтересів отримувачів соціальних послуг - дії та рішення, спрямовані на задоволення індивідуальних потреб отримувачів соціальних послуг відповідно до віку, статі, стану здоров'я, особливостей інтелектуального та фізичного розвитку, життєвого досвіду, родинної, культурної, етнічної та іншої належності, потреб та інтересів дітей, осіб з інвалідністю, осіб, визнаних недієздатними, осіб, цивільна дієздатність яких обмежена, осіб похилого віку, а також з урахуванням думки отримувачів соціальних послуг, якщо вони за віком, рівнем розвитку та станом здоров'я можуть її висловити;

5) малозабезпечена особа - особа, середньомісячний сукупний дохід якої за один квартал, який передує місяцю, що є попереднім до місяця звернення за наданням соціальних послуг, не перевищує двох прожиткових мінімумів для відповідної категорії осіб. Середньомісячний сукупний дохід особи визначається шляхом автоматизованого обміну наявними даними між інформаційно-телекомунікаційними системами органів влади, підприємств, установ, організацій та обчислюється шляхом ділення середньомісячного сукупного доходу її сім'ї на кількість членів сім'ї, які включаються до її складу. Методика обчислення середньомісячного сукупного доходу сім'ї затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері соціального захисту населення;

б) надавачі соціальних послуг - юридичні та фізичні особи, фізичні особи - підприємці, включені до розділу "Надавачі соціальних послуг" Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг;

7) об'єднання надавачів соціальних послуг - громадське об'єднання, засновниками та членами якого є надавачі соціальних послуг, метою діяльності якого є захист прав та інтересів надавачів соціальних послуг;

8) об'єднання отримувачів соціальних послуг - громадське об'єднання, засновниками та членами якого є отримувачі соціальних послуг, їхні законні представники, метою діяльності якого є захист прав та інтересів отримувачів соціальних послуг;

9) об'єднання працівників системи надання соціальних послуг - громадське об'єднання, засновниками та членами якого є працівники системи надання соціальних послуг, метою діяльності якого є захист прав та інтересів працівників системи надання соціальних послуг, а також інтересів громадян, пов'язаних із професійною діяльністю у системі надання соціальних послуг;

10) отримувачі соціальних послуг - особи/сім'ї, які належать до вразливих груп населення та/або перебувають у складних життєвих обставинах, яким надаються соціальні послуги;

11) оцінка якості соціальних послуг - результат показників якості наданої соціальної послуги;

12) оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах - аналіз належності особи/сім'ї до вразливих груп населення, її складних життєвих обставин та визначення індивідуальних потреб особи/сім'ї, переліку та обсягу соціальних послуг, яких потребує особа/сім'я;

13) показники якості соціальних послуг - сукупність індикаторів, що використовуються для оцінювання процесу та результатів діяльності надавача соціальних послуг на відповідність встановленим вимогам та результативності соціальних послуг щодо профілактики складних життєвих обставин, подолання або мінімізації їх негативних наслідків для осіб/сімей, які перебувають у таких обставинах;

14) Реєстр надавачів та отримувачів соціальних послуг - автоматизована інформаційно-телекомунікаційна система, призначена для збирання, реєстрації, накопичення, зберігання, використання, знеособлення і

знищення визначених цим Законом даних про надавачів та отримувачів соціальних послуг;

15) складні життєві обставини - обставини, що негативно впливають на життя, стан здоров'я та розвиток особи, функціонування сім'ї, які особа/сім'я не може подолати самотійно.

Чинники, що можуть зумовити складні життєві обставини:

- а) похилий вік;
  - б) часткова або повна втрата рухової активності, пам'яті;
  - в) невиліковні хвороби, хвороби, що потребують тривалого лікування;
  - г) психічні та поведінкові розлади, у тому числі внаслідок вживання психоактивних речовин;
  - г) інвалідність;
  - д) бездомність;
  - е) безробіття;
  - є) малозабезпеченість особи;
  - ж) поведінкові розлади у дітей через розлучення батьків;
  - з) ухилення батьками або особами, які їх замінюють, від виконання своїх обов'язків із виховання дитини;
  - и) втрата соціальних зв'язків, у тому числі під час перебування в місцях позбавлення волі;
  - і) жорстоке поводження з дитиною;
  - ї) насильство за ознакою статі;
  - й) домашнє насильство;
  - к) потрапляння в ситуацію торгівлі людьми;
  - л) шкода, завдана пожежею, стихійним лихом, катастрофою, бойовими діями, терористичним актом, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією;
- 16) соціальне замовлення - засіб регулювання діяльності у системі надання соціальних послуг шляхом залучення на договірній основі надавачів соціальних послуг для задоволення потреб осіб/сімей у соціальних послугах

відповідно до результатів визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці/територіальної громади у соціальних послугах;

17) соціальні послуги - дії, спрямовані на профілактику складних життєвих обставин, подолання таких обставин або мінімізацію їх негативних наслідків для осіб/сімей, які в них перебувають. Особи/сім'ї можуть надаватися одна або одночасно декілька соціальних послуг. Порядок організації надання соціальних послуг затверджується Кабінетом Міністрів України;

18) супервізія - професійна підтримка працівників, які надають соціальні послуги, спрямована на подолання професійних труднощів, аналіз та усунення недоліків, вдосконалення організації роботи, стимулювання мотивації до роботи, дотримання етичних норм та стандартів надання соціальних послуг, запобігання виникненню професійного вигорання, забезпечення емоційної підтримки. Методичні рекомендації щодо супервізії затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері соціального захисту населення.

Стаття 2. Основні цілі надання соціальних послуг

1. Соціальні послуги надаються для досягнення таких цілей:

- 1) профілактика складних життєвих обставин;
- 2) подолання складних життєвих обставин;
- 3) мінімізація негативних наслідків складних життєвих обставин.

Стаття 3. Основні принципи надання соціальних послуг

1. Надання соціальних послуг здійснюється на принципах:

- 1) дотримання прав людини, прав дитини та прав осіб з інвалідністю;
- 2) гуманізму;
- 3) забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків;
- 4) поваги до честі та гідності;
- 5) толерантності;
- 6) законності;
- 7) соціальної справедливості;
- 8) доступності та відкритості;

- 9) неупередженості та безпечності;
- 10) добровільності;
- 11) індивідуального підходу;
- 12) комплексності;
- 13) конфіденційності;
- 14) максимальної ефективності та прозорості використання надавачами соціальних послуг бюджетних та інших коштів;
- 15) забезпечення високого рівня якості соціальних послуг.

Стаття 4. Законодавство про соціальні послуги

1. Законодавство про соціальні послуги ґрунтується на Конституції України і складається з цього Закону, інших законів та нормативно-правових актів, прийнятих відповідно до цього Закону, що регулюють відносини у системі надання соціальних послуг, та міжнародних договорів України з питань надання соціальних послуг, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Якщо міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші норми, ніж передбачені цим Законом, застосовуються норми такого міжнародного договору.

Стаття 5. Сфера дії Закону

1. Дія цього Закону поширюється на громадян України, іноземців та осіб без громадянства, які на законних підставах проживають або перебувають на території України, у тому числі на осіб, на яких поширюється дія Закону України "Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту", і належать до вразливих груп населення та/або перебувають у складних життєвих обставинах.

Стаття 6. Використання інформації про отримувачів соціальних послуг

1. Використання інформації про отримувачів соціальних послуг, що стала відома під час реалізації цього Закону, та інформації, доступ до якої

обмежений отримувачами соціальних послуг, здійснюється відповідно до законодавства про інформацію та захист персональних даних.

Розділ II

СИСТЕМА НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ

Стаття 7. Система надання соціальних послуг

1. Система надання соціальних послуг - це правова основа, принципи, способи і форми надання соціальних послуг, сукупність суб'єктів, що взаємодіють на всіх етапах організації надання соціальних послуг.

Стаття 8. Суб'єкти системи надання соціальних послуг

1. Суб'єктами системи надання соціальних послуг є:

- 1) уповноважені органи у сфері надання соціальних послуг;
- 2) отримувачі соціальних послуг;
- 3) надавачі соціальних послуг;
- 4) об'єднання працівників системи надання соціальних послуг;
- 5) об'єднання надавачів соціальних послуг;
- 6) об'єднання отримувачів соціальних послуг.

2. Суб'єкти системи надання соціальних послуг взаємодіють на всіх етапах реалізації цього Закону, зокрема щодо:

- 1) визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці/територіальної громади у соціальних послугах;
- 2) розроблення та виконання програм надання соціальних послуг, розроблених за результатами визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці/територіальної громади у соціальних послугах;
- 3) організації, фінансуванню та надання соціальних послуг;
- 4) здійснення моніторингу надання соціальних послуг, оцінки їх якості та контролю за дотриманням вимог, встановлених законодавством про соціальні послуги.

Порядок взаємодії суб'єктів системи надання соціальних послуг затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері соціального захисту населення.

Стаття 9. Основні напрями державної політики у сфері надання соціальних послуг

1. Основними напрямами державної політики у сфері надання соціальних послуг є:

1) визначення правових засад профілактики потрапляння осіб/сімей у складні життєві обставини, подолання або мінімізації негативних наслідків таких обставин;

2) управління системою надання соціальних послуг;

3) створення умов для формування та розвитку ринку соціальних послуг;

4) розроблення та виконання державних та місцевих цільових програм;

5) визначення переліку соціальних послуг;

6) організація надання соціальних послуг;

7) здійснення науково-методичного, інформаційного, кадрового забезпечення системи надання соціальних послуг;

8) забезпечення дотримання державних стандартів соціальних послуг;

9) залучення громадських об'єднань, благодійних та релігійних організацій до участі в реалізації цього Закону.

Стаття 10. Основні засади функціонування системи надання соціальних послуг

1. Основними засадами функціонування системи надання соціальних послуг є:

1) профілактичний характер;

2) відповідність соціальних послуг потребам осіб/сімей, які належать до вразливих груп населення або перебувають у складних життєвих обставинах;

3) безперервність, послідовність надання соціальних послуг та їх різноманітність, що забезпечуються шляхом взаємодії суб'єктів системи надання соціальних послуг;

4) забезпечення державних гарантій у сфері надання соціальних послуг та демонополізації на ринку соціальних послуг;

5) рівність прав, обов'язків та відповідальності надавачів соціальних послуг державного та недержавного секторів.

Стаття 11. Уповноважені органи системи надання соціальних послуг

1. До уповноважених органів системи надання соціальних послуг належать:

1) центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері соціального захисту населення;

2) Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації;

3) виконавчі органи міських рад міст обласного значення, рад об'єднаних територіальних громад.

2. До повноважень центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері соціального захисту населення, належать:

1) забезпечення формування державної політики у сфері надання соціальних послуг та здійснення управління системою надання соціальних послуг;

2) нормативно-правове, організаційно-методичне та інформаційне забезпечення надання соціальних послуг;

3) організація та координація підвищення професійної компетентності/кваліфікації працівників, які надають соціальні послуги;

4) здійснення моніторингу надання соціальних послуг, оцінки їх якості та оприлюднення відповідних результатів;

5) контроль за додержанням вимог цього Закону у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

6) забезпечення створення та функціонування Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг;

7) координація діяльності місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування та надавачів соціальних послуг щодо реалізації державної політики у сфері надання соціальних послуг;

8) збір, аналіз та поширення відповідно до законодавства інформації щодо надання соціальних послуг, кращого національного та міжнародного досвіду надання соціальних послуг;

9) затвердження державних стандартів соціальних послуг;

10) здійснення міжнародного співробітництва з питань надання соціальних послуг;

11) вирішення інших питань щодо надання соціальних послуг відповідно до закону.

3. До повноважень Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій належать:

1) забезпечення реалізації державної політики у сфері надання соціальних послуг на регіональному рівні;

2) узагальнення визначених районними державними адміністраціями, виконавчими органами міських рад міст обласного значення, рад об'єднаних територіальних громад потреб у соціальних послугах, оприлюднення відповідних результатів;

3) інформування населення регіону про перелік соціальних послуг, їх зміст і порядок надання у формі, доступній для сприйняття особами з будь-яким видом порушення здоров'я;

4) забезпечення ведення Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг на регіональному рівні;

5) затвердження, забезпечення фінансування та виконання регіональних програм в частині забезпечення потреб осіб/сімей у соціальних послугах, розроблених за результатами визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці/територіальної громади у соціальних послугах;

6) здійснення контролю за додержанням вимог цього Закону у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

7) здійснення на регіональному рівні моніторингу надання соціальних послуг, оцінки їх якості та оприлюднення відповідних результатів;

8) координація діяльності суб'єктів системи надання соціальних послуг на регіональному рівні;

9) забезпечення взаємодії надавачів соціальних послуг та органів, установ, закладів, фізичних осіб - підприємців, які в межах своєї компетенції надають на регіональному рівні допомогу вразливим групам населення та особам/сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах, та/або здійснюють їх захист;

10) збір, аналіз та поширення відповідно до законодавства інформації щодо надання соціальних послуг, сприяння впровадженню кращого досвіду надання соціальних послуг;

11) організація та забезпечення підвищення професійної компетентності/кваліфікації працівників, які надають соціальні послуги;

12) забезпечення надання на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці соціальних послуг особам/сім'ям відповідно до їхніх потреб;

12) визначення особливостей порядку організації надання соціальних послуг на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці (або на регіональному рівні) у разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях;

13) здійснення контролю за цільовим використанням бюджетних коштів, спрямованих на фінансування соціальних послуг;

- 14) забезпечення дотримання прав отримувачів соціальних послуг;
- 15) призначення керівників утворених ними надавачів соціальних послуг, діяльність яких фінансується за рахунок коштів відповідного бюджету;
- 16) вирішення інших питань щодо надання соціальних послуг відповідно до закону.

До повноважень Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій належать також повноваження, передбачені пунктом 4 частини четвертої цієї статті.

4. До повноважень районних, районних у містах Києві та Севастополі державних адміністрацій, виконавчих органів міських рад міст обласного значення, рад об'єднаних територіальних громад належать:

- 1) визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці/територіальної громади у соціальних послугах, у тому числі із залученням надавачів соціальних послуг недержавного сектору, оприлюднення відповідних результатів;
- 2) інформування населення про перелік соціальних послуг, їх зміст і порядок надання у формі, доступній для сприйняття особами з будь-яким видом порушення здоров'я;
- 3) здійснення заходів для виявлення вразливих груп населення та осіб/сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах;
- 4) забезпечення за результатами оцінювання потреб особи/сім'ї надання базових соціальних послуг особам/сім'ям відповідно до їхніх потреб, вжиття заходів з надання інших соціальних послуг таким особам/сім'ям шляхом створення мережі надавачів соціальних послуг державного/комунального сектору та/або залучення надавачів соціальних послуг недержавного сектору (шляхом соціального замовлення, державно-приватного партнерства, конкурсу соціальних проектів, соціальних програм тощо), та/або на умовах договору з уповноваженими органами, передбаченими пунктами 2 і 3 частини першої цієї статті;

5) затвердження, забезпечення фінансування та виконання регіональних програм в частині забезпечення потреб осіб/сімей у соціальних послугах, розроблених за результатами визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці/територіальної громади у соціальних послугах;

5) визначення особливостей надання соціальних послуг на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці/територіальної громади у разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях;

6) забезпечення підвищення професійної компетентності/кваліфікації працівників надавачів соціальних послуг, утворених ними;

7) координація діяльності суб'єктів системи надання соціальних послуг на місцевому рівні;

8) забезпечення взаємодії надавачів соціальних послуг та органів, установ, закладів, фізичних осіб - підприємців, які в межах своєї компетенції надають на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці/територіальної громади допомогу вразливим групам населення та особам/сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах, та/або здійснюють їх захист;

9) збір, аналіз та поширення відповідно до законодавства інформації щодо надання соціальних послуг, сприяння впровадженню кращого досвіду надання соціальних послуг;

10) забезпечення ведення Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг на місцевому рівні;

11) здійснення моніторингу надання соціальних послуг, оцінки їх якості, оприлюднення відповідних результатів;

12) здійснення контролю за цільовим використанням бюджетних коштів, спрямованих на фінансування соціальних послуг;

13) здійснення контролю за додержанням вимог цього Закону у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

14) забезпечення дотримання прав отримувачів соціальних послуг;

15) призначення керівників утворених ними надавачів соціальних послуг, діяльність яких фінансується за рахунок коштів відповідного бюджету/бюджетів;

16) вирішення інших питань щодо надання соціальних послуг відповідно до закону.

Моніторинг надання соціальних послуг та оцінка їх якості здійснюються у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, за методикою, затвердженою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері соціального захисту населення.

Стаття 12. Отримувачі соціальних послуг

1. Отримувач соціальних послуг має право на:

1) отримання соціальних послуг відповідно до умов та порядку їх надання, визначених законодавством про соціальні послуги та договором про надання соціальних послуг;

2) повагу до честі і гідності, уважне та гуманне ставлення з боку суб'єктів системи надання соціальних послуг;

3) отримання від суб'єктів системи надання соціальних послуг повної та вичерпної інформації про свої права, обов'язки, порядок і умови надання соціальних послуг у формі, доступній для сприйняття особами з будь-яким видом порушення здоров'я;

4) індивідуальний підхід, що враховує потреби кожної особи/сім'ї;

5) вільний вибір надавачів соціальних послуг;

6) відмову від соціальних послуг, крім випадків обов'язкового надання соціальних послуг, визначених законом;

7) конфіденційність інформації особистого характеру, що стала відома суб'єктам системи надання соціальних послуг під час реалізації цього Закону;

8) доступ до інформації, що міститься в його особовій справі як отримувача соціальних послуг;

9) повагу до приватного життя, на свободу думки та висловлювань;

10) захист своїх прав і законних інтересів, у тому числі в судовому порядку;

11) отримання від надавачів соціальних послуг у письмовому вигляді обґрунтування відмови у наданні соціальних послуг;

12) участь в оцінюванні його потреб у соціальних послугах;

13) спілкування зі своїми рідними, близькими та іншими особами;

14) одночасне одержання кількох соціальних послуг;

15) інші права, передбачені законодавством про соціальні послуги.

Реалізація прав отримувачів соціальних послуг здійснюється з урахуванням необхідності забезпечення найкращих інтересів отримувачів соціальних послуг.

2. Отримувачі соціальних послуг, їхні законні представники зобов'язані:

1) надавати повну і достовірну інформацію, необхідну для визначення їхніх потреб у соціальних послугах, права на отримання соціальних послуг та визначення умов договору про надання соціальних послуг;

2) виконувати умови договору про надання соціальних послуг;

3) дотримуватися правил внутрішнього розпорядку роботи надавачів соціальних послуг;

4) своєчасно інформувати надавачів соціальних послуг про всі обставини, що впливають на надання або припинення надання соціальних послуг;

5) ставитися з повагою до надавачів соціальних послуг та їх працівників;

6) не перешкоджати наданню соціальних послуг, у тому числі іншим особам;

7) дбайливо ставитися до майна надавачів соціальних послуг, що використовується під час надання соціальних послуг.

Стаття 13. Надавачі соціальних послуг

1. Надавачі соціальних послуг провадять свою діяльність відповідно до законодавства про соціальні послуги, на підставі установчих та інших документів, якими визначено перелік соціальних послуг та категорії осіб, яким надаються такі послуги, за умови забезпечення їх відповідності критеріям діяльності надавачів соціальних послуг, встановленим Кабінетом Міністрів України.

Надавачі соціальних послуг можуть належати до державного, комунального або недержавного секторів.

2. До надавачів соціальних послуг державного/комунального сектору належать надавачі соціальних послуг, утворені органами, зазначеними у частині першій статті 11 цього Закону, діяльність яких фінансується за рахунок коштів відповідного бюджету/бюджетів.

До надавачів соціальних послуг державного/комунального сектору належать:

1) установи/заклади надання соціальних послуг (стаціонарні, реабілітаційні, тимчасового перебування);

2) інші установи/заклади соціальної підтримки (обслуговування), у тому числі спеціалізовані служби підтримки осіб, постраждалих від домашнього насильства та насильства за ознакою статі.

З метою оптимізації та комплексного підходу до надання соціальних послуг можуть утворюватися комплексні установи/заклади надання соціальних послуг, структурні або відокремлені (територіальні) підрозділи яких надають різні соціальні послуги різним групам населення.

Керівник надавача соціальних послуг державного/комунального сектору призначається на посаду на конкурсній основі за контрактом. Положення про конкурсну комісію, умови та порядок проведення конкурсу затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Типове положення про установи/заклади, що надають соціальні послуги, затверджується Кабінетом Міністрів України.

Соціальні послуги можуть надаватися у центрах зайнятості, закладах охорони здоров'я, освіти, культури тощо.

3. До надавачів соціальних послуг недержавного сектору належать підприємства, установи, організації, крім визначених частиною другою цієї статті, громадські об'єднання, благодійні, релігійні організації, фізичні особи - підприємці та фізичні особи, які надають соціальні послуги з догляду відповідно до цього Закону без здійснення підприємницької діяльності.

4. Працівники надавачів соціальних послуг державного/комунального та недержавного секторів та фізичні особи, які надають соціальні послуги з догляду відповідно до цього Закону без здійснення підприємницької діяльності, забезпечують надання соціальних послуг на професійній основі відповідно до вимог цього Закону.

До працівників надавачів соціальних послуг державного/комунального та недержавного секторів належать фахівці та професіонали (соціальні працівники, фахівці із соціальної роботи, соціальні менеджери та інші) та соціальні робітники.

Кваліфікаційні вимоги до працівників надавачів соціальних послуг, порядок атестації фахівців та професіоналів надавачів соціальних послуг визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері соціального захисту населення.

Підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації фахівців та професіоналів надавачів соціальних послуг здійснюють заклади освіти (у тому числі заклади післядипломної освіти), що мають відповідну ліцензію, видану в установленому порядку. До підвищення кваліфікації зазначених фахівців та професіоналів можуть залучатися громадські об'єднання, міжнародні організації, благодійні, релігійні та неурядові організації, установи та організації, що мають досвід роботи з відповідними вразливими групами населення. Програми підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації

таких осіб затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері освіти, за погодженням із центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері соціального захисту населення.

Підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації соціальних робітників здійснюються шляхом формального або неформального професійного навчання відповідно до законодавства.

Фізичні особи, які надають соціальні послуги з догляду відповідно до цього Закону без здійснення підприємницької діяльності, проходять підготовку та перепідготовку у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Уповноважені органи у системі надання соціальних послуг можуть проводити семінари, тренінги тощо для працівників, які надають соціальні послуги, та фізичних осіб, які надають соціальні послуги з догляду відповідно до цього Закону без здійснення підприємницької діяльності.

5. Оплата праці працівників надавачів соціальних послуг має забезпечувати належні матеріально-побутові умови для ефективної діяльності працівників, підвищувати престижність професії, сприяти підвищенню кваліфікації працівників.

Умови оплати праці працівників надавачів соціальних послуг державного/комунального сектору визначаються Кабінетом Міністрів України. Місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування можуть встановлювати додаткові стимулюючі виплати працівникам надавачів соціальних послуг.

6. Фізичні особи, які надають соціальні послуги з догляду відповідно до цього Закону без здійснення підприємницької діяльності, можуть надавати соціальні послуги з догляду на непрофесійній основі без проходження навчання та дотримання державних стандартів соціальних послуг отримувачам соціальних послуг з числа членів своєї сім'ї, які спільно

проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права і обов'язки та є:

- 1) особами з інвалідністю I групи;
- 2) дітьми з інвалідністю;
- 3) громадянами похилого віку з когнітивними порушеннями;
- 4) невиліковно хворими, які через порушення функцій організму не можуть самотійно пересуватися та самообслуговуватися;

5) дітьми, яким не встановлено інвалідність, але які є хворими на тяжкі перинатальні ураження нервової системи, тяжкі вроджені вади розвитку, рідкісні орфанні захворювання, онкологічні, онкогематологічні захворювання, дитячий церебральний параліч, тяжкі психічні розлади, цукровий діабет I типу (інсулінозалежні), гострі або хронічні захворювання нирок IV ступеня, дітьми, які отримали тяжку травму, потребують трансплантації органа, потребують паліативної допомоги. Перелік зазначених тяжких захворювань, розладів, травм, станів дітей, яким не встановлено інвалідність, затверджує Кабінет Міністрів України.

7. Фізичним особам, які надають соціальні послуги з догляду відповідно до цього Закону без здійснення підприємницької діяльності, виплачується компенсація за догляд.

Розмір компенсації за догляд фізичним особам, які надають соціальні послуги з догляду відповідно до цього Закону без здійснення підприємницької діяльності на непрофесійній основі, незалежно від кількості осіб, за якими здійснюється догляд, розраховується як різниця між прожитковим мінімумом на одну особу в розрахунку на місяць, встановленим законом на 1 січня календарного року, в якому надаються соціальні послуги, та середньомісячним сукупним доходом фізичної особи - надавача соціальної послуги за один квартал, який передує місяцю, що є попереднім до місяця звернення із заявою про згоду надавати соціальні послуги. Середньомісячний сукупний дохід фізичної особи - надавача соціальної послуги визначається шляхом автоматизованого обміну наявними даними між інформаційно-

телекомунікаційними системами органів влади, підприємств, установ, організацій та обчислюється шляхом ділення середньомісячного сукупного доходу її сім'ї на кількість членів сім'ї, які включаються до її складу. Методика обчислення середньомісячного сукупного доходу сім'ї затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері соціального захисту населення.

Розмір компенсації за догляд фізичним особам, які надають соціальні послуги з догляду відповідно до цього Закону без здійснення підприємницької діяльності на професійній основі, визначається з розрахунку 70 відсотків мінімальної заробітної плати у погодинному розмірі за одну годину догляду за однією особою, але не більше 360 годин на місяць.

Компенсація за догляд фізичним особам, які надають соціальні послуги з догляду відповідно до цього Закону без здійснення підприємницької діяльності на професійній основі, виплачується фізичним особам - надавачам соціальних послуг, які не перебувають у трудових відносинах, не є фізичними особами - підприємцями, не провадять незалежної професійної діяльності (наукової, літературної, артистичної, художньої, освітньої або викладацької, а також медичної, юридичної практики, у тому числі адвокатської, нотаріальної діяльності тощо), не перебувають на обліку як безробітні.

Компенсація за догляд фізичним особам, які надають соціальні послуги з догляду відповідно до цього Закону без здійснення підприємницької діяльності на професійній основі, виплачується відповідно до тристороннього договору про надання соціальних послуг з догляду, що укладається у письмовій формі між фізичною особою - надавачем соціальних послуг з догляду, отримувачем соціальних послуг з догляду або його законним представником та структурним підрозділом з питань соціального захисту населення районних, районних у містах Києві та Севастополі державних адміністрацій, виконавчих органів міської ради міст обласного значення, рад об'єднаних територіальних громад.

Однією з істотних умов такого договору є кількість годин надання соціальних послуг з догляду на місяць.

У разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях компенсація за догляд, передбачена цією частиною, особам із числа внутрішньо переміщених осіб за новим місцем їх проживання/перебування разом із особами, за якими вони здійснюють догляд, призначається і виплачується в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Порядок подання та оформлення документів, призначення і виплати компенсації за догляд затверджує Кабінет Міністрів України.

8. Надавачі соціальних послуг зобов'язані:

1) забезпечувати найкращі інтереси отримувачів соціальних послуг під час надання таких послуг;

2) забезпечувати навчання та підвищення кваліфікації працівників, які надають соціальні послуги;

3) проводити оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах;

4) взаємодіяти з іншими суб'єктами системи надання соціальних послуг, а також з органами, установами, закладами, фізичними особами - підприємцями, які в межах своєї компетенції надають на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці або територіальної громади допомогу вразливим групам населення та особам/сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах, та/або здійснюють їх захист;

5) інформувати населення та кожного отримувача соціальних послуг про перелік соціальних послуг, які вони надають, зміст та обсяги таких послуг, умови і порядок їх отримання у формі, доступній для сприйняття особами з будь-яким видом порушення здоров'я;

6) надавати допомогу отримувачам соціальних послуг у вирішенні їхніх соціально-побутових питань, у тому числі шляхом представлення їхніх інтересів;

7) вносити відомості про отримувачів соціальних послуг до Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг;

8) дотримуватися принципів надання соціальних послуг;

9) надавати соціальні послуги відповідно до державних стандартів соціальних послуг;

10) не розголошувати інформацію особистого характеру, що стала їм відома під час надання отримувачам соціальних послуг;

11) сприяти здійсненню моніторингу надання соціальних послуг та оцінки їх якості уповноваженими органами у системі надання соціальних послуг;

12) додержуватися інших вимог законодавства про соціальні послуги.

9. Надавачі соціальних послуг мають право:

1) запитувати та отримувати в органах державної влади та органах місцевого самоврядування інформацію, необхідну для організації надання соціальних послуг;

2) залучати на договірній основі підприємства, установи, організації до надання соціальних послуг;

3) залучати грошові кошти та інші ресурси (людські, матеріальні, інформаційні тощо), необхідні для надання соціальних послуг.

10. Надавачі соціальних послуг за рахунок власних коштів гарантують працівникам, які надають соціальні послуги:

1) створення належних умов для професійної діяльності;

2) проведення профілактичного медичного огляду;

3) захист професійної честі, гідності та ділової репутації, у тому числі в судовому порядку;

4) підвищення кваліфікації у встановленому порядку;

5) забезпечення спеціальним одягом, взуттям, інвентарем, велосипедами, проїзними квитками або виплату грошової компенсації за їх придбання;

- б) створення безпечних умов праці;
- 7) забезпечення супервізії.

11. До надання соціальних послуг можуть залучатися волонтери відповідно до закону.

Стаття 14. Об'єднання працівників системи надання соціальних послуг, об'єднання надавачів та отримувачів соціальних послуг

1. Уповноважені органи системи надання соціальних послуг у порядку, затвердженому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері соціального захисту населення, можуть залучати на платній або безоплатній основі об'єднання працівників системи надання соціальних послуг, об'єднання надавачів та отримувачів соціальних послуг до:

1) визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці/територіальної громади у соціальних послугах;

2) здійснення моніторингу надання соціальних послуг, оцінки їх якості, аналізу відповідності соціальних послуг визначеним потребам у соціальних послугах;

3) інформування населення про перелік соціальних послуг, їх зміст та порядок надання у формі, доступній для сприйняття особами з будь-яким видом порушення здоров'я;

4) підвищення професійної компетентності/кваліфікації працівників, які надають соціальні послуги;

5) розроблення та/або вдосконалення нормативно-правових актів з питань надання соціальних послуг, з питань підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників, які надають соціальні послуги, та фізичних осіб, які надають соціальні послуги з догляду відповідно до цього Закону без здійснення підприємницької діяльності;

б) вивчення та впровадження кращого досвіду надання соціальних послуг;

7) здійснення моніторингу взаємодії суб'єктів системи надання соціальних послуг;

8) надання допомоги особам у реалізації права на отримання соціальних послуг;

9) розроблення місцевих програм, що передбачають надання соціальних послуг.

2. Об'єднання працівників системи надання соціальних послуг, об'єднання надавачів та отримувачів соціальних послуг мають право здійснювати інші заходи з питань надання соціальних послуг відповідно до законодавства про соціальні послуги та статуту таких об'єднань.

Стаття 15. Реєстр надавачів та отримувачів соціальних послуг

1. Реєстр надавачів та отримувачів соціальних послуг (далі - Реєстр) створюється для забезпечення:

1) реалізації права особи/сім'ї на соціальні послуги;

2) профілактики складних життєвих обставин;

3) подолання складних життєвих обставин;

4) мінімізації негативних наслідків складних життєвих обставин;

5) обліку надавачів, отримувачів соціальних послуг та послуг, що їм надаються;

6) координації діяльності у системі надання соціальних послуг.

2. Реєстр складається з розділів про надавачів соціальних послуг, окремо - про фізичних осіб, які надають соціальні послуги з догляду відповідно до цього Закону без здійснення підприємницької діяльності, та про отримувачів соціальних послуг.

3. До розділу про надавачів соціальних послуг (крім фізичних осіб, які надають соціальні послуги з догляду відповідно до цього Закону без здійснення підприємницької діяльності) вносяться такі відомості:

1) найменування (для фізичних осіб - підприємців - прізвище, ім'я, по батькові), у тому числі скорочене (за наявності);

2) ідентифікаційний код юридичної особи згідно з Єдиним державним реєстром підприємств і організацій України чи реєстраційний номер облікової картки платника податків фізичної особи - підприємця з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків, повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку в паспорті про право здійснювати платежі за серією та номером паспорта);

3) організаційно-правова форма, вид громадського об'єднання, благодійної чи релігійної організації;

4) місцезнаходження (для юридичної особи) та місце реєстрації місця проживання або місце фактичного проживання (для фізичної особи - підприємця), контактні телефони;

5) перелік соціальних послуг, які має право надавати надавач соціальних послуг, їх зміст та обсяг, умови і порядок отримання;

б) дата та результати здійснення уповноваженими органами контролю за дотриманням надавачем соціальних послуг вимог, встановлених законодавством про соціальні послуги.

4. До розділу про надавачів соціальних послуг - фізичних осіб, які надають соціальні послуги з догляду відповідно до цього Закону без здійснення підприємницької діяльності, вносяться такі відомості:

1) прізвище, ім'я, по батькові;

2) реєстраційний номер облікової картки платника податків згідно з Державним реєстром фізичних осіб - платників податків або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків, повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку в паспорті про право здійснювати платежі за серією та номером паспорта);

3) число, місяць, рік народження;

- 4) стать;
- 5) громадянство;
- 6) місце реєстрації місця проживання або місце фактичного проживання (перебування);
- 7) номер контактного телефону;
- 8) місце (адреса) надання соціальних послуг з догляду, прізвище, ім'я, по батькові та реєстраційний номер облікової картки платника податків з Державного реєстру фізичних осіб - платників податків або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків, повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку в паспорті про право здійснювати платежі за серією та номером паспорта) отримувача соціальних послуг.

5. До розділу про отримувачів соціальних послуг вносяться такі відомості:

- 1) прізвище, ім'я, по батькові;
- 2) реєстраційний номер облікової картки платника податків згідно з Державним реєстром фізичних осіб - платників податків або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків, повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку в паспорті про право здійснювати платежі за серією та номером паспорта);
- 3) число, місяць, рік народження;
- 4) стать;
- 5) громадянство;
- 6) місце реєстрації місця проживання або місце фактичного проживання (перебування);
- 7) місце навчання та/або місце роботи;
- 8) номер контактного телефону;
- 9) дата звернення про надання соціальних послуг;

10) дата та найменування юридичної особи, прізвище, ім'я, по батькові фізичної особи, яка повідомила про особу/сім'ю, які перебувають у складних життєвих обставинах або в ситуаціях, що загрожують життю та здоров'ю особи/сім'ї. Згода на внесення персональних даних про фізичну особу, яка повідомила про особу/сім'ю, які перебувають у складних життєвих обставинах або в ситуаціях, що загрожують життю та здоров'ю особи/сім'ї, надається цією особою з дотриманням вимог Закону України "Про захист персональних даних";

11) відомості про уповноважений орган системи надання соціальних послуг та/або надавача соціальних послуг, який розглянув заяву/повідомлення про надання соціальних послуг;

12) дата та результати здійснення оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах (чинники, що зумовили складні життєві обставини, короткий опис складних життєвих обставин, перелік та обсяг соціальних послуг, яких потребує особа);

13) дата прийняття рішення про надання/відмову у наданні соціальних послуг;

14) підстави відмови у наданні соціальних послуг;

15) відомості про надавачів соціальних послуг;

16) дата укладення договору про надання соціальних послуг;

17) місце (адреса) надання соціальних послуг;

18) вичерпний перелік заходів з реалізації індивідуального плану надання соціальних послуг;

19) дата та результати здійснення моніторингу надання соціальних послуг, оцінка їх якості.

6. Формування Реєстру здійснюється шляхом внесення до нього відповідної інформації уповноваженими органами системи надання соціальних послуг та надавачами соціальних послуг (крім фізичних осіб, які надають соціальні послуги з догляду відповідно до цього Закону без здійснення підприємницької діяльності).

Внесення відомостей до Реєстру здійснюється протягом однієї доби з моменту настання відповідної події (надходження звернення/повідомлення про надання соціальних послуг, здійснення оцінювання потреб особи/сім'ї у соціальних послугах, прийняття рішення про надання/відмову у наданні соціальних послуг, надання соціальних послуг, у тому числі тих, що надаються одноразово, екстрено (кризово) тощо).

7. Доступ до Реєстру надається:

1) працівникам надавача соціальних послуг, до посадових обов'язків яких належить внесення інформації до Реєстру, фізичним особам - підприємцям, які не використовують найману працю, - в частині внесення до Реєстру інформації, визначеної цим Законом, а також перегляду внесеної ними інформації;

2) працівникам уповноважених органів системи надання соціальних послуг, до посадових обов'язків яких належить формування/реалізація державної політики у сфері надання соціальних послуг, - в частині внесення до Реєстру інформації, визначеної цим Законом, а також перегляду всієї інформації, що міститься в Реєстрі.

Доступ зазначених працівників до Реєстру здійснюється з використанням електронного цифрового підпису, сумісного з програмним забезпеченням Реєстру.

8. Держателем Реєстру є центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері соціального захисту населення.

9. Адміністратором Реєстру є державне підприємство, визначене центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері соціального захисту населення, що належить до сфери його управління.

Адміністратор Реєстру здійснює заходи із створення, впровадження і супроводження програмного забезпечення Реєстру, відповідає за його технічне і технологічне забезпечення, збереження та захист даних Реєстру,

здійснює технічні і технологічні заходи з надання, блокування та анулювання доступу до Реєстру, організовує та проводить навчання щодо роботи з Реєстром.

10. Дані про отримувачів соціальних послуг зберігаються у Реєстрі протягом трьох років після завершення отримання ними соціальних послуг, про надавачів соціальних послуг - фізичних осіб, які надають соціальні послуги з догляду відповідно до цього Закону без здійснення підприємницької діяльності, - протягом трьох років після завершення надання ними соціальних послуг, про інших надавачів соціальних послуг - протягом трьох років після припинення їхньої діяльності з надання соціальних послуг відповідно до закону.

11. Порядок формування, ведення та доступу до Реєстру затверджує Кабінет Міністрів України.

Сукупність відомостей про фізичних осіб (персональні дані), що містяться в Реєстрі, є інформацією з обмеженим доступом. Оброблення таких відомостей здійснюється з дотриманням вимог Закону України "Про захист персональних даних".

Інформація з Реєстру використовується з додержанням вимог законів України "Про інформацію" та "Про захист персональних даних" виключно для потреб, визначених законодавством про соціальні послуг

Додаток Б

ПОЛОЖЕННЯ

про службу у справах дітей Новоархангельської селищної ради

1. Загальні положення

1.1. СЛУЖБА У СПРАВАХ ДІТЕЙ НОВОАРХАНГЕЛЬСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ (далі - Служба) є структурним підрозділом та виконавчим органом Новоархангельської селищної ради, утворюється рішенням селищної ради відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», постанови КМУ «Про затвердження типових положень про службу у справах дітей» і в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці забезпечує виконання покладених на службу завдань.

1.2. Служба є юридичною особою, може бути розпорядником коштів, має печатку із зображенням Державного герба України та своїм найменуванням, ідентифікаційний номер, власний бланк.

1.3 Відповідно до частини 2 статті 54 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» Служба Новоархангельської селищної ради, є підзвітною і підконтрольною селищній раді, селищному голові, підпорядкованою її виконавчому комітету, службі у справах дітей Кіровоградської обласної державної адміністрації.

1.4. Юридична адреса служби: індекс 26100, Кіровоградська область, Новоархангельський район, смт Новоархангельськ, вул. Центральна, 31.

1.5. Служба у своїй діяльності керується Конституцією України, Законами «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про службу в органах місцевого самоврядування», «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», «Про запобігання корупції» та іншими законами України, указами і розпорядженнями Президента України, постановами Верховної Ради України, постановами і розпорядженнями Кабінету Міністрів України, наказами відповідного Міністерства України,

наказами служби у справах дітей Кіровоградської облдержадміністрації, іншими нормативними актами органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, рішеннями селищної ради та виконкому, розпорядженнями селищного голови Новоархангельської селищної ради, цим Положенням.

2. Завдання та функції служби

2.1. Основними завданнями служби є:

2.1.1. Забезпечення реалізації на території Новоархангельської селищної ради державної політики з питань соціального захисту дітей і запобігання дитячій бездоглядності та безпритульності, вчиненню дітьми правопорушень.

2.1.2. Координація діяльності підприємств, установ, організацій усіх форм власності, розташованих на території Новоархангельської селищної ради, у вирішенні питань соціального захисту дітей та організації роботи, спрямованої на запобігання дитячій бездоглядності та безпритульності.

2.1.3. Розроблення і здійснення самостійно або разом з підприємствами, установами і організаціями незалежно від форм власності, громадськими організаціями заходів, спрямованих на поліпшення становища і соціального захисту дітей, забезпечення прав, свобод і законних інтересів дітей, запобігання дитячій бездоглядності та безпритульності, усунення причин, що породжують ці явища, а також здійснення контролю за виконанням цих заходів.

2.2. Служба відповідно до покладених на неї завдань виконує наступні функції:

2.2.1. Організовує і здійснює разом з іншими структурними підрозділами селищної ради, старостами, депутатами ради, працівниками поліції, навчальними закладами, закладами охорони здоров'я, розташованими на території об'єднаної територіальної громади, заходи, спрямовані на поліпшення становища дітей, запобігання дитячій бездоглядності та безпритульності, вчиненню дітьми правопорушень.

2.2.2. Надає підприємствам, організаціям, установам незалежно від форм власності, громадським організаціям, громадянам у межах своєї компетенції

практичну, методичну та консультаційну допомогу і координує їх зусилля у вирішенні питань соціального захисту дітей та профілактики правопорушень серед них.

2.2.3. Подає пропозиції до обласних, районних та місцевих програм і планів, заходів щодо соціального захисту, забезпечення прав, свобод і законних інтересів дітей.

2.2.4. Забезпечує у межах своєї компетенції контроль за виконанням законодавства щодо соціального захисту дітей, попередження дитячої бездоглядності та безпритульності, запобігання вчиненню дітьми правопорушень.

2.2.5. Розробляє і забезпечує здійснення заходів, спрямованих на поліпшення становища дітей, виявлення та усунення причин і умов, які сприяють вчиненню дітьми правопорушень, запобігання дитячій бездоглядності та безпритульності на території Новоархангельської селищної ради.

2.2.6. Аналізує стан справ у сфері соціального захисту дітей, запобігання вчиненню ними правопорушень та подає відповідним органам, підприємствам, установам, організаціям усіх форм власності пропозиції щодо удосконалення роботи з дітьми.

2.2.7. Залучає до реалізації програм з питань соціального захисту дітей, боротьби з правопорушеннями культурно-освітні, фізкультурно-спортивні товариства, дитячі, молодіжні та інші громадські організації.

2.2.8. В установленому законом порядку розглядає питання про доцільність відрахування неповнолітніх студентів, які не досягли 18-річного віку, з вищих навчальних закладів і надає відповідне погодження чи заперечення.

2.2.9. Розглядає звернення власника підприємства, установи або організації, або уповноваженого ним органу та надає письмовий дозвіл або заперечення щодо звільнення працівника молодше 18 років.

2.2.10. Може формувати відповідно до повноважень визначених чинним законодавством, електронний банк даних ЄІАС «Діти».

2.2.11. Здійснює облік дітей, які опинились у складних життєвих обставинах, дітей залишених без батьківського піклування та дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування.

2.2.12. Готує акт обстеження умов проживання дитини та опис її майна.

2.2.13. Вивчає умови проживання потенційного опікуна, піклувальника, патронатних вихователів, наставників, за результатами якого складає акт за встановленою формою.

2.2.14. Проводить перевірку умов проживання і виховання дітей у сім'ях опікунів, піклувальників не рідше ніж один раз на рік, крім першої перевірки, яка проводиться через три місяці після встановлення опіки, піклування.

2.2.15. Здійснює контроль за організацією виховної роботи, захистом прав, свобод та інтересів дітей у навчальних закладах усіх форм власності, розташованих на території Новоархангельської селищної ради.

2.2.16. Здійснює контроль за умовами утримання, виховання, захистом прав та інтересів дітей в сім'ях опікунів, піклувальників, сім'ях патронатних вихователів та над якими встановлено наставництво.

2.2.17. Бере участь у процесі вибуття дітей із закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, з метою влаштування їх до сімейних форм виховання.

2.2.18. Сприяє, в порядку визначеному законодавством, постановці на облік внутрішньо переміщених осіб малолітніх, неповнолітніх дітей, які переміщуються без супроводу батьків та призначенню їм відповідної адресної допомоги.

2.2.19. Реєструє в органах РАЦСу народження підкинутої, знайденої дитини або покинутої в пологовому будинку, іншому закладі охорони здоров'я.

2.2.20. Збирає матеріали та готує проекти рішень виконавчого комітету селищної ради та здійснює ведення справ щодо:

- надання та скасування статусу дитини-сироти, дитини, позбавленої батьківського піклування, дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів;

- встановлення та припинення опіки та піклування над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування;

- призначення опікуна, піклувальника над дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, та звільнення від повноважень опікунів, піклувальників;

- встановлення та припинення опіки над житлом та майном дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування;

- влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування до державних дитячих закладів;

- надання дозволу на здійснення правочинів щодо нерухомого майна, право власності на яке або право користування яким має дитина;

- розв'язання спору, що виник між батьками, щодо визначення імені, прізвища, по батькові дитини;

- розв'язання спору, що виник між батьками, щодо визначення місця проживання дитини, участі у вихованні дитини;

- відібрання дітей у батьків, якщо їх життю або здоров'ю загрожує небезпека;

- реєстрації в органах РАЦСу народження підкинутої, знайденої дитини або покинутої в пологовому будинку, іншому закладі охорони здоров'я;

- влаштування до сім'ї патронатного вихователя та вибуття дитини з сім'ї патронатного вихователя.

2.2.21. Приймає рішення про тимчасове влаштування дітей, залишених без батьківського піклування та готує висновок про доцільність/недоцільність повернення таких дітей батькам, або особам які їх замінюють.

2.2.22. Готує клопотання про влаштування дітей, які опинились у складних життєвих обставинах, до центрів соціально-психологічної

реабілітації дітей, патронатних сімей, а також висновки про повернення таких дітей батькам, або особам, які їх замінюють.

2.2.23. Збирає матеріали щодо позбавлення батьківських прав, відібрання дітей у батьків з дотриманням вимог діючого законодавства України та забезпечує їх подання до суду.

Готує висновки органу опіки та піклування про доцільність позбавлення батьків батьківських прав, відібрання дітей, поновлення батьків у батьківських правах, визначення місця проживання дітей, участі у вихованні дітей батьків, інших родичів та з інших питань щодо соціального і правового захисту дітей.

2.2.24. Здійснює організаційне забезпечення діяльності Комісії з питань захисту прав дитини селищної ради та Координаційної ради служби у справах дітей селищної ради.

2.2.25. Забезпечує розгляд в установленому порядку заяв, звернень і скарг громадян.

2.2.26. Готує та подає в установленому порядку службі у справах дітей обласної державної адміністрації статистичну звітність.

2.2.27. Готує проекти рішень селищної ради та її виконавчого комітету, розпоряджень селищного голови з питань, що входять до компетенції служби.

2.2.28. Забезпечує інформаційно-роз'яснювальну роботу в межах своєї компетенції через засоби масової інформації.

2.2.29. Організовує роботу, пов'язану із захистом персональних даних баз служби у справах дітей при їх обробці відповідно до Закону України «Про захист персональних даних».

2.2.30. Здійснює інші функції, які випливають з покладених на неї завдань, відповідно до законодавства.

2.2.31. Забезпечує в межах своєї компетенції своєчасне опрацювання запитів на публічну інформацію та надання відповідей у визначені строки на такі запити в порядку, визначеному Законом України „Про доступ до публічної інформації”.

3. Права служби

Служба має право:

3.1. Приймати з питань, що належать до її компетенції, рішення, які є обов'язкові для виконання підприємствами, установами та організаціями усіх форм власності, посадовими особами селищної ради, старостами, громадянами.

3.2. Отримувати повідомлення від підприємств, установ та організацій усіх форм власності, посадових осіб селищної ради, старост, про заходи, вжиті на виконання прийнятих нею рішень.

3.3. Отримувати в установленому порядку від структурних підрозділів селищної ради, навчальних закладів, підприємств, організацій і установ незалежно від форм власності інформацію, документи та інші матеріали з питань, що належать до її компетенції, а від місцевих органів державної статистики – безоплатно статистичні дані, необхідні для виконання покладених на неї завдань.

3.4. Звертатися до відповідних структурних підрозділів селищної ради, підприємств, установ, організацій усіх форм власності у разі порушення прав та інтересів дітей, а також з питань працевлаштування, надання їм іншої допомоги.

3.5. Проводити роботу серед дітей з метою запобігання вчиненню правопорушень.

3.6. Проводити роботу з влаштування дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, відповідно до повноважень визначених законодавством, до сімейних форм виховання.

3.7. Вести особові справи дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей, які опинились у складних життєвих обставинах.

3.8. Перевіряти стан виховної роботи з дітьми у навчальних закладах за місцем проживання, а також у разі необхідності – умови роботи працівників молодше 18 років на підприємствах, в установах та організаціях усіх форм власності.

3.9. Брати участь у розгляді судами справ щодо дітей і захисту їх прав та інтересів, представляти права дітей у суді, у їх відносинах з підприємствами, установами та організаціями усіх форм власності.

3.10. Запрошувати для бесіди батьків або опікунів, піклувальників, посадових осіб з метою з'ясування причин та умов, які призвели до порушення прав дітей, бездоглядності та безпритульності, вчинення правопорушень, і вживати заходів до усунення таких причин.

3.11. Порушувати перед відповідними органами питання про притягнення до відповідальності згідно із законом фізичних та юридичних осіб, які допустили порушення прав, свобод і законних інтересів дітей, накладення дисциплінарних стягнень на посадових осіб у разі невиконання ними рішень, прийнятих спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у справах дітей.

3.12. Запрошувати на бесіду до служби дітей, які перебувають на обліку, скоїли правопорушення чи потребують соціального або правового захисту.

3.13. Відповідно до повноважень, визначених чинним законодавством, брати участь у проведенні роботи щодо провадження діяльності з усиновлення та влаштування дітей до прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу.

3.14. Проводити особистий прийом дітей, а також їх батьків, опікунів чи піклувальників.

3.15. Відвідувати за місцем проживання дітей, які опинились у складних життєвих обставинах і перебувають на обліку у службі, дітей, які влаштовані в сім'ї опікунів, піклувальників, прийомні сім'ї, дитячі будинки сімейного типу, сім'ї патронатних вихователів, над якими встановлено наставництво або щодо яких є інформація щодо порушення їх прав.

3.16. Розробляти і реалізовувати власні та підтримувати громадські програми соціального спрямування з метою забезпечення захисту прав, свобод і законних інтересів дітей.

3.17. Укладати в установленому порядку угоди про співробітництво з науковими установами, жіночими, молодіжними, дитячими та іншими об'єднаннями громадян і благодійними організаціями.

3.18. За дорученням органу опіки та піклування в установленому законом порядку перевіряти цільове витрачання аліментів.

3.19. За рішенням суду відкривати особистий рахунок у відділенні Державного ощадного банку України на дитину, для перерахування аліментів від особи, позбавленої батьківських прав у разі відсутності у дитини законного представника.

3.20. Скликати в установленому порядку наради, семінари з питань, віднесених до їх компетенції.

3.21. Служба під час виконання покладених на неї завдань взаємодіє з відповідними структурними підрозділами обласної, районної державних адміністрацій, обласної, районної та селищної рад, установами, організаціями усіх форм власності, об'єднаннями громадян.

4. Структура і організація роботи служби

4.1. Статус служби визначається рішенням першої сесії селищної ради нового скликання «Про структуру, загальну чисельність виконавчих органів селищної ради, витрати на їх утримання».

Положення про службу затверджується селищною радою.

4.2. Служба утримується за рахунок коштів селищного бюджету.

4.3. Діяльність служби у справах дітей здійснюється на основі щомісячних планів роботи, затверджених заступником селищного голови з питань діяльності виконавчих органів ради.

4.4. Службу очолює начальник, який відповідно до вимог статей 5, 10 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» та частини 3 статті 54 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»

призначається на посаду розпорядженням селищного голови на конкурсній основі, передбаченою законодавством України.

4.5. На посаду начальника служби призначається особа, яка має повну вищу освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра, спеціаліста, магістра.

4.6. Посадові особи служби відповідно до вимог статей 5, 10 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» призначаються на посади розпорядженням селищного голови на конкурсній основі чи за іншою процедурою, передбаченою законодавством України. Кваліфікаційні вимоги до посадових осіб служби визначаються їх посадовими інструкціями.

4.7. Начальник служби та інші посадові особи служби звільняються згідно загальних підстав, передбачених Кодексом законів про працю України. Служба в органах місцевого самоврядування припиняється також на підставі і в порядку, визначеному Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», статтею 20 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування».

4.8. Начальник служби:

4.8.1. Здійснює керівництво діяльністю служби, несе персональну відповідальність за виконання покладених на нього завдань.

4.8.2. Планує роботу служби і забезпечує виконання перспективних і поточних планів роботи.

4.8.3. Визначає завдання і розподіляє обов'язки між працівниками служби. Аналізує результати роботи. Вживає заходи щодо підвищення ефективності діяльності служби, забезпечує підвищення ділової кваліфікації працівників служби. Контролює стан трудової та виконавчої дисципліни в службі.

4.8.4. Видає у межах своєї компетенції накази, організовує і контролює їх виконання.

4.8.5. Розпоряджається коштами у межах затвердженого кошторису на утримання служби.

5. Відповідальність.

5.1. Всю повноту відповідальності за належне виконання покладених цим Положенням на службу завдань і функцій несе начальник служби.

5.2. Відповідальність працівників служби встановлюється посадовими інструкціями.

5.3. Відповідальність працівників служби настає у разі невиконання або неналежного виконання обов'язків, закріплених за ними посадовими інструкціями.

5.4. Притягнення до відповідальності здійснюється в порядку, встановленому чинним законодавством України.

6. Зміни та доповнення до положення

Зміни та доповнення до Положення вносяться за рішенням сесії Новоархангельської селищної ради.

Внесення змін та доповнень до Положення оформлюється шляхом викладення в новій редакції, прошивається, пронумеровується згідно чинного законодавства.

Зміни до Положення підлягають державній реєстрації згідно чинного законодавства.

Рішення сесії Новоархангельської селищної ради, що подається для державної реєстрації змін до відомостей про юридичну особу, що містяться в Єдиному державному реєстрі, подається згідно чинного законодавства.

Додаток В

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова Новоархангельської селищної ради
(посада)

Шамановський Ю.П.
(ім'я та прізвище)

_____

(підпис)

" ___ " _____ 2022 року

ПОСАДОВА ІНСТРУКЦІЯ спеціаліста служби у справах дітей Новоархангельської селищної ради

І.ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Спеціаліст служби у справах дітей селищної ради (далі спеціаліст служби) безпосередньо підпорядковується начальнику служби у справах дітей селищної ради.

У своїй діяльності спеціаліст служби керується Конституцією і законами України, а також указами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції і законів України, актами Кабінету Міністрів України, рішеннями голови Кіровоградської обласної державної адміністрації та голови Новоархангельської селищної ради, наказами начальника служби у справах дітей обласної державної адміністрації та селищної ради, Положенням про службу у справах дітей селищної ради

Спеціаліст служби забезпечує: додержання вимог законодавства щодо встановлення опіки та піклування над дітьми; здійснення контролю за умовами утримання і виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування у сім'ях опікунів чи піклувальників; ведення державної статистичної звітності щодо дітей; ведення обліку дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, влаштованих під опіку, піклування; надання органам виконавчої влади, органам місцевого самоврядування, підприємствам, установам та організаціям усіх форм

власності, громадським організаціям, громадянам практичної та методичної допомоги, консультацій з питань соціального захисту дітей; влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування на усиновлення, під опіку чи піклування;

Спеціаліст служби призначається на посаду та звільняється з посади головою селищної ради за погодженням начальника служби у справах дітей селищної ради. Під час відпустки начальника служби у справах дітей районної селищної ради, спеціаліст служби виконує його обов'язки.

II. ЗАВДАННЯ ТА ОБОВ'ЯЗКИ

Спеціаліст служби надає місцевим органам виконавчої влади і органам місцевого самоврядування, підприємствам, установам та організаціям усіх форм власності, громадським організаціям, громадянам у межах своїх повноважень практичну, методичну та консультаційну допомогу у вирішенні питань щодо соціального захисту дітей;

– оформляє документи на влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, під опіку чи піклування;

– веде облік дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування;

– надає потенційним опікунам, піклувальникам, про дітей, які перебувають у службі, і видає направлення на відвідування закладів з метою налагодження психологічного контакту з дитиною;

– готує акт обстеження умов проживання дитини та опис її майна, а також акт обстеження житлово-побутових умов потенційного опікуна, піклувальника;

– проводить перевірку умов проживання дітей у сім'ях опікунів, піклувальників за окремо складеним графіком, але не рідше, ніж раз на рік, крім першої перевірки, яка проводиться через 3 місяці після встановлення опіки та піклування;

– готує висновки служби про можливість бути опікунами/піклувальниками;

- готує висновки про стан виховання, утримання і розвитку дітей під опікою;
- бере участь у процесі вибуття дітей із закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування та закладів соціального захисту для дітей у сім'ї опікунів чи піклувальників;
- готує матеріали для розгляду на засіданні районного чи апеляційного суду про позбавлення батьківських прав та призначення опіки чи піклування над дітьми;
- готує та подає в установленому порядку статистичну звітність;
- розглядає в установленому порядку звернення громадян;
- проводить інформаційно-роз'яснювальну роботу з питань, що належить до його компетенції через засоби масової інформації;
- планує роботу з питань визначених посадовою інструкцією на відповідний період;
- бере участь у підготовці проектів розпоряджень голови селищної ради з питань, що належить до його компетенції;
- оформляє документацію згідно з інструкцією з діловодства;
- відповідає за ведення документації з питань опіки, піклування;
- здійснює інші функції, які випливають з покладених на нього завдань, відповідно до законодавства.

III. ПРАВА

Спеціаліст служби має право отримувати повідомлення від місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій усіх форм власності, посадових осіб про заходи вжиті на виконання прийняти рішень;

- отримувати в установленому порядку від відповідних органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій усіх форм власності інформацію, документи та інші матеріали з питань, що належить до його компетенції, а від місцевих органів державної статистики-статистичні дані, необхідні для виконання покладених на нього завдань;

– звертатися до місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій усіх форм власності у разі порушення прав та інтересів дітей;

– влаштовувати дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування під опіку, піклування;

– вести справи з опіки, піклування над дітьми;

– представляти у разі необхідності інтереси дітей у судах, у їх відносинах з підприємствами, установами та організаціями усіх форм власності

– проводити особистий прийом дітей, а також їх батьків, розглядати їх скарги та заяви з питань, що належить до його компетенції.

IV. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Спеціаліст служби несе персональну відповідальність за неякісне або несвоєчасне виконання посадових завдань та обов'язків, бездіяльність або невикористання наданих йому прав.

V. КВАЛІФІКАЦІЙНІ ВИМОГИ

5.1. На посаду спеціаліста служби у справах дітей селищної ради призначається особа, яка відповідає вимогам, встановленим Законом України «Про службу в органах місцевого самоврядування» та з урахуванням вимог спеціальних законів, що регулюють діяльність органу місцевого самоврядування.

5.2. Вища освіта за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістра, спеціаліста, досвід роботи на посадах державної служби категорії «Б» чи «В» або досвід служби в органах місцевого самоврядування, вільне володіння державною мовою, знання трудового менеджменту.

З посадовою інструкцією ознайомлена:

«___» _____

_____ Інна Хміль

Начальник служби у справах
дітей селищної ради

Тетяна ГОЛОВАНЬ